

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra sociální pedagogiky

My a cizinci – anebo také život mezi nastavenými zrcadly

Diplomová práce

Brno 2007

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Lenka Gulová Ph.D.

Vypracoval:
Bc. Pavel Ptáček

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a použil jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Masarykově univerzitě v Brně v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Lence GULOVÉ Ph. D. za metodické a odborné vedení mé práce a své manželce Evě, která mi byla svou trpělivostí rovněž velkou pomocí a oporou.

Pavel Ptáček

Úvod	6
1 Geneze migrace	10
1.1 Příčiny, druhy a důsledky migrace	10
1.2 Exkurze do historie	16
1.2.1 Starověk.....	16
1.2.2 Středověk	18
1.2.3 Novověk	19
2 Fenomén migrace v dnešním světě	24
2.1 Migrace 20. a 21. století.....	24
2.2 Současné trendy mezinárodní migrace.....	29
2.3 Předpokládaný vývoj mezinárodní migrace v ČR	30
2.4 Ekonomické příčiny migrace	32
3 Migrace z pohledu ČR	36
3.1 Problematika azylu	37
3.1.1 Průběh azylového řízení v České republice.....	39
3.1.2 Azylová zařízení	41
3.1.3 Vývoj a současný stav azylu v ČR	44
3.1.4 Dočasná ochrana	47
3.1.5 Současný stav evropské azylové politiky.....	49
3.2 Nelegální migrace.....	52
4 Empirická část	55
4.1 Kvalitativní výzkum.....	56
4.1.1 Vlastní výzkumná metoda	57
4.1.2 Výzkumný problém	58
4.1.3 Popis prostředí výzkumu	59
4.1.4 Výběr a popis informátorů	62
4.1.5 Výběr lokality	62
4.1.6 Výzkumná otázka	63
4.1.7 Výzkumná metoda	63
4.2 Rozbor a interpretace dat	66
4.2.1 Prezentace informátorů	66
4.2.2. Určení kategorií a vymezení centrální kategorie	68
4.3 Rozbor a interpretace jednotlivých kategorií	69
4.3.1 Definice základních pojmů	69
4.3.2 Postoj k cizincům a četnost kontaktu a nebo také „Češi nekradte!“	72
4.3.3 Postoj k cizincům a kvalita komunikace a nebo také „Do you speak English?“	82
4.3.4 Postoj k cizincům a úroveň vzdělání a nebo také „hloupost přichází z východu?“	91

4.3.5 Postoj k cizincům a míra zkušenosti a nebo také „všude dobře, doma nejhůř?“	94
.....	94
4.4 Závěr výzkumu	101
Závěr	108
Resumé.....	112
Summary	113
Použitá literatura.....	114

Úvod

Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR) registroval ke konci roku 2006 pokles počtu uprchlíků v celosvětovém měřítku na 8,3 milionů. Současně se však zvýšil počet vnitřně vysídlených osob na 6,6 milionu a UNHCR poskytl pomoc zhruba 1,6 milionu navracených uprchlíků.¹

Uvedená čísla jsou jen zlomkem skutečného počtu osob, které označujeme jako migranty ve smyslu toho, že z nějakého důvodu pobývají mimo zemi, jejíž občanství vlastní. V současné době je na světě okolo 191 milionů uprchlíků a přesto, že tak představují „pouhá“ 3 % celosvětové populace, nelze před tímto problémem zavírat oči. Fakt, že počet uprchlíků je nejmenší za posledních 26 let, však nemůže být sám o sobě důvodem k přílišnému optimismu. UNHCR ve své zprávě nazvané "2005 Global Refugee Trends" uvádí, že navzdory poklesu celkového počtu uprchlíků z 9,5 milionů roce 2004 na 8,4 milionů v roce loňském, se celkový počet lidí spadajících do působnosti agentury zvýšil o 1,3 milionu, z 19,5 milionů na 20,8 milionů. Tento nárůst je do značné míry zapříčiněn zvýšením počtu lidí, kteří žijí v obdobné situaci jako uprchlíci, ovšem ve své vlastní zemi. UNHCR se tak dnes především koncentruje na 6,6 milionů vnitřně přesídlených osob v 16 zemích, přesídlených v důsledku konfliktů, v porovnání s 5,4 milionů těchto osob ve 13 zemích ke konci roku 2004.²

Důvodem tak vysokého počtu migrantů je vedle obavy z politického, náboženského nebo rasového pronásledování také snaha nemalé části populace především méně rozvinutých zemí třetího světa o zvýšení životní úrovně přesídlením do bohatších zemí, zejména západní Evropy nebo USA. V tomto kontextu se někdy hovoří o tzv. „kvazi uprchlících“. Demografický tlak přistěhovalců si již v mnoha zemích starého i nového kontinentu vyžádal mnohdy i značně kontroverzní legislativní opatření.

---

¹ UNHRC Statistiken – 2007 [online]. Januar 2007 [cit. 20. února 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.de/uploads/media/UNHCR-Auf-einen-Blick-070105.pdf>.

² UNHRC 2005 Global Refugee Trends [online]. 9. Jun 2006 [cit. 10. července 2006]. Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/events/opendoc.pdf?tbl=STATISTICS&id=4486ceb12> -.

Ostatně tuto tendenci můžeme již sledovat ve změnách postoje k přistěhovalecké politice mnohých „bohatých“ zemí. Svět se díky novým komunikačním technologiím a lepším přepravním možnostem za posledních několik desítek let radikálně změnil také ve vztahu k migračním trendům.

Touhy statisíců běženců z rozvojových zemí po jednodušším a mnohdy také bezpečnějším životě zneužívají převaděčské organizace na celém světě a není žádným tajemstvím, že tato činnost je vysoce lukrativní záležitostí.

Země EU řeší na jedné straně problém úbytku produktivní části vlastní populace a zvýšení přistěhovaleckých kvót pro vybrané odborníky a specialisty, na druhé straně se brání přílivu nelegální migrace opatřeními na státních hranicích a zpřísněním azylové politiky. Počet žádostí o azyl v industrializovaných zemích tak do roku 2005 strmě klesal a v zemích Evropské unie se dostal na úroveň roku 1988. Lze předpokládat, že je to právě důsledek restriktivních politik mnoha evropských vlád.

Otázkou zůstává, zda bude do budoucna tento postup skutečně efektivní a zda ve svém konečném důsledku jen neposiluje využívání migrace zločinnými organizacemi k jejich vlastnímu obohacení. Řada zemí západní Evropy v současné době řeší problematiku tzv. multikulturní společnosti, tedy koexistence příslušníků různých ras, národností a vyznání. Ne vždy se jí to však daří. V roce 2005 rozpoutali především přistěhovalci z Afriky na předměstí Paříže vlnu násilností, které přinutili francouzskou vládu reaktivovat zákon o výjimečném stavu z roku 1955. Mezi evropskou veřejností vzrůstá obava z radikálního islamismu, který stále častěji neváhá užít prostředky teroru. Stačí připomenout 56 obětí bombových útoků v metropoli Velké Británie z července 2005.

Poloha naší země uprostřed Evropy ji předurčuje k tomu, aby byla zemí tranzitní a zároveň místem, kde již v minulosti docházelo ke kontaktu mezi rozdílnými kulturami. Změny ve střední a východní Evropě, narůstající globalizace a s ní spojené migrační vlny se přímo dotkly i České republiky, která se tak pro mnoho cizinců stává postupně i zemí cílovou.

Jako kandidátská a posléze i členská země Evropské unie prošla naše země určitým vývojem i v oblasti migrační politiky. Přesto ji změny ve světě (podobně jako další země Evropy) zastihly připravenou spíše jen v teoretické rovině.

V kapitole věnované genezi migrace se snažím doložit její historický význam i roli, kterou tento fenomén hrál v naší poměrně nedávné minulosti. Domnívám se, že bez chápání dějinných souvislostí nelze tak komplikovaný jev hodnotit. Konečně současná odborná literatura cituje řadu teorií a modelů migrace. Z nich jsem vybral jen ty, které obsahují základní třídění příčin a fází migrace a jsou podle mého názoru v souvislosti s daným tématem práce zajímavé.

V důsledku rychlého rozvoje lidské společnosti 20. a počátku 21. století, řady konfliktů v mnoha částech světa a konečně i zánikem jeho bipolárního rozdělení došlo i v oblasti migrace k velkým změnám. To je tématem úseku samostatné kapitoly, která stručně popisuje vývoj a současný stav migrace v Evropě a Spojených státech. Protože vývoj migrace v Evropě přímo ovlivňuje i naši zemi, doplnil jsem tuto kapitolu o krátký scénář předpokládaného vývoje v České republice. Hybnou silou migrace je ve velké míře ekonomický stimul, a z tohoto důvodu jsem jej zařadil do samostatného pododdílu. Azylová politika prakticky všech vyspělých zemí dnes ovlivňuje míru migrace a Česká republika zde není výjimkou. Protože tento fenomén je i v našich podmínkách široce diskutovaným tématem, dostal prostor v samostatné kapitole. Její závěr tvoří krátký přehled aktuálního stavu evropské azylové politiky. Někteří cizinci se v hostitelské zemi usadí natrvalo. Proces adaptace cizince na novou společnost je složitou a dlouhodobou záležitostí. I toto téma je natolik obsáhlé, že jsem se omezil jen na základní údaje, osvětlující tuto, podle mého názoru velmi důležitou (ne-li přímo zásadní), část problematiky migrace. Podle mého názoru představuje migrace v dnešní době skutečnou výzvu pro pracovníky vládních i nevládních organizací a vyžaduje nové koncepce a pohledy na její řešení, oproštěné od předsudků, xenofobie, tendenčního myšlení, populismu, ale i politické naivity.

V empirické části práce je za pomoci kvalitativní výzkumné metody zakotvené teorie zkoumán postoj současné mladé generace středoškoláků a vysokoškoláků k otázce bezproblémového soužití s cizinci. Lokalitou výzkumu se stalo město na česko-rakouském pomezí, jako místo přirozeného střetu rozdílných kultur naší doby. Širšímu rozboru jsou podrobeny čtyři základní kategorie, které se na základě provedeného výzkumu jeví jako podstatné pro utváření postoje současné mladé generace k cizincům.

1 Geneze migrace

„Je-li demografie osudem dějin, pak pohyby populace jsou jejich motorem“. Těmito slovy začíná autor kontroverzního „Střetu civilizací“ Samuel P. Huntington kapitolu věnovanou imigraci.³ Migrace je nerozlučně spjata se vznikem, rozmachem i zánikem civilizací v naší dávné i docela blízké minulosti. Přesuny obyvatelstva jsou známy odnepaměti, doprovází naše dějiny již od pravěku, kdy lidé sledovali zdroj obživy nebo vhodnější klimatická pásma. Zdá se, že nejčastěji byla tato migrace (v anglosaské literatuře označovaná někdy příznačně jako takzvaná „**primitive migration**“) zapříčiněna právě přelidněním určitých oblastí a s ním spjatým nedostatkem potravy. Postupem doby a s rozvojem lidské společnosti se však příčiny a formy migrace vyvíjely. Podle mého názoru nelze fenomén migrace objektivně hodnotit bez znalosti jejích příčin i druhů. Konečně jako u každého zkoumaného oboru velmi důležité je i vnímání historických souvislostí.

1.1 Příčiny, druhy a důsledky migrace

Teorie amerického sociologa Roberta E. Parka z dvacátých let minulého století o vlivu migrace na pokrok v kultuře a civilizaci označuje za příčinu tohoto pokroku „historické pohyby“ (the historical movement), které v minulosti umožnily promísení národů a kultur. Civilizace je podle této teorie výsledkem kontaktu a komunikace lidí, kteří byli v důsledku historických migračních procesů donuceni ke konfrontaci a spolupráci.

Autor, jako představitel tzv. „chicagské školy“ sociologie ostatně obdobný model přenesl i na svá studia o urbanistickém rozvoji Spojených států dvacátých let.⁴

---

³ HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*.

Praha: Rybka Publisher, 1997. s. 233.

⁴ PARK, R., E. *The concept of position in sociology*, University of Chicago, c1925 [online]. [cit. 6. května 2006] Dostupné na WWW: <<http://www2.asanet.org/governance/1925PresAdd.pdf>>.

O významu migrace pro společnost tak jistě nikdo nebude pochybovat, horší situace je ale ve výkladu samotného fenoménu migrace. Není asi složitějšího úkolu, než snahy popsat mezinárodní migraci v jedné jediné komplexní teorii. Tak vznikla v historii celá řada teorií migrace, které se v zásadě odlišují zejména v pojmenování jejích příčin. Pro účely své práce jsem vybral pouze ty nejzákladnější, případně takové, které hodnotím jako zajímavé z pohledu současnosti.

Podle H. J. Hoffmanna – Nowotneho chápeme příčiny migrace jako důsledek nerovného rozdělení moci a uznání uvnitř systému; to vyvolává strukturální napětí, které je kompenzováno právě migrací postižených lidí nebo skupin.⁵ Paradoxem je, že pokud takto vyčlenění lidé nemají potřebné jazykové i odborné vybavení, stávají se i v hostitelské zemi občany druhé kategorie.⁶

Ve společnosti, jako v systematicky organizovaném kontrolním mechanismu jsou z určitého (nekonečného) počtu možností chování vybrány některé, které jsou žádané nebo přikázané, zatímco další jsou vyloučeny. Dohromady s interním a externím rozdělením napětí pak tyto rozličné kontrolní mechanismy určují, které kategorie osob vůbec jsou potencionálními nebo faktickými migranty. To, zda některé okolnosti člověk hodnotí jako pozitivní nebo negativní, je závislé na sociálních a psychologických faktorech vlivu schématu vnímání. K rozhodnutí opustit zemi původu pak dochází na základě zásadního rozdílu ve vnímaných skutečnostech a představách. Petrus Han ve své práci „Soziologie der Migration“ rozlišuje dokonce celkem pět fází rozhodování o migraci:⁷

V **prvé fázi** dochází k uvědomování si společenských okolností, které působí na individuální životní situaci. Nespokojenost a nejistota vytvářejí tlak, který musí být odstraněn.

---

⁵ PFISTER, CH. *Bevölkerungsgeschichte und historische Demographie 1500-1800*. München: Enzyklopädie deutscher Geschichte, Bd. 28, Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 2007, s. 104.

⁶ CRS Working Paper Series No. 1 *Globalization and the Refugee Crisis Hoffman-Nowotny, H-J*. 2006 [online]. [cit. 8. března 2006] Dostupné na WWW: <<http://www.yorku.ca/crs/Publications/CRS%20Working%20Paper%201.pdf>>. ISSN 1715-7889.

⁷ HAN, P. *Soziologie der Migration, Erklärungsmodelle, Fakten, Politische Konsequenzen, Perspektiven*, Stuttgart: Lucius&Lucius, 2000. s. 171.

V **druhé fázi** se vytváří motiv k migraci, opuštění domovské země se začíná jevit jako realistické a smysluplné řešení situace.

Během **třetí fáze** musí být získány a vyhodnoceny informace o potencionální cílové zemi (migranti mají často přitom zkreslené představy, což může vést k pozdějšímu zklamání a problémům).

Čtvrtá fáze sestává z vývoje mentální připravenosti na přijetí rizika spojeného s vycestováním; tato fáze je u každého jednotlivce jiná a její výsledek má přímý vliv na pozdější integraci cizince do nové společnosti.

V závěrečné **páté fázi** je proces rozhodování ukončen jednoznačným a konečným rozhodnutím k migraci a její praktickou realizací, celý proces rozhodování probíhá v konfrontaci s osobním okolím (rodinou, přáteli), které poskytuje emocionální a materiální podporu.

Migrační teorie Samuela. N. Eisenstadta naproti tomu zdůrazňuje význam fází migračního procesu. Migrace je vnímána jako **fyzická transplantace jedinců, případně skupin lidí z daného a známého prostředí do cizího socio-kulturního prostředí.**⁸

V **prvé fázi** dochází k vytváření migračního motivu, momentální životní podmínky vytvářejí pocity nejistoty a nepotřebnosti; migrace je stále silněji vnímána jako řešení problému; v myšlenkách je vyvolávána představa materiálního a sociokulturního zlepšení života v cílovém místě.

V **druhé fázi**, fázi samotné migrace, nastupují zásadní sociální proměny, mizí stávající společenské struktury, migrant rezignuje na sociální role a příjmy z participace, migranti se stávají nejistými a jsou nuceni svůj životní koncept i hodnotový žebříček přizpůsobit novým podmínkám.

Třetí fáze obsahuje dlouhodobý proces začlenění migrantů do nové společnosti (proces of absorption).

---

⁸ HAN, P. Soziologie der Migration ,Erklärungsmodelle, Fakten, Politische Konsequenzen, Perspektiven, Stuttgart: Lucius&Lucius, 2000. s. 49.

Nejdříve musí být poznány platné hodnoty, normy a očekávání hostitelské společnosti, a tomu pak uzpůsobeno vlastní chování. Předpokladem pro úspěšné začlenění je fakt, že migranti budou udržovat kontakty a účastnit se veřejného života i mimo vlastní příbuzenské a etnické skupiny (zde je ovšem rovněž nutné, aby hostitelská společnost snahy o začlenění migrantů přijala).

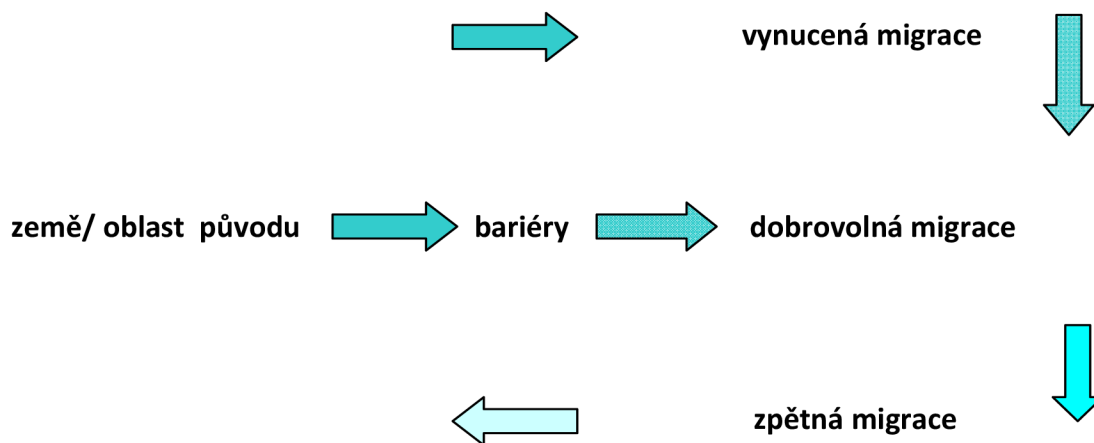
Posledním termínem je pak tzv. „**dispersion**“ (doslova rozptýl), kdy imigranti pronikají do rozličných institucí hostitelské země – to má ovšem za následek ztrátu etnické skupinové identity a vede k úplnému pohlcení cizinců novou společností.

Nejobecněji rozlišujeme teorie migrace podle úrovně, z které na ni pohlížíme. Tzv. **makro teorie** se zabývají společenskými podmínkami, které působí na migrační proudy. Naopak **mikro teorie** se soustřeďují na chování jednotlivců, rodin a komunit. V teorii migrace lze vysledovat rozličné migrační typologie. Jednou z nich je dělení Wiliama Petersena na inovační a konzervativní cíle migrace. Z tohoto dělení vychází potom dalších pět typů migrace.

Prvou z nich je tzv. **primitivní migrace**, kdy jsou pohyby lidí ovlivněny přírodními silami. Lidé vyhledávají takový životní prostor, který jim umožňuje zachovat stávající životní standard. Naproti tomu tzv. **vynucená a podmíněná migrace** (forced and impelled migration) se vyznačuje jakoukoliv absencí svobodné vůle lidí, přičemž u podmíněné je předpoklad určité svobody rozhodování. Důležitý je zde samotný záměr instituce, vykonávající moc. Tak jsou např. všechny formy útěku podmíněnou migrací s konzervativním cílem, naproti tomu obchod s otroky do Ameriky byl migrací vynucenou s inovativním cílem. Ti, kteří vynucenou migraci přežili, jsou pak označováni za „**displaced persons**“. Těžištěm tzv. volné migrace (free migration) je osobní rozhodnutí jako výchozí bod. Za příklad bývá uváděna transatlantická migrace pionýrů z Evropy do severní Ameriky v 18. století.

Poslední je **masová migrace** (mass migration) – při této formě vystěhovalectví se migrace jednotlivců odráží na chování větších skupin; migrace se stává sociálním hnutím, při kterém je individuální motivace potlačena do pozadí.

Strach z rizika migrace je zde menší, pokud emigruje z jednoho regionu mnoho osob.⁹ **Migrační zákony** (laws of migration) stanovil poprvé v roce 1885 E. G. Ravenstein, a to na základě svého výzkumu statistických údajů ve Spojeném království.¹⁰ Podle něj cestuje většina migrantů na krátkou vzdálenost a s prodlužující se vzdáleností jejich počet klesá (tento bod nutno posuzovat s ohledem na dobu, kdy výzkum probíhal, v současné době jsou již možnosti pohybu osob na zcela jiné úrovni). Migrace se objevuje ve vlnách a oblast prázdná po vystěhovalých je zaplněna nově příchozími. Proces (rozptýlení) emigrace je v protikladu k absorpci (imigraci). Většina migrací je dvoucestný pohyb; pohyb do a pohyb ven: saldo je rozdíl mezi těmito dvěma pohyby. Čím je vzdálenost větší, tím je větší pravděpodobnost, že migranti skončí ve velkém centru průmyslu nebo služeb. Pravděpodobnost migrace obyvatel měst je menší, než u obyvatel venkova. Ženy více migrují uvnitř státu, kde se narodily, muži více migrují do ciziny. V dalších bodech již E. G. Ravenstein reagoval na nové trendy své doby, jako byla migrace z venkova do velkých měst, důvody migrace nebo vzdálenost, na kterou vyjíždějí lidé za prací. Přes veškerá specifika různých druhů migrace lze vysledovat shodné prvky, jejichž stanovení nám dává přibližný obraz modelu migrace:

Graf č. 1: Model migrace podle Jonese a Horsbyho.¹¹

⁹ HAN, P. *Soziologie der Migration*, „Erklärungsmodelle, Fakten, Politische Konsequenzen, Perspektiven“, Stuttgart, Lucius&Lucius, 2000. s. 24 – 26.

¹⁰ VÁVRA, J. *DEFINICE MIGRACE. 2. NACIONALISMUS A PATRIOTISMUS* [online]. c2003 [cit. 7. října 2006] Dostupné na WWW: <<http://www.people.vslib.cz/~jaroslav.vavra/GEOGR/MIGRACE.pdf>>.

¹¹ VÁVRA, J. *DEFINICE MIGRACE. 2. NACIONALISMUS A PATRIOTISMUS* [online]. c2003 [cit. 7. října 2006] Dostupné na WWW: <<http://www.people.vslib.cz/~jaroslav.vavra/GEOGR/MIGRACE.pdf>>.

Cizinci, kteří se hodlají v cílové zemi usadit natrvalo, musí počítat se složitým procesem adaptace na novou společnost. Ta je odvislá od mnoha faktorů, jako je např. kulturní blízkost nebo naopak relativní vzdálenost, přístup majoritní společnosti k cizincům a možnosti cílové země.

Imigrace člověka do nového prostředí je vždy závažnou událostí, která bývá přirovnávána ke složitým osobním situacím, kterým musí člověk někdy čelit, jako je úmrtí blízké osoby nebo třeba rozvod. Zcela jistě je to záležitost individuální a nelze přehlédnout rozdíl mezi skutečným uprchlíkem, který ze své mateřské země musel uprchnout bez vlastní vůle, a člověkem, který v zahraničí hledá pouze lepší životní podmínky a cíleně se na imigraci připravuje.

Adaptace cizinců na nové životní prostředí má velmi mnoho scénářů, počínaje bezproblémovým spolužitím (díky získání právního statusu), naturalizací a asimilací a konče ilegálním pobytem, vznikem separovaných etnických enkláv a následnou segregací ze strany majoritní populace. Pokud bychom v historii hledali příklad krajního konceptu asimilace, mohli bychom uvést například Spojené státy americké v 18. a 19. století. V té době přicházeli na americký kontinent přistěhovalci z Kanady, Skotska a Irska. Díky přítomnosti tzv. „anglosaského prvku“ (anglo-conformity) se plně adaptovali do anglosaské majority. Model asimilace byl vypracován ve 20. a 30. letech reprezentanty takzvané chicagské školy. Tato teorie stojí na předpokladu, že adaptace imigranta v novém prostředí je přirozeným procesem, který je zákonitě zakončen jeho splnutím v majoritní populaci.

Teorie „**tavícího se kotle**“ (melting pot) je velmi podobný model s tím rozdílem, že je zde minoritě ponechána možnost omezené národotvorné role. Současné obtíže spojené s vysokým nárůstem imigrace, se snaží řešit koncept tzv. „**salátové mísy**“.¹² Vychází z předpokladu, že rozdílné etnické skupiny žijí v trvalé komunikaci a kontaktu s majoritní společností.

---

¹² DRBOHLAV, D. *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt* [online]. c2002 [cit. 2. října 2006] Dostupné na WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf>

Dochází k strukturální integraci, tzn., že imigranti jsou rovnoprávní vůči majoritní společnosti, a to při zachování specifických rysů svého etnika. Nelze nezmínit, že tento proces strukturální integrace se zatím nedaří naplnit ani v USA, ani v západoevropských státech, kde došlo zatím pouze k dílčím integracím.

1.2 Exkurze do historie

V úvodu této kapitoly, věnované genezi migrace jsem zmínil důležitost vnímání dějinných souvislostí při studiu tohoto fenoménu. Cílem následujícího přehledu je ve stručné formě podat historický vývoj migrace. Dějiny lidstva jsou svým způsobem i dějinami migrace a proto by jejich samotný popis dalece přesahoval možnosti jedné jediné práce. Vzhledem k rozsáhlosti tématu jsem se tedy omezil pouze na nejdůležitější fakta. Obsáhleji je popsána pouze ta část, věnovaná vývoji migrace po druhé světové válce až do konce dvacátého století. Ta je také podle mého názoru pro pochopení problematiky současné migrace zvláště významná a proto ji věnuji zvláštní pozornost.

1.2.1 Starověk

Pomineme-li skutečně ranou historii, pak významně poznamenaly vývoj lidské populace migrační vlny již ve starověku. Ať to byli Řekové, Peršané, Keltové, Římané, Germáni, Hunové nebo Slované, ti všichni se podíleli na migračních proudech tehdy známého světa. Tak se na území dnešní České republiky postupně vystřídaly keltské kmeny Bójů a Kotinů a germánské Markomanů a Kvádů.

Do roku 500 je pak doplnili mimo jiné také germánští Langobardi, Gótové, Vandalové, Herulové a Skirové.¹³ Na dějiny střední Evropy však měly přímý vliv až události 4. století před naším letopočtem, kdy došlo k velkému stěhování pastýrských a válečnických kmenů z území v povodí Dunaje. Co přesně bylo příčinou této migrační vlny, historikové dodnes uspokojivě neobjasnili. S největší pravděpodobností to byla klimatická změna, která zmenšila životní prostor mnoha, převážně germánských kmenů.

Kmeny se vydaly na jih a západ, cestou se střetávaly navzájem a vytvářely řetězovou reakci, podobnou **principu kulečnickové koule**. Migrace těchto kmenových společenství měla různou intenzitu a rychlost. Než došlo ke stabilizaci poměrů, byla nová sídla ještě dlouhou dobu měněna poměrně rychle za jiná. Pohyb kmenů, které se živily pastevectvím, byl rychlý. Jízdní oddíly, hledající nejvhodnější cesty, následovali honci se stády, jejich ženy a děti. Jen výjimečně se jednalo o počty přesahující desítky tisíc osob. Tak například počet Gótů, kteří postupně obsadili Galii, Itálii a Hispánii, se odhaduje na sedmdesát tisíc.¹⁴

Od druhého století našeho letopočtu se na teritoriu České republiky datuje příchod Slovanů. V českých zemích tak vznikla kmenová knížectví Čechů, Charvatů, Lučanů, Zličanů a dalších. Nedávné archeologické nálezy osad v okolí Prahy naznačují, že příchod Slovanů nemusel být zdaleka tak pozvolný, jak se původně předpokládalo. Vedle houfů Slovanů, kteří postupovali vesměs pěšky a doba jejich migrace byla omezena pravidelnými cykly setby a sklizně zemědělských plodin, museli existovat i početné jízdní družiny. V letech 558 až 603 bylo území současné střední a východní Evropy pod nadvládou turkotatarských kmenů Avarů, pocházejících z Asie.¹⁵ Za zmínku stojí i expanze Normanů, původně skandinávské kultury, jejíž stopy můžeme vysledovat v severozápadní Francii, Anglii, na Sicílii nebo v Rusku.

---

¹³ KREJČÍŘ, J., SOJÁK S. *Dějiny české*, Dubicko: Infoa, 1999. s. 5.

¹⁴ STEJSKAL, J. *Stručné dějiny migrace* [online]. c2002 [cit. 5. října 2006] Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/pritomnost/_zprava/52320.

¹⁵ KREJČÍŘ, J., SOJÁK S. *Dějiny české*, Dubicko: Infoa, 1999. s. 5.

1.2.2 Středověk

Ve středověké Evropě došlo v průběhu třetího až šestého století ke skutečnému „stěhování národů“. Po období velkých etnických pohybů, souvisejících s pádem Římské říše, zdělili obyvatelé Evropy prostor Středozevního moře a jeho okolí, které bylo v polovině 7. století celé křesťanské. Středozevní moře bylo tehdy křesťany nazýváno „mare nostrum“.

Tato situace se o jedno století později dramaticky změnila a Evropu zasáhla expanze islámu. Následoval vpád Arabů v sedmém a osmém století a výboje Čingischánovy Zlaté hordy ve 13. století. Mongolové tehdy přešli přes území Moravy do Uher, které zpusťořili.¹⁶ Trvalejší charakter měla jejich migrace ve východní Evropě a zvlářtě v Asii, kde se jim podařilo ovládnout i Čínu.

Pohyb obyvatelstva na Blízkém východě a v severní Africe, doprovázený muslimským tlakem, navždy změnil oblasti jižního a východního Středomoří. Na Pyrenejském poloostrově se uchytilo nové náboženství spolu s berberským a arabským etnikem. Konečně nelze opomenout ani průnik otomanských Turků do střední Evropy v průběhu 14. až 16. století. Důsledkem bylo zintenzivnění křížových výprav, které vyvrcholilo zakládáním křesťanských států na Blízkém východě. Střední Evropa zažila další kolonizační vlnu v druhé polovině třináctého století, a to ze západu. Oblasti západní Evropy byly relativně přelidněné, a tak se pusté oblasti na východě staly cílem nových kolonistů. Postupně tak byly osídleny Čechy, Morava, Slezsko, Uhry i Pobaltí. Důsledkem této vlny je vlastní kultura, hospodářské i právní zvyklosti a konečně jazyk nových obyvatel. Průchodnost hranic v této době byla omezena pouze existencí přírodních překážek. Ty však zároveň mohly být při možnostech tehdejší dopravy téměř nepřekonatelné. Soumarské stezky bylo možné použít k obchodním cestám, daleko hůře ovšem k nějaké masivní formě kolonizace. Není proto divu, že se etnikum především v těžko dostupném pohraničí zemí zachovalo v původní formě po několik století.

---

¹⁶ KREJČÍŘ, J., SOJÁK S. *Dějiny české* Dubicko: Infoa, 1999. s. 23.

1.2.3 Novověk

Již během třicetileté války muselo opustit Rakousko a Čechy na 150 000 protestantů. Ti našli útočiště v evangelických teritoriích jižního Německa. Téměř dvojnásobný počet hugenotů se dal na útěk po vyhlášení tolerančního patentu z Nantes v roce 1685.¹⁷ Od 17. století můžeme registrovat počátky migrace ekonomické a také migrace z náboženských důvodů a touhy po politické svobodě. Řada religiózních uskupení tehdejší Evropy hledala svého času nový domov v Americe. Uprchlíkové vlny rozpoutala v Evropě i nevydařená revoluce ve Francii. České země byly do přelomu 18. a 19. století imigrační oblastí, prakticky nepřetržitě zde docházelo k osidlování jejich pohraničí německým obyvatelstvem. Nezaměstnanost nebo dokonce hladomor v mateřské zemi, touha po novém životě, identitě, nebo jenom zbohatnutí, to vše doprovázelo rovněž osidlování severoamerického kontinentu a dalších částí světa.

V rozmezí let 1821 a 1924 se do zámoří vystěhovalo přibližně 55 milionů Evropanů, z toho 34 milionů do Spojených Států. Můžeme říci, že to byl hospodářský růst Západu, co stimulovalo migraci 19. století.¹⁸ U nás činila tato tzv. „**migrační ztráta**“ v letech 1870 – 1914 zhruba 1,2 milionu lidí, přičemž jen malá část emigrantů se vrátila po skončení 1. světové války z Rakouska.¹⁹ Jakkoliv tvrdý byl osud jednotlivých utečenců tehdejší doby, porovnání s rozsahem migrace 20. století jej staví nenávratně do stínu historie. Na počátku byla tragédie Arménů, křesťanského národa, který 2000 let žije na hranici Turecka a Ruska. Roku 1915 byla arménská menšina na půdě osmanské říše téměř vyhlazena. Ze skoro dvou milionů Arménů jich bylo ušetřeno, nebo se útekem přes hranice zachránilo jen 600 000.

---

¹⁷ HERRMANN A. *Menschenrechte für Flüchtlinge und Vertriebene* [online]. c1998 [cit. 5. října 2006] Bundeszentrale für politische Bildung, Dostupné na WWW: http://www.bpb.de/publikationen/ET9R43,0,0,Menschenrechte_f%C3%9C_r_Fl%C3%9C_h_tlinge_und_Vertriebene.html#art0.

¹⁸ HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publisher, 1997. 233.

¹⁹ KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z.: *Demografie (nejen) pro demografy*, Praha: Slon, 1998, s. 86.

Balkánské války spustily v letech 1912 a 1913 první velké přesuny obyvatelstva mezi Řeky a Turky, kteří byli nuceni se vrátit do své „vlasti“.²⁰ K dalšímu dělení národností došlo po první světové válce, při rozpuštění rakousko-uherského společenství národů. Zatímco toto probíhalo pod vlivem nacionalistických vášní, z Ruska uprchlo po Říjnové revoluci a občanské válce z ideologických důvodů na jeden milión lidí. Brzy na to rozpoutal nastupující fašismus v Itálii, Německu a Španělsku emigraci politicky pronásledovaných. Paralelně k tomu došlo mezi lety 1933 až 1939, dokud to bylo ještě možné, k exodu asi 340 000 Židů z Německa. Na základě Mnichovské dohody zůstalo za novou hraniční čarou 1 450 000 Čechů, Slováků, Rusínů a Ukrajinců, v letech 1938 – 39 se do českého vnitrozemí přistěhovalo asi 450 000 uprchlíků, vyhnaných z českého pohraničí.²¹

Za druhé světové války nařídil říšský protektor Heinrich Himmler vysídlit 1,5 milionu Poláků ze začleněných provincií Západní Prusko a Warthegau do Polska a místo nich povolal 440 000 Němců z východní Evropy. Na konci války tak tito lidé zůstali podruhé v životě bez vlasti. Zhroucení tzv. Třetí říše rozpoutalo jedno z největších stěhování národů v dějinách vůbec. Mezi lety 1944 až 1951 bylo v Evropě evakuováno nebo přesídleno na 20 milionů lidí. Mezi nejvíce postižené patřili Němci s 12,5 miliony a Poláci se 4,5 miliony lidí.²² K tomu můžeme ještě připočítat několik milionů tzv. „**displaces persons**“, zahraničních dělníků v Německu. Odsun obyvatelstva německého původu z Československa, který byl proveden podle Postupimských dohod, se týkal asi 2,5 milionu osob. Mezi lety 1945 – 1950 došlo k tzv. „druhé reemigraci“ a do Československa se vrátilo asi 200 000 zahraničních Čechů a Slováků.

---

²⁰ HERRMANN A. *Menschenrechte für Flüchtlinge und Vertriebene* [online]. c1998 [cit. 5. října 2006] Bundeszentrale für politische Bildung, Dostupné na WWW: http://www.bpb.de/publikationen/ET9R43,0,0,Menschenrechte_f%FCr_Fl%FCchtlinge_und_Vertriebene.html#art0.

²¹ KUKLÍK, J. KOCIAN, J. *Dějepis. Nejnovější dějiny. Pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia.* [učebnice ZŠ//učebnice SŠ]. 1999. s 20.

²² HERRMANN A. *Menschenrechte für Flüchtlinge und Vertriebene* [online]. c1998 [cit. 5. října2006] Bundeszentrale für politische Bildung, Dostupné na WWW: http://www.bpb.de/publikationen/ET9R43,0,0,Menschenrechte_f%FCr_Fl%FCchtlinge_und_Vertrieben.html#art0.

Ti většinou nahrazovali místa německých vysídlenců v pohraničí, kde tvořili jednu jedenáctinu novoosídleneckých společenství. Důležitost, jaká byla reemigraci přisuzována, můžeme vidět i ze skutečnosti, že byla regulována ústavním zákonem ze dne 12. 4.1946. Nejvíce imigrantů přišlo v té době z Maďarska, SSSR a Rumunska (většinou Slováků), dále pak z Francie, Rakouska, Polska, Německa a Jugoslávie. Přiostrůvání společenské situace v zemích východního bloku, jakým bylo povstání z roku 1953 v NDR a 1956 v Maďarsku, nezdařené „Pražské jaro“ v roce 1968, vyhlášení výjimečného stavu v Polsku v roce 1981 a postoj vedení SED roku 1989 v NDR, to vše vedlo k dalšímu nárůstu počtu uprchlíků. Významným činitelem byla v poválečné době vnější migrace z území Československa.

Ta měla celkem tři varianty; **vystěhovalectví, emigraci a exil**. Prvá forma byla chápána jako legalizovaný pobyt v zahraničí, u druhé byl vedle ekonomického motivu také motiv politický. Exil je specifickým typem emigrace, vynucený politickým tlakem.

Podle odhadů odborníků tak emigrovalo ve dvou hlavních vlnách v letech 1948, 1968 z tehdejšího Československa na 500 000 lidí. Dalších 250 000 opustilo svou vlast v letech 1968 – 1989.²³ V počtech osob však odborníci nejsou jednotní. Naše země v období 1945 – 1989 zažily i imigrační vlny. Z těch významnějších to bylo např. v letech 1946 – 1947 na 12 000 Bulharů, v letech 1949 – 1950 rovněž 12 000 Řeků (jednalo se o uprchlíky s přiznaným azylem) a konečně velké skupiny Vietnamců (v roce 1984 to bylo např. 22 000 osob).²⁴ Přes tato čísla leží těžiště problematiky migrace od poloviny 20. století nikoliv v Evropě, ale v zemích třetího světa. Od roku 1945 proběhlo ve světě více jak 150 válek a to se významně podepsalo na vývoji světové migrace po skončení 2. světové války. V důsledku dekolonizace Afriky a Asie docházelo nezdědka ke konfliktům mezi osvobozeneckým hnutím a bývalými koloniálními mocnostmi.

---

²³ BROUČEK S. *K některým otázkám migrace na území České republiky po druhé světové válce* [online]. c2003 [cit. 10. října 2006] Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/azyl/integrace2/nks01/prispevek8.pdf>.

²⁴ BROUČEK S. *K některým otázkám migrace na území České republiky po druhé světové válce*, [online]. c2003 [cit. 10. října 2006] Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/azyl/integrace2/nks01/prispevek8.pdf>.

Dokud tento stav setrval, uprchla opozice a část obyvatelstva, která stála mezi soupeřícími stranami, do sousedních zemí. Mnozí se už nevrátili ani po vyhlášení samostatnosti jejich země. Úspěšná dekolonizace znamená, že mnozí bílí osídlenci opustili mladé státy. Tak například donutili k návratu statisíce Francouzů osvobozené boje v Alžírsku. Pro mnoho mladých států se hranice z koloniálních dob ukázaly jako obtížné dědictví, protože byly vytvořeny bez ohledu na etnické poměry. Pokusy vyřešit tento problém násilím vyústily ve válečné konflikty a následné další vlny uprchlíků.

Rozdělení indického subkontinentu na muslimský Pákistán a převážně hinduistickou Indii v roce 1947 tak vedlo k masovému exodu asi 13 milionů muslimů a hinduistů oběma směry.²⁵ K výměně obyvatelstva došlo i mezi Východním Bengálskem, které patřilo k Pákistánu, a indickým Západním Bengálskem v letech 1950 a 1951. Mezi postižené tehdy patřilo na šest milionů lidí. Nakonec vedla konfrontace mezi rozdílnými ideologiemi Východu a Západu také k migračním vlnám ve třetím světě. V roce 1949 se na Tchajwanu ukryli před vítězným komunismem dva miliony národních Číňanů; 1,7 milionu jich z „rudé“ Číny uprchlo.²⁶ Další pohyby rozpoutaly války v Indočíně a Vietnamu. Jenom za války v Koreji bylo na útěku devět milionů lidí, většina z tohoto počtu však měla štěstí a mohla se vrátit později domů. Za deset let sovětské okupace Afghánistánu, v letech 1979 až 1989, uprchlo do Pákistánu a Iránu okolo pěti milionů lidí, více jak dva miliony dalších se pohybovaly jako uprchlíci ve vlastní zemi. V četných krizích posledních let nebylo masové vyhnání původních obyvatel často jen důsledkem válečných konfliktů, ale přímo cílem některých strategií.

---

²⁵ HERRMANN A. *Menschenrechte für Flüchtlinge und Vertriebene*, [online]. c1998 [cit. 5. října2006] Bundeszentrale für politische Bildung, Dostupné na WWW: <http://www.bpb.de/publikationen/ET9R43,0,0,Menschenrechte_f%FCr_Fl%FCchtlinge_und_Vertrieben_e.html#art0.

²⁶ HERRMANN A. *Menschenrechte für Flüchtlinge und Vertriebene*, [online]. c1998 [cit. 5. října2006] Bundeszentrale für politische Bildung, Dostupné na WWW: <http://www.bpb.de/publikationen/ET9R43,0,0,Menschenrechte_f%FCr_Fl%FCchtlinge_und_Vertrieben_e.html#art0.

Tak byly například v bývalé Jugoslávii, pokud nebereme v potaz střety v Kosovu z roku 1998, vyhnány v důsledku etnických čistek podle odhadů odborníků téměř dva miliony lidí. Rozpad společenství států Sovětského svazu v roce 1991 udělal z bývalých občanů uprchlíky uvnitř nástupnických států SSSR. Zánik komunistického státního aparátu a boje o moc a území měly za následek útky obyvatel především zakavkazských republik, Ázerbajdžánu, Arménie, Gruzie a konečně i válkou postiženého Čečenska. Jiní obyvatelé těchto zemí se naopak pokoušejí vrátit na území, odkud byli kdysi vysídleni sovětskou vládou.

Koncem dvacátého století tak došlo k další mohutné migrační vlně. V roce 1999 dosahoval počet legálních mezinárodních přesídlenců čísla 100 milionů, uprchlíků bylo asi 19 milionů a nelegálních přesídlenců téměř 30 milionů.²⁷ Důvody pro takový růst lze spatřovat především v již zmíněné dekolonizaci, vzniku nových států a takové státní politiky, která vystěhovalctví buď podporovala, a nebo k němu přímo nutila.

Nelze ovšem podle mého názoru přehlédnout další rozhodující faktor, který takovému rozvoji migrace nahrává, a tím je vývoj technologií. Migrace se stala např. díky rozvoji dopravy snazší, rychlejší a levnější. Komunikační technologie umožnily zvýšit počet lidí, kteří se vydávají za lepšími ekonomickými příležitostmi a přitom mohou udržovat kontakt s rodinami v mateřských zemích. Podle mého mínění nám historický vývoj jednoznačně dokládá provázanost mezinárodní migrace s politickým a společenským klimatem nejenom v dané společnosti, ale i ve světě. Význam tohoto jevu nabývá s rostoucí globalizací na významu a netýká se tak již pouze dřívějších rozvinutých industriálních společností. Obrazně řečeno se tak do pohybu dal již během minulého staletí celý svět.

---

²⁷ *United Nations High Commissioner for Refugees, (UNHCR): Basic Facts, 2001, [online]. [cit. 21. října 2006] Dostupné na WWW: <[http:// www.unhcr.de/](http://www.unhcr.de/).*

2 Fenomén migrace v dnešním světě

V kapitole nazvané geneze migrace jsem se snažil popsat migraci z pohledu historických souvislostí. Je obecně známým faktem, že svět našich předků se v průběhu staletí vyvíjel nesrovnatelně pomaleji, než je tomu dnes. Jak již bylo předesláno, situace po dvou velkých světových válečných konfliktech 20. století a konečně i konec bipolárního rozdělení světa mezi dvě supervelmoci s sebou přinesly i dramatické změny na poli migrace. Dnešní rozvoj hospodářství, ekonomiky, věd i nových technologií v „západních“ společnostech na straně jedné, a populační exploze v rozvojových zemích na straně druhé nám do budoucna kladou otázky zejména v oblasti migrace. Dle mého názoru se tak tato problematika stane pro mnoho zemí v 21. století klíčovou a vyžádá si ještě těsnější spolupráci mezinárodního společenství.

2.1 Migrace 20. a 21. století

Evropa se do sedmdesátých let 20. století k přistěhovalectví stavěla kladně a v některých případech (např. Německo, Švýcarsko) její země imigraci vzhledem k nedostatku vlastních pracovních sil i vydatně podporovaly. Koncem osmdesátých let se však postoj těchto zemí začíná pod tlakem zvyšující se nezaměstnanosti a rostoucího počtu přistěhovalců měnit. Odhaduje se, že v roce 1990 žilo ve Spojených státech okolo 20 milionů přistěhovalců první generace, v Evropě 15,5 milionů a v Austrálii a Kanadě 8 milionů. V největších evropských zemích se přistěhovalci podíleli na celkovém počtu populace 7 až 8 %. Noví přistěhovalci pocházeli především z takzvaných „nezápadních“ společností. Tak například v roce 1990 žilo v Německu na 1 675 000 Turků, následovali Jugoslávci, Italové a Řekové.²⁸

---

²⁸ HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*.

Praha: Rybka Publisher, 1997. s. 234- 235.

Ve Francii žilo v polovině devadesátých let na čtyři miliony muslimů a jejich celkový počet v západní Evropě dosáhl 13 milionů. Na počátku devadesátých let tvořili muslimové dvě třetiny přistěhovalců do Evropy. Problémy s imigrací jsou tak v této části světa vnímány především jako problémy s imigrací muslimskou. Pro Francouze je slovo „immigré“ synonymem slova islám, v současné době druhého největšího náboženství v zemi, ke kterému se hlásí na 4 miliony lidí.²⁹ Cizinec je zde chápán především jako příslušník zemí tzv. „Maghrebu“, tedy Maroka, Alžírů a Tuniska. V roce 1993 se přistěhovalectví stalo hlavním problémem v parlamentních volbách a patrně díky němu zvítězily konzervativní strany. Francouzská vládní politika se počátkem devadesátých let změnila, pro děti cizinců se stalo obtížnější získat občanství, pro jejich rodiny imigrovat do Francie a zažádat o azyl. Docházelo k deportacím ilegálních migrantů a byly posíleny pravomoci policie a vládních úřadů.

Situaci, kdy v zemi bylo již příliš mnoho cizinců s nelegálním pobytem, vyřešila francouzská vláda v roce 1997 speciální amnestií, která legalizovala pobyt pro 90 000 cizinců. Od roku 1998 je ve Francii uzákoněn princip tzv. „užitečné legalizace“, který umožňuje získat statut pobytu těm lidem, u nichž byla ještě po 12 letech obnovována pracovní víza, a dále studentům, pobývajícím v zemi 15 let.³⁰

Francie ovšem řeší specifické problémy, především právě ve vztahu k islámu. Lze například připomenout problém tzv. islámských šátků, který po dlouhou dobu ostatní evropské země vnímaly jako záležitost pouze Francie. Jde o to, že v zemi Galského kohouta docházelo k vylučování muslimských žaček ze škol za to, že odmítaly navštěvovat školu bez tradičního šátku. To, co se zprvu jevílo, jako interní záležitost jedné země mezitím přerostlo v debatu na celoevropské úrovni. K Francii se s obdobným přístupem připojila i Itálie a Velká Británie. Evropští politici se tak začali zmiňovat o době kulturního střetu a toto téma tak přestalo být doménou pouze ultrapravicové politické scény.

---

²⁹ HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*.

Praha: Rybka Publisher, 1997. s. 236.

³⁰ DE WENDEN, C., *Většina lidí chce hlavně žít v klidu*, rozhovor na www.migraceonline.cz, [online].

c2003 [cit. 2. září 2006] Dostupné na WWW:

<http://www.migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=141173.

Existence přistěhovaleckých čtvrtí, plných mládeže s vysokou nezaměstnaností a takřka nulovou budoucností na okraji Paříže se projevila jako příslovečný sud prachu. Smrt dvou mladistvých přistěhovalců v říjnu 2006 byla jiskříčkou, která rozpoutala vlnu násilností, které nemají v novodobé historii Francie obdoby. Výsledkem nepokojů, které trvaly tři týdny, byly tisíce vypálených aut, budov, včetně školy, stovky zraněných osob a bohužel také další mrtví. Zákonodárci jedné z vůdčích zemí Evropské unie byli přinuceni, ve snaze zabránit ještě větší tragédii, reaktivovat zákon o výjimečném stavu z roku 1955.

Země přistoupila k vyhošťování těch osob, které se na násilnostech podílely, a ve společnosti začala bouřlivá diskuse o nebezpečí, které představují islámské radikální skupiny. Specifická situace je ve Skandinávii. Severské země vybudovaly v důsledku levicové politiky tamních vlád rozsáhlý sociální systém, který štědře poskytuje přistěhovalcům sociální dávky a tedy mimo jiné i nemotivuje k práci. Čtvrti, ve kterých převažují přistěhovalci (především pak muslimové) patří z hlediska bezpečnosti k těm nejproblematičtějším.

Obrat v cizinecké politice zasáhl i zemi, která byla po řadu let vydávána za vzor tolerance a snášenlivosti – Nizozemí. V roce 1998 zde byl přijat zákon o integraci nových přistěhovalců, ten mimo jiné stanovil přistěhovalcům povinnou účast v integračních programech. Po roce od zahájení programu musí cizinec složit zkoušku z jazyka a sociální orientace. V roce 2002 se politická strana Pima Fortuna (LPF), která se nijak netajila svými protipřistěhovaleckými názory, stala druhou nejsilnější stranou v zemi. Tuto situaci nezvrátila ani vražda leadera politické strany těsně před volbami. Zároveň se objevily hlasy, volající po zákazu nošení burky – tradičního oděvu islámských žen. V roce 2004, byl rukou islámského fanatika zavražděn nizozemský filmař Theo van Gogh a zemí následně otřásl série žhářských útoků na mešity i křesťanské kostely. V Německu v roce 1994 odpovědělo 47 % dotázaných, že by za své sousedy nechtělo mít Araby, 39 % Poláky, 36 % Turky a 22 % Židy.³¹

---

³¹, HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*.

Praha: Rybka Publisher, 1997. s. 236.

Nesouhlas veřejnosti s přistěhovalectvím a nepřátelství vůči imigrantům se dokonce projevilo v násilných činech, páchaných na přistěhovalcích a jejich komunitách. Zejména v Německu na počátku devadesátých let se staly útoky proti cizincům skutečným celospolečenským problémem. S tím souvisí i nárůst preferencí pravicových, nacionalistických a proti přistěhovalectví orientovaných politických stran. Článek 16. německé ústavy byl doplněn o dodatek, podle něhož bude azyl poskytován pouze lidem „pronásledovaným z politických důvodů“. To mělo za následek pokles počtu žadatelů o azyl mezi lety 1992 až 1994 o více jak třetinu.

Nesmlouvavým postojem k otázce imigrace je známa Velká Británie. Ta již v roce 1980 stanovila hranici na 50 000 imigrantů ročně a v letech 1992 až 1994 snížila počet udělených azylů z dvaceti tisíc na pouhých deset tisíc.³² Byla to reakce na zánik bariér pohybu uvnitř Evropské unie a obavy z neevropského přistěhovalectví. Připomenout zde v této souvislosti mohu např. opatření vlády Velké Británie na letišti Ruzyň v Praze v souvislosti s migrací českých Romů v roce 2004. Ta zde prostřednictvím imigračních úředníků prováděla kontrolu osob ještě na území ČR. V případě podezření, že se jedná o potenciální žadatele o udělení azylu, bylo těmto osobám zabráněno ve vycestování leteckou linkou z České republiky do Spojeného království. V červenci 2005 zaútočili britští muslimové bombami na londýnské metro a autobus. Bilance byla tragická, teroristé usmrtili 52 lidí a Anglie otevřela celospolečenskou diskusi o nebezpečí islámského radikalizmu, které pro zemi mohou představovat i potomci přistěhovalců.

Spojené státy zrušily v roce 1965 kvóty na počet přistěhovalců z Evropy, a tak mohlo během sedmdesátých a osmdesátých let dojít k vysokému nárůstu imigrace. Jestliže Evropa započala s politikou omezení počtu přistěhovalců z neevropských zemí v polovině devadesátých let, ve Spojených státech se tímto problémem začali zabývat o něco později. Důvodem je skutečnost, že zde nebyla společnost do takové míry zasažena nezaměstnaností a zdroje americké imigrace byly různorodější, než tomu bylo na evropském kontinentě.

---

³² HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*.

Praha: Rybka Publisher, 1997., s. 238.

V roce 1965 si přálo v USA nižší přistěhovalectví pouze 33 % lidí, v roce 1977 to bylo již 42 % a tato hodnota dále stoupala na 49 % v roce 1986 a konečně na 61 % v letech 1990 a 1993. Počet přistěhovalců tvořil ve Spojených státech v roce 1994 8,7 % populace, tedy dvakrát více oproti roku 1970. V Kalifornii tvořili přistěhovalci dokonce 25 % a v New Yorku 16 % obyvatelstva.³³

Jistou analogii s evropskou politikou můžeme zaznamenat i v chování amerického politického systému vůči přistěhovalectví, přičemž největší důraz se začal klást na potírání nelegální migrace. To se projevilo opět stejně jako v Evropě především na regionální úrovni, která je tímto problémem dotčena z hlediska nákladů nejvíce a kde jsou problémy s tím spojené také nejviditelnější. V roce 1994 schválili občané státu Kalifornie v referendu návrh zákona č. 187, podle kterého je nelegálním imigrantům a jejich dětem odepřena výhoda lékařského a sociálního zabezpečení a zároveň i vzdělání.

Spojené státy v roce 2006 oficiálně rozhodly o zavedení zvýšených bezpečnostních opatření a výstavbě dalších zařízení na hranici s Mexikem. Ty mají snížit přistěhovalecký tlak z této země, která produkuje především levnou nekvalifikovanou pracovní sílu. Imigrační a celní služba (ICE) zřizuje 52 pěti-až osmičlenných týmů, jejichž úkolem má být deportace cizinců. Ročně tak mají podle některých odhadů zemi opustit až desítky tisíc migrantů s nařízeným vyhoštěním.

---

³³ s HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*.

Praha: Rybka Publisher, 1997. s. 239.

2.2 Současné trendy mezinárodní migrace

Z výroční zprávy International Organization for Migration za rok 2005 vyplývá, že počet migrantů ve světě se zvýšil ze 176 milionů v roce 2000 na 191 milionů v roce 2005. Podíl migrantů z celkové populace na Zemi se tak dostal na 3 % a vytvořil by teoreticky pátou nejlidnatější zemi světa. Přitom není bez zajímavosti, že 75% všech migrantů pochází pouze ze 12% všech zemí a téměř jednu polovinu (49,6%) tvoří ženy.

Počet tzv. vnitřně vysídlených osob se v roce 2005 zvýšil oproti roku 2004, kdy jej tvořilo celkem 5,4 milionu osob ze 13 zemí na 6,6 milionu osob ze 16 zemí. Konečně celosvětový počet uprchlíků dosáhl rekordního čísla 8,4 milionu osob.³⁴ Rozmístění migrantů zdaleka není rovnoměrné a asi polovinu celosvětové migrační komunity nalezneme v rozvojových zemích. Sedm nejbohatších států světa – Německo, Spojené království, Itálie, Japonsko, Kanada a USA má na svých územích zhruba jednu třetinu celosvětové populace migrantů. Jak vyplývá z rozličných studií, v zemích západní Evropy se na konci 90. let nacházelo více jak 20 milionů migrantů.

Trend migrace do vyspělých zemí je znám od konce 80. let, v roce 1992 dosáhl svého vrcholu, aby pak na několik let poklesl. Od konce 90. let však nastal další nárůst a odhaduje se, že necelých 30 milionů z těchto počtů představují uprchlíci. Většinu mezinárodních migrantů tvoří pracovní a ekonomicky aktivní migranti. Ty bychom mohli podle odborníků rozdělit do několika skupin.

Pravidelnou migraci (regular/settlement migration) vytvářejí například i u nás dobře známí „pendleři“.

Smluvní pracovní pohyby (contract workers) jsou většinou časově omezenou pracovní aktivitou a tvoří ji i zaměstnávání studentů v zahraničí během prázdnin.

---

³⁴ IOM, *International migration and development* – report, 2006, [online]. [cit. 15. prosince 2006]

Dostupné na WWW:

<<http://www.old.iom.int/iomwebsite/OfficialText/ServletSearchOfficialText?event=detail&id=2751>.

Specifickou formou jsou tzv. **vysoce vzdělaní pracovníci** (professional), v současné době hlavně vědci a počítačový odborníci.

Konečně poslední skupinou jsou **nelegální migranti**. Ti jsou často nuceni pracovat za nevýhodných platových podmínek, bez zdravotního a sociálního pojištění.

Na počátku devadesátých let se počet ilegálních migrantů v západní Evropě odhadoval na několik miliónů lidí, přičemž počty ročních vstupů kolísaly okolo čtvrt milionu. Tyto velké pohyby osob různými směry mají samozřejmě své příčiny.

Často se můžeme setkat s poněkud zjednodušeným přirovnáním o stěhování obyvatelstva chudého Jihu na bohatý Sever. Tato charakteristika příčin migrace však opomíjí řadu dalších faktorů a typů migrace. Jejím základem je přesto jistě neoddiskutovatelná skutečnost, že vyspělé země západní Evropy, USA a další bohaté státy jako Japonsko, země Perského zálivu přitahují pracovní a v neposlední řadě také politické migranty.

Hlavním determinantem těchto pohybů je hluboká disproporce mezi politickou stabilitou, silou ekonomik jednotlivých zemí, a tedy i životní úrovní jejich obyvatel. Mezi další „**push faktory**“ patří enormně vysoký nárůst počtu obyvatelstva v Africe a některých částech Asie, ekologické katastrofy i politické konflikty.

2.3 Předpokládaný vývoj mezinárodní migrace v ČR

Předpovědět vývoj mezinárodní migrace z hlediska jedné jediné země je úkol téměř nemožný. Podstatou komplikovanosti takových prognóz je fakt, že mezinárodní migrační pohyby nejsou ovlivněny jen vnitřními okolnostmi země, ale především také vnějším prostředím. Sem řadíme nejen politické a sociální klima ve světě, ale také ekonomickou a konečně i ekologickou situaci v tomto makroprostředí.

Jestliže natalita a mortalita bývají v odborných publikacích považovány za relativně stabilní ukazatele, pak to samé nemůžeme zdaleka tvrdit u migračního chování. Z tohoto hlediska je asi nejvhodnějším řešením stanovovat pouze krátkodobé prognózy, zaměřené na vývoj v časovém horizontu nejvýše jednoho roku. Odhady zaměřené na delší časová období je nutno brát pouze jako orientační, a tedy částečně více nebo méně spekulativní.

Česká republika je stále v oblasti řešení problematiky mezinárodní migrace v půli cesty, což je zapříčiněno stále probíhající transformací společnosti a nelze rovněž opominout vliv ekonomického vývoje. Statistické údaje potvrzují, že Česká republika tvoří pro část migrantů již v současné době cílovou zemi a tato její role ve středu Evropy v budoucnu ještě zesílí. Nyní zde stále ještě pracují především ti cizinci, kteří mají trvalé vazby na svůj domov. Hostitelskou zemi využívají především pro zajištění lepšího výdělků. Tato situace se však po určité době mění, vznikají silnější vazby na nový domov a snaha se zde usadit. Ta může být motivována obavou z dalšího vývoje (např. restriktivních opatření vůči usidlujícím se cizincům v budoucnosti) a nebo zhoršujícím se stavem v zemi původu. Dochází ke slučování rodin cizinců a postupné absorpci imigrantů do společnosti.

To se dle mého názoru zcela jistě nevyhne i naší zemi, a to přesto, že musíme rovněž počítat s emigrací části pracovně aktivní populace ČR (zejména té kvalifikované) do zemí Evropské unie. Členství ČR v Evropské unii láká zahraniční investory a podnikatele. Podíl cizinců se ještě zvýší zejména v Praze a dalších větších městech, kde již dnes můžeme registrovat různé etnické komunity. Tomuto trendu se nevyhnou ani další ekonomicky atraktivní regiony, včetně příhraničních oblastí. Domnívám se, že se vzrůstající prosperitou nových členských zemí vznikne silnější migrační tlak, a tím i daleko větší společenská poptávka po regulaci imigračních toků ve směru východ – západ. Následující desetiletí by mělo být významněji poznamenáno dalšími migračními vlnami z ekonomicky chudších částí zejména východní Evropy (Slovensko, Ukrajina) do ČR a postupným usazováním části cizinců, kteří zde pracují.

Již dnes nevnímá česká společnost jako něco zvláštního, že je například v obchodech obsluhována Slováky, že řada cizinců pracuje na stavbách, jako nemocniční personál

apod. Populaci cizinců, kteří budou žít v ČR trvale, jistě ještě více doplní i zástupci jiných státních příslušností, včetně občanů EU. Takový vývoj je za předpokladu efektivní cizinecké politiky státu jen vítaným.

V žádném případě jej ovšem nelze vnímat jako řešení nastávající demografické krize (snižování vlastní populace), spíše jako důsledek rostoucí globalizace a konečně i přirozeného vývoje od faktické izolace naší společnosti v ještě nedávné době po její integraci do evropských struktur. Jak vyplývá z obsahu této kapitoly, uplynulá desetiletí se stala učebnicovým příkladem dynamiky vývoje mezistátní migrace. Podle mého názoru bychom si i v budoucnu měli být vědomi bezprostřední provázanosti tohoto fenoménu s ekonomickým a společenským vývojem ve světě.

Pokud jsem v úvodu konstatoval pozitivní postoj k přistěhovalecké politice mnohých západních zemí v sedmdesátých letech, pak současnost je jiná a je nutné si položit otázku – proč. Dnes již víme, že cílem smysluplné cizinecké politiky nemůže být pouze snaha získat levnou pracovní sílu bez ohledu na její další osud v novém domově. Nelze ani podceňovat projevy násilí, kterými některé části populace majoritní i minoritní společnosti reagují na rozdíly spočívající v odlišné kultuře nebo náboženství. Východiskem z takové situace může být pouze existence funkčního konceptu integrační politiky a její důsledné naplňování. Pokud k tomu nedojde, můžeme v krajním případě očekávat jen eskalaci společenských konfliktů a proticizineckých nálad.

2.4 Ekonomické příčiny migrace

Jak jsem již uvedl v úvodu práce, ekonomické důvody migrace patří v současném světě mezi nejvýznamnější. Jistě je to ovlivněno nerovnováhou v kvalitě života rozličných částí světa a konečně i možnostmi, které nám poskytují moderní technologie. Obraz „úspěšného“ života v ekonomicky silných státech a s tím spojený vyšší životní standard jsou samy o sobě pro mnohé dostatečnou motivací k migraci. Na druhou stranu zde existuje i přirozená poptávka po levné pracovní síle, zejména v profesích, o které domácí populace pro jejich nízký společenský statut, malou mzdu a nebo štědrý sociální systém jednoduše nejeví zájem.

Jak citlivé téma ekonomická migrace je ukázalo dostatečně chování většiny vlád zemí EU v souvislosti se vstupem nových členských zemí v roce 2004. Od zprvu proklamovaného otevření trhu práce došlo ve snaze ochránit vlastní ekonomiku ke stanovení přechodných období i dalších podmínek, omezujících pohyb pracovních sil z nových členských zemí.

Růst ekonomicky podmíněné migrační mobility je podle názoru odborníků podmíněn třemi silami; **konsolidací trhu a formováním lidského a sociálního kapitálu.**³⁵ Mezinárodní migrace má svůj původ v ekonomických, sociálních i psychologických proměnách společností a doprovází jejich celkový rozvoj. Staré ekonomické struktury jsou nahrazovány jinými tržními mechanismy, lidé se dostávají do nového a nejistého prostředí trhu práce. To platí i pro rodící se sféru podnikatelů, která podniká bez dobře fungujících kapitálových a pojišťovacích trhů. Nemá dostatek prostředků a investic k zvládnutí rizik spojených s podnikáním na nestabilním trhu. K tomu se objevují noví spotřebitelé, konzumenti, kteří nemají k dispozici kreditní mechanismy, umožňující masovou spotřebu.

Ekonomická nejistota a touha spolupodílet se na vytváření nové tržní ekonomice, i to jsou faktory, které ovlivňují migraci. Pokud rodina vyše jednoho svého člena do vyspělejší země, zvyšuje tak svůj příjem a redukuje možné ztráty. Alespoň s jedním takovýmto členem rodina snáze překonává obtíže spojené s rozvojem domácí

---

³⁵ DRBOHLAV, D. *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt* [online]. c2002 [cit. 2. října 2006] Dostupné na WWW: http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf.

ekonomiky. Dočasná migrace tak díky vyšším mzdám v cílové zemi způsobuje akumulaci kapitálu. Ten je využit buď k investicím, financování půjček a nebo nákupu luxusního zboží.

Zde je třeba zdůraznit často opomíjenou skutečnost, že ekonomická migrace nevzniká z absence ekonomického rozvoje, ale je právě jeho důsledkem. **Často přicházejí imigranti z oblastí, které v současné době prodělávají ekonomický růst a rozvoj, a nikoliv z chudých a izolovaných komunit.** V současné době registrujeme snahu většiny ekonomických migrantů zvýšit si svou práci v zahraničí domácí ekonomický a sociální statut. V České republice již nyní pracuje množství zahraničních pracovníků a zdaleka to není již jenom ve stavebních profesích, jako tomu bylo v nedávné minulosti.

S cizinci se lze setkat ve zdravotnictví, obchodě, mnozí poskytují tlumočnické služby a v budoucnu nebude jistě výjimečné potkat např. i zahraniční počítačové experty. Kvalifikovaní cizinci obsadí místa uvolněná těmi občany ČR, kteří sami půjdou pracovat do ekonomicky přitažlivějších zemí EU. Ostatně s problémem „odlivu mozků“ (**tzv. brain drain**) např. do Spojených států a s tím spojeným nedostatkem vědeckých pracovníků jsou v současné době konfrontovány všechny západoevropské země. Ve Francii se v této souvislosti již řadu let dokonce hovoří o skutečné krizi. Zkušenosti, které získal migrant v zahraničí práci i pobytem mění jeho motivační přístup a hodnotový žebříček. Dochází ke zvýšení pravděpodobnosti další migrace tak, aby byly naplněny potřeby nově získaného životního modelu. Na pracovním trhu doma nelze z objektivních důvodů realizovat tyto potřeby, a tak se migrant rozhoduje k další migraci. Práce v zahraničí má vliv i na kvalitu a hodnotu takové pracovní síly. Migranti se v průběhu svých cest seznamují s cizí zemí, jazykem, pracovním prostředím i specifiky té které země.

Získávají zkušenosti, jakým způsobem, ať už legálně nebo ilegálně, vstoupit do zvolené země, jak zde hledat práci a zvládat život v cizím prostředí.³⁶ Platí jednoduchá

---

³⁶ DRBOHLAV, D. *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt* [online]. c2002 [cit. 2. října 2006] Dostupné na WWW: http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf.

rovnice, že čím více taková osoba migruje, tím více lze předpokládat, že tak bude činit i nadále. Není důležité, jakým způsobem migrace vznikla, pokud k ní jednou dojde, pokračuje dál ve své „sebezáchovné tendenci“. Výstižně to charakterizuje Myron Werner tvrzením, že: „Řídí-li se migrace nějakým zákonem, pak tím, že jakmile jednou migrační proudění začne, samo sebe posiluje“. Vystěhovalci totiž umožňují emigrovat svým přátelům a příbuzným doma. Poskytují jim informace jak vše zařídit, ale také prostředky a v nové zemi jim pomáhají najít práci a bydlení.³⁷

Dalším nepřehlédnutelným aspektem je vytváření sociálního kapitálu ve vztahu k jiným osobám, zejména rodinným příslušníkům, přátelům, známým. Cena i riziko migrace se pro tyto osoby zákonitě snižuje, dochází k tomu, že migranti, kteří se nakrátko navrací domů, vybízejí další osoby k migraci, a přispívají tak k navyšování tohoto sociálního kapitálu. Vyšší sociální i ekonomický statut migrantů doma má ovšem vliv i na další část širší populace. Ta je pod dojmem výhodnosti takové migrace sama stimulována a rozhoduje se k následování příkladu svých spoluobčanů.

Dobrovolní migranti hodnotí cílovou zemi podle několika hledisek; zda má společnou historii (častá je např. koloniální minulost), kulturní a jazykovou příbuznost, dosažitelnost z hlediska dopravy a existence tzv. **migračních sítí**. Z ekonomického hlediska ovlivňují migraci čtyři nejdůležitější faktory; hrubý domácí produkt na hlavu, nezaměstnanost, úroveň vzdělání a počty migrantů v dané zemi.³⁸

Vliv hrubého domácího produktu na mezinárodní migraci je logicky pozitivní. **Země s vyšším HDP přitahuje potencionální migranty a naopak ze země, kde je HDP nižší, budou lidé spíše odcházet za prací do zahraničí.**

Je nesporné, že ekonomicky podmíněná migrace představuje v dnešním světě skutečně specifický problém, a lze předpokládat, že vlivem nárůstu zmíněné migrační mobility v budoucnu ještě zesílí. Nezaměstnanost v zemi původu je častým důvodem

---

³⁷ HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*.

Praha: Rybka Publisher, 1997. s. 234.

³⁸ KABELOVÁ, H, *Ekonomické ukazatele ovlivňující migraci*, [www.migraceonline.cz](http://migraceonline.cz), [online]. c2003 [cit. 12. listopadu] Dostupné na WWW: http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=142675.

k odchodu do zahraničí, kde lze očekávat zaměstnanost. Na druhou stranu je nutno počítat s pozitivním efektem na země původu ekonomických migrantů.

Ty často profitují právě prostřednictvím zahraničních dělníků z pomyslného „kousku koláče“ bohatších zemí, protože většina prostředků z výdělku plyne právě sem.³⁹

Vliv vzdělání způsobuje, že v zemích s vyšší obecnou úrovní vzdělání je relativně dost pracovních míst pro nekvalifikované pracovní síly. V takových zemích jsou práce na nejnižším společenském žebříčku pojímány s opovržením, a umožňují tak cizincům zaplnit místa v systému rozdělení práce. Konečně počet migrantů v cílové zemi může mít jednak pozitivní, jednak negativní dopad na rozhodnutí cizince.

Záleží na úhlu pohledu, z kterého svou situaci imigrant posuzuje. Silné zázemí vlastní komunity, rozvinutá migrační síť na jednu stranu představují určitou jistotu, na druhou stranu však mohou představovat problém v podobě sociální tenze v dané společnosti, projevy nesnášenlivosti, xenofobie nebo dokonce rasismu.

3 Migrace z pohledu ČR

---

³⁹ THRÄNHARDT D., *Transfers durch Migranten: effektiver als Entwicklungshilfe* [online]. [cit. 5. ledna 2007] Dostupné na WWW: http://www.migration-boell.de/web/integration/47_1037.asp.

V kapitole věnované historii migrace jsem se pokusil podat také stručný přehled o vývoji migrace na území České republiky. Je zřejmé, že naše země v tomto ohledu prošla vlastní, mnohdy velmi těžkou cestou. Zejména zkušenosti s vynucenou migrací mají v našich zemích smutnou tradici. O to více by nás v současné době mělo zajímat, jaký přístup zaujímá Česká republika k cizincům, co jim nabízí, co od nich očekává i jaké problémy v této oblasti musí řešit. Protože naše zem ještě nemá z pochopitelných a zejména ekonomických důvodů velké zkušenosti s integrací cizinců, soustředil jsem se především na problematiku azylu a nelegální migrace. Tyto pojmy jsou v současné době v naší společnosti často skloňovány a podle mého názoru zasluhují, abychom jim věnovali zvýšenou pozornost.

3.1 Problematika azylu

Již Charta Spojených národů a Všeobecná deklarace lidských práv, schválená 10. prosince 1948 Valným shromážděním, konstatuje zásadu, že všichni lidé mají užívat základní práva a svobody bez diskriminace a že Spojené národy za různých okolností projeví svou hlubokou účasť s uprchlíky a usilovaly zajistit uprchlíkům co největší možnosti užívat těchto základních práv a svobod. Vývoj ve světě si vyžádal, že předcházející mezinárodní dohody, týkající se postavení uprchlíků, byly revidovány a sjednoceny a zároveň byl rozšířen rozsah a ochrana daná těmito prostředky. Protože udělení azylu může klást nepřiměřeně těžká břemena některým zemím, nelze tento problém řešit bez mezinárodní spolupráce. Dohled nad mezinárodními dohodami, zaručujícími ochranu uprchlíků, je úkolem vysokého komisaře pro uprchlíky při Spojených národech (UNHCR). Nejdůležitějším dokumentem uprchlického (azylového) práva je Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. 7. 1951.

V platnost vstoupila Úmluva na základě svého článku č. 43 odst. 1 dne 22. 4. 1954. Primárně zavazuje státy mezi sebou, aby práva deklarovaná úmluvou zabezpečily svými vnitrostátními zákony a případně i dalšími nelegislativními prostředky. Úmluva

obsahuje mezinárodně uznávanou definici uprchlíka jako osoby, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy (**well-founded fear**) před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo z důvodu zastávání určitých politických názorů. Cizinec proto nechce nebo ani nemůže přijmout ochranu své vlasti. Tato definice je obsažena ve vnitrostátních azylových zákonech většiny zemí světa, mezi nimi i České republiky (§ 12 písm. a) zákona 325/1999 Sb. o azylu a změně dalších zákonů). Úmluva dále určuje, jaká práva má mít osoba, jíž byl status uprchlíka přiznán.

Uprchlíkům se v zásadě nesmí dostat horšího zacházení, než jakého se dostává těm cizincům, jimž dotyčný stát přiznává největší práva kromě vlastních občanů. Článek 33 zakazuje smluvním státům vyhostit uprchlíka na území, kde by jeho život nebo osobní svoboda byly ohroženy z důvodu jeho příslušnosti k určité skupině (**princip non refoulement**). Pro tehdejší Československo vstoupila Úmluva v platnost dne 24. 2. 1992, publikována byla pod číslem 208/1993 Sb.

Uprchlíkem se podle této Úmluvy rozumí kterákoliv osoba, která byla za uprchlíka považována i podle dříve platných dohod. Dále dohoda řeší otázku osob, požívajících statut uprchlíka před prvním lednem 1951. Podle čl. 2 Úmluvy je každý uprchlík povinen podrobit se zákonům, nařízením a předpisům, týkajících se udržování veřejného pořádku hostitelské země. V této souvislosti bych rád poukázal na zcela zjevné nedodržování tohoto článku tzv. „**kvaziuprchlíky**“. Ti často statutu uprchlíka zneužívají k nelegální migraci a porušují tak samozřejmě zákony hostitelských zemí.

Smluvní státy se zavazují dodržovat vůči uprchlíkům ustanovení úmluvy a to bez rozlišování rasy, náboženství nebo země původu (čl. 3). Otázku opatření vůči cizincům na území hostitelské země řeší obecně čl. 9 pod pojmem dočasná opatření.

Podle zmíněného článku 9 nemůže žádné ustanovení Úmluvy, zabránit smluvnímu státu v případě války nebo za jiných závažných a výjimečných okolností, aby neučinil vůči určité osobě dočasná opatření, která považuje za nezbytná pro státní bezpečnost, dokud nebude rozhodnuto, že tato osoba je skutečně uprchlíkem. Úmluva se dále

mimo jiné zabývá i osobním postavením uprchlíků, majetkem, sdružovacím právem, podnikáním, bydlením nebo přístupem ke vzdělání.

Přehledu stávajících právních norem, upravujících oblast azylu v České republice, je nadřazena již zmíněná Úmluva o právním postavení uprchlíků (tzv. Ženevská konvence) a Protokol týkající se právního postavení uprchlíků. Další důležitou právní normou je zákon č. 325/1999 Sb. (zákon o azylu), novelizovaný zákonem č. 2/2002 Sb. zákon o správním řízení č. 71/1967 Sb. (správní řád) a v neposlední řadě i další pokyny a nařízení příslušných ministerstev.

3.1.1 Průběh azylového řízení v České republice

Počátek azylového řízení je v České republice vázán na dva termíny, jejichž význam je třeba osvětlit hned na začátku pojednání o azylovém řízení. Cizinec v České republice nejdříve činí „**prohlášení o úmyslu požádat o azyl v ČR**“. Takové prohlášení lze učinit pouze na území České republiky, písemně nebo ústně do protokolu.

Prohlášení je možno učinit na hraničním přechodu, v přijímacím středisku, v záchytných zařízeních pro cizince, ve zdravotnickém zařízení v průběhu hospitalizace a nebo ve vězení. Dalším termínem je samotná „**žádost o azyl**“, podaná cizincem v přijímacím středisku. Cizinec má podle zákona povinnost dostavit se do 24 hodin od prohlášení do tohoto přijímacího střediska. Výjimkou jsou pouze situace, kdy se cizinec z objektivních důvodů dostavit nemůže. Mezi těmito důvody je uváděna hospitalizace, případně vězení.

V takovém případě navštíví cizince pracovník Odboru azylové a migrační politiky a sepíše s ním žádost o azyl v místě jeho současného pobytu. V přijímacím středisku jsou s cizincem provedeny identifikační úkony, sejmutí otisků prstů, pořízení obrazového záznamu a konečně cizince odevzdá svůj cestovní doklad.

V přijímacím středisku se také provádí vstupní zdravotní prohlídka cizince. V žádosti o azyl jsou zjišťovány jednak faktografické údaje o cizinci a jeho rodině, dále pak důvody, pro které odešel z mateřské země. Řízení je vedeno v mateřském jazyce žadatele, případně v jazyce, ve kterém je žadatel schopen se dorozumět. Asi po čtrnácti dnech je žadatel přemístěn do pobytového střediska, kde čeká na rozhodnutí v prvním stupni řízení o udělení azylu. Během této doby se s žadatelem vede pohovor, který má blíže specifikovat důvody, které byly uvedeny v žádosti o azyl.

Pohovor je vnímán jako jeden z nejdůležitějších institutů azylové procedury a umožňuje cizinci v dostatečné míře popsat své problémy a situaci v zemi původu. Do devadesáti dnů od zahájení věci vydává Ministerstvo vnitra rozhodnutí ve věci. Rozhodnutí ve věci žádosti o azyl nabývá právní moci dnem doručení žadateli. Proti pravomocnému rozhodnutí ministerstva lze podat žalobu ke krajskému soudu, místně příslušnému podle místa hlášeného pobytu cizince v době podání obžaloby. Žalobu lze podat ve lhůtě 15 nebo 7 dní a má odkladný účinek. Po dobu řízení o žalobě proti správním rozhodnutí Ministerstva vnitra je cizinec stále v postavení žadatele o azyl. V období mezi nabytím právní moci rozhodnutí MV a podáním žaloby je cizinec v režimu zákona o pobytu cizinců na území České republiky (326/1999 Sb.).

Pokud dojde k zamítnutí žaloby, má cizinec právo podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně. Souběžně s tím musí požádat o odkladný účinek v dané kasační stížnosti, aby mohl dále pobývat na území České republiky. Cizinci je uděleno vízum za účelem strpění, pokud si cizince nemůže v této době zajistit sám ubytování, zajišťuje jej ministerstvo. Další náklady spojené s pobytem si musí cizinec již hradit sám.

Cizinec, který byl zadržen na území ČR a následně umístěn v záchytném zařízení pro cizince (ZZC), má právo do 7 dnů ode dne, kdy byl o této možnosti informován policií, učinit prohlášení o azylu. V případě, že se tak stane, je dále vedeno řízení o udělení azylu přímo v ZZC a není tedy důvod pro propuštění osoby z tohoto zařízení. Uvedené opatření je důsledkem reakce na skutečnost, že řízení o udělení azylu bylo v mnoha

případech zneužíváno nelegálními migranty k legalizaci pobytu v České republice. Cizinec nemůže podat opakovanou žádost o udělení azylu v kratší době než dva roky od pravomocného ukončení předchozího řízení. V případě hodném zřetele však může ministerstvo lhůtu prominout.

Zákon dále rozeznává tzv. „zjevně neodůvodněné žádosti“, u kterých se provádí zrychlené řízení. V případě zrychleného řízení musí být ve věci rozhodnuto do 30 dnů ode dne zahájení řízení o udělení azylu. Jako zjevně neodůvodněné žádosti jsou kvalifikovány například ty, v nichž žadatel: uvádí pouze ekonomické důvody, bez závažného důvodu tají svou skutečnou totožnost, státní občanství, případně odmítá tyto údaje uvést.

A konečně, mohl nalézt účinnou ochranu v jiné části státu, jehož je občanem (tzv. alternativa vnitřního útěku). Výčet skutečností vedoucích k zahájení zrychleného řízení je opravdu dlouhý a zahrnuje většinu možných alternativ.

Poměrně častým jevem se stalo ukončení řízení o udělení azylu v České republice zastavením řízení. Důvodem pro zastavení řízení je skutečnost, že žadatel o udělení azylu vezme svou žádost zpět, anebo se bez vážného důvodu nedostavuje k pohovoru. Dalším důvodem může být fakt, že cizinec neposkytuje informace nezbytné pro spolehlivé zjištění skutečného stavu věci a nebo v průběhu řízení neoprávněně vstoupí na území jiného státu, případně se o neoprávněný vstup na území jiného státu pokusí. A právě skutečnost, že většina žadatelů o azyl v ČR opouštěla bytová střediska a migrovala dále do států západní Evropy byla jedním z nejčastějších důvodů k zastavení řízení.

3.1.2 Azylová zařízení

Vzhledem ke specifické situaci cizince, který se často bez prostředků, znalosti prostředí a mnohdy s potřebou medicínské péče ocitne v cizí zemi, vznikl institut azylových zařízení. Dřívější úprava zákona stanovila povinnost cizince pobývat

v uprchlických táborech, respektive střediscích. Současná právní úprava dává cizincům pouze právo tato zařízení využívat. V zákoně se hovoří doslovně o azylových zařízeních. Za takové zařízení je považováno Přijímací a pobytové středisko a Integrační azylové středisko. Rozdíl zde spočívá v účelu, který dané azylové zařízení plní. Zřizovatelem je Ministerstvo vnitra, přičemž zákon nevyklučuje možnost, že pobytová a integrační azylová střediska bude provozovat právnická osoba v rozsahu pověření Ministerstvem vnitra za úplaty. Účelem **přijímacích středisek** je provedení identifikačních úkonů, lékařského vyšetření apod. Pobyt v těchto zařízeních je v takovém případě povinný a neuposlechnutí je hodnoceno jako přestupek. Přijímací střediska jsou v České republice v Ruzyni a Vyšných Lhotách (2006).

Pobytová střediska slouží k ubytování žadatele o udělení azylu. Žadatel je v zařízení hlášen k pobytu, má právo na bezplatné poskytování ubytování, stravy, jiných služeb a kapesného. To za podmínky, že strpěl úkony nezbytné ke zjištění jeho finančních a majetkových poměrů a když tyto poměry jsou takové, že od něho nelze spravedlivě požadovat ani částečnou úhradu služeb. Cizinec může za určených podmínek opustit pobytový tábor a nebo pobývat v soukromí. V případě nahlášení cizince k pobytu mimo Pobytové středisko lze za určitých podmínek poskytnout jednorázový příspěvek, určený k překonání problémů v prvních měsících pobytu mimo azylové zařízení. Pobytová střediska jsou v České republice v obci Zastávka u Brna, Zbýšov, Stráž pod Dalekem, Kostelec nad Orlicí, a Havířov (2006). Dalším typem středisek jsou **integrační azylová střediska** v Zastávce u Brna, Jaroměř, Havířově, Předlicích, Houštnice a Stráži pod Ralskem.

Ty slouží k přechodnému ubytování cizinců, kterým byl udělen v České republice azyl (2006). Vzhledem k obsáhlosti problematiky se o migranty a uprchlíky v České republice starají mimo státní instituce i některé nevládní organizace. V „**Zásadách koncepce integrace cizinců**“ přijatých vládou ČR, je výslovně uvedeno, že vláda podporuje činnost, vznik a rozvoj nevládních organizací. Ve zprávě vlády z roku 2001 však bylo konstatováno, že stále existují závažné rozdíly mezi potřebnou mírou účasti nestátních neziskových organizací v oblasti integrace cizinců a vlastní realizací konkrétních projektů.

Problémem České republiky je především forma poskytování státních dotací jako podpory potřebné pro činnost zmíněných institucí. Úhrada jen části nákladů spojených s projekty totiž často znemožňuje jejich praktickou realizaci.

Jako příklad nestátní neziskové organizace mohu uvést Českou katolickou charitu, která se při práci s cizinci v nouzi soustředila na humanitární sklady na státních hranicích a šatníky v azylových zařízeních.

V azylových zařízeních jsou mimo to poradny, ve kterých pracuje charitní migrační asistent. Konečně je nutné zmínit spolupráci s Ministerstvem vnitra v roce 2000 na projektu „**Monitoring situace cizinců v ČR**“.

Další nevládní organizací je Poradna pro uprchlíky, která poskytuje žadatelům o azyl v České republice psychosociální, právní a materiální pomoc a rovněž organizuje aktivity volného času. Pracovníci této organizace zajišťují také vzdělávání nejen cizinců, ale i občanů ČR. Psychosociální poradenství se soustřeďuje zejména na informační činnost a řešení konkrétních problémů cizinců v sociální a zdravotní oblasti. Jedná se zejména o komunikaci s úřady, zaměstnavateli, zdravotnickými zařízeními, ale i organizování jazykových kurzů apod. Poradna vyvíjí i publikační činnost, pořádá přednášky, výstavy, koncerty a benefiční akce. Organizace disponuje vlastním fondem sociálních podpor, který je využíván při zajišťování materiální pomoci při uspokojování základních životních potřeb uprchlíků.

3.1.3 Vývoj a současný stav azylu v ČR

Mezistátní migrace není jev stabilní, citlivě reaguje na změny ve světě, i společenské a legislativní změny v hostitelské zemi. Na přehledu počtu žádostí o udělení azylu v České republice od roku 1990 se tyto důsledky jasně odrážejí. V období od roku 1990 do roku 2006 bylo v České republice podáno celkem **83 772** žádostí o udělení azylu, přičemž počet přiznaných žádostí činil k měsíci září 2006 **3 022**. Není bez zajímavosti, že rekordního čísla v počtu udělených azylů bylo dosaženo v již roce 1991, jednalo se o 776 případů, přičemž polovinu tohoto počtu tvořili občané Rumunska.⁴⁰

Od roku 1991 do roku 1999 můžeme konstatovat poměrně stabilní situaci, kdy počty žádostí téměř s pravidelností kolísaly mezi 1000 až 2000 za rok. V roce 1998 je poprvé zaznamenán nárůst počtu žádostí o 94 % (celkem se jednalo o 4 085 osob), a tento trend pak dále pokračoval až do roku 2001, kdy Česká republika zaznamenala rekordní počet žádostí o azyl – celkem 18 094.⁴¹ Žadatelé roku 2001 tvořili plných 35 % všech dosavadních žadatelů o azyl v ČR. Na konci let devadesátých byly dominujícími skupinami mezi žadateli o azyl v ČR státní příslušníci Afghánistánu, Srí Lanky a Bangladéše. V roce 2001 to již byli především Evropané (59 %), které doplňovali Asiaté (38 %) a Afričané (2 %). Zjevně poklesl počet žádostí u těch skupin migrantů, kteří Českou republiku považovali spíše za tranzitní zemi (Asie), a naopak přibýlo žádostí státních občanů Ukrajiny (24 %), Moldavska (14 %) a Rumunska (10 %).

---

⁴⁰ *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti 1990 – 2006.* [online]. [cit. 15. prosince 2006] Dostupné na WWW:

<http://www.mvcr.cz/statistiky/2006/uprch_rok/index_rok.html.

⁴¹ *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti 1990 – 2006.* [online]. [cit. 15. prosince 2006] Dostupné na WWW:

<http://www.mvcr.cz/statistiky/2006/uprch_rok/index_rok.html.

Výjimku tvořili pouze státní příslušníci Vietnamu a Indie (8 a 7 %).⁴² Právě v roce 2001 byl poprvé registrován nárůst počtu státních příslušníků Arménie a Gruzie, tedy zemí, jejichž příslušníci se co do počtu v následujících letech nejvýrazněji podíleli na nelegální migraci přes ČR do západní Evropy. Oficiálně byl tento stav zdůvodněn tehdy zákonem danou možností cizince žádajícího o azyl v ČR pracovat. Azylové řízení se tak stalo atraktivní pro pracovní migranty, kteří jej od roku 2000 využívali k legalizaci pobytu. Dnem prvního února 2002, vstoupila v platnost novela zákona o azylu. Ta se snažila řešit nové aspekty, které s sebou přinesla zvýšená migrace do ČR. Jednalo se především o zákaz pro žadatele o azyl pracovat v prvním roce azylového řízení (a tedy omezení počtu žadatelů o azyl, kteří tento institut zneužívali k přístupu na trh práce). Další důležitá změna se týkala cizinců umístěných v zařízení pro zajištění cizinců. Podle předchozí úpravy totiž cizinci, zajištění v těchto zařízeních policií, byli po podání žádosti o udělení azylu v ČR přemístěni do azylového zařízení.

Zde se mohli po nezbytných administrativních úkonech volně pohybovat a této možnosti využívali k další cestě do zemí západní Evropy, případně vyhnouti se realizaci správního vyhoštění. Cizinci podle novely zákona zůstávali i po podání žádosti o udělení azylu v zařízení pro jejich zajištění a řízení bylo vedeno v průběhu jejich zajištění. Většinou se v takových případech jednalo o zjištění totožnosti, případně o obavu z maření realizace správního vyhoštění apod.). Cizinců, kteří mohli policii prokázat svou totožnost, nedopustili se protiprávního jednání na území ČR a zažádali o udělení azylu v ČR, se tato novela nedotkla. Efekt nové legislativní úpravy se projevil ještě v roce 2002, kdy došlo k celkovému poklesu žádostí o udělení azylu v ČR o 53% oproti roku 2001. Česká republika přestala být pro některé cizince zajímavou z hlediska pracovní migrace, a do popředí se tak dostal její význam především jako tranzitní země do sousedních zemí, zejména Rakouska a Německa.

---

⁴² *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylové řízení 2002.* [online]. [cit. 16. prosince 2006] Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/uprchlici/stat02.html>>

Počátek roku 2003 charakterizoval nebývalý nárůst počtu žadatelů o udělení azylu ruské státní příslušnosti.⁴³ Většinu těchto osob tvořili cizinci čečenské národnosti, mnozí o udělení azylu žádali již v Polsku. Po zamítavém stanovisku tamních orgánů a nebo ještě během řízení projevíli úmysl zažádat o azyl v ČR u české policie na hraničních přechodech.

Měsíčně tak bylo registrováno okolo 900 žádostí o udělení azylu, přičemž podíl ruských státních příslušníků byl 34 %, následovala Ukrajina (17 %), Slovensko a Čína s 11 %. Zbýlý počet tvořili především státní příslušníci Vietnamu, Běloruska a Ruska. Statisticky byli v této době nejúspěšnějšími žadateli o azyl v České republice občané Ruska, Afghánistánu, Běloruska, Arménie a Kazachstánu. K poslednímu červenci roku 2003 byl v České republice udělen azyl celkem 2 361 osobám z 59 zemí, ovšem žádost podalo do konce roku celkem 11 400 osob.⁴⁴

Vývoj roku 2003 potvrdil, že institut žádosti o udělení azylu v České republice byl využíván cizinci jako prostředek krátkodobé legalizace pobytu, umožňující další migraci do zemí západní Evropy. Zamítnutí žádosti o udělení azylu se v takovém případě stávalo formálním aktem, jehož adresát byl v době rozhodování již mimo působnost správních orgánů České republiky. Díky geografické poloze se tak stala Česká republika doslova branou pro desetitisíce migrantů na jejich cestě dále do Evropy. V roce 2004 přijala vláda České republiky Dublinskou úmluvu a počet žádostí o azyl začal klesat.

---

⁴³ *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti 1990 – 2006.* [online]. [cit. 15. prosince 2006] Dostupné na WWW:

<http://www.mvcr.cz/statistiky/2006/uprch_rok/index_rok.html.

⁴⁴ *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti 1990 – 2006.* [online]. [cit. 15. prosince 2006] Dostupné na WWW:

<http://www.mvcr.cz/statistiky/2006/uprch_rok/index_rok.html.

V témže roce to bylo již jen 5 459 žádostí, o rok později 4 021 žádostí a v roce 2006 podalo žádost o udělení azylu v České republice celkem 2 421 osob.⁴⁵ Vysvětlení tohoto trendu lze hledat právě v přijetí Dublinské úmluvy Českou republikou. Konvence, kterou v roce 1990 podepsalo v Dublinu 12 členských zemí Evropské unie a která platí od roku 1997, totiž zamezuje vícenásobnému podávání žádostí o azyl v dalších členských státech. A to byl právě, jak již bylo řečeno, osvědčený prostředek relativně jednoduché migrace z východní Evropy do zemí EU. Konečně na snížení počtu žádostí o azyl měl zcela jistě vliv i vstup České republiky do Evropské unie v květnu 2004.

3.1.4 Dočasná ochrana

Institut dočasné ochrany je považován právní teorií za jednu z doplňujících forem azylu. Na poli mezinárodního práva není tato problematika upravena mezinárodněprávními normami. Má být poskytována osobám, vyžadujícím pomoc mezinárodního společenství, a to zejména v případě jejich hromadného přílivu, kdyby byl azylový systém jednotlivých zemí zahlcen a hrozil jeho kolaps. Dočasná ochrana je časově omezenějším institutem než právo azylu a je komplexem norem pro řešení problematiky vysídlených osob.

Vízum za účelem dočasné ochrany se v České republice (rok 2003) uděluje cizinci, který prchá ze státu, jehož je občanem, nebo ze státu, který mu přiznal azyl, nebo je-li bez státního občanství a nebo ze státu posledního trvalého bydliště. Důvodem útěku může být například ozbrojený konflikt, občanská válka nebo stálé násilí, zejména pokud byl cizinec válečným zajatcem, byl držen v internačním táboře a nebo nemohl být jinak ochráněn před ohrožením života či omezováním osobní svobody z důvodů nezávislých na jeho vůli.

---

⁴⁵ *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti 2004.* [online]. [cit. 16. prosince 2006] Dostupné z WWW: http://www.mvcr.cz/2003/odbor/oamp/statis04/rok2004_odbor_info.html.

Předpokladem je, že Česká republika rozhodne o poskytnutí dočasné ochrany prohlášením. V době, kdy byla tato právní úprava přijímána, neexistovala v rámci mezinárodního nebo evropského práva žádná komplexní úprava institutu dočasné ochrany. Výjimku tvořily dva dokumenty evropského práva, které ovšem nebyly právně závazné a řešily otázku finančního vyrovnání nákladů, spojených v souvislosti s přijímáním utečenců. Dne 20. července 2001, schválila Rada Evropské unie novou směrnicí (2001/55/EC), která stanoví, že dočasná ochrana je zcela výjimečným institutem, který se má vypořádat s hromadným přílivem vysídlených osob ze třetích zemí, které se nemohou vrátit do země svého původu. Předpokladem je skutečnost, že azylový systém hostitelské země by nebyl schopen se s tímto přílivem vypořádat bez negativních následků na svou činnost a zároveň že je to v zájmu osob, potřebujících ochranu mezinárodního společenství.

Za vysídlené osoby tato směrnice považuje osoby utíkající z oblastí probíhajícího válečného konfliktu a nebo osoby vystavené velkému riziku, případně oběti systematického nebo všeobecného porušování lidských práv. Zhodnotit, zda se skutečně jedná o masový příliv vysídlených osob, je na rozhodnutí Rady Evropy, která přezkoumává jakýkoliv požadavek členského státu. Tato úprava se ovšem liší od doposud zavedené praxe a výkladu institutu dočasné ochrany v cizineckém zákoně České republiky. Vyhlášení dočasné ochrany bude tedy napříště závislé na posouzení Rady Evropy a členské státy budou včetně naší republiky informovat v rozhodnutí o počtu vysídlelců, které jsou schopny přijmout.

Z výše uvedeného vyplynula pro Českou republiku nutnost změnit dosavadní právní úpravu a soustředit se zejména na návaznost ve vyhlašování dočasné ochrany v České republice na rozhodnutí Rady Evropy. To si vyžádalo i harmonizaci ve stanovení bodů, vylučujících udělení dočasné ochrany a práva na sloučení rodiny pro širší okruh osob, než jak je tomu v současné právní úpravě. Rovněž se jevílo jako nezbytné oddělit problematiku vysídlených osob od obecných migračních norem s důrazem na její jedinečnost. Konečně odpadla i nutnost stanovovat zákonné podmínky pro udělení dočasné ochrany.

Úprava právního prostředí byla završena přijetím zákona č. 221/2003 Sb. o dočasné ochraně. V souladu se směrnicí 2001/55/EC byla navržena právní norma, upravující postavení osob žádajících v ČR o dočasnou ochranu. Současně stanoví i normy upravující jejich právní postavení během řízení o udělení a odnětí oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany i jejich opětovného vycestování z České republiky. Zákonem je stanovena povinnost cizince prokázat při projevení úmyslu o zažádání dočasné ochrany totožnost, stejně jako oprávnění policie, cizince, který nesplňuje podmínky vstupu, na území České republiky nepustit. Jedním z důvodů neudělení oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany je skutečnost, že Česká republika již dosáhla počtu vydaných oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany, stanoveného nařízením vlády nebo rozhodnutím Rady Evropské unie.

3.1.5 Současný stav evropské azylové politiky

Vzhledem k fenoménu zneužívání azylového řízení k migraci do západních zemí, který bývá často označován anglosaským termínem „**asylshopping**“ je tato problematika stále více vnímána v našich podmínkách jako celoevropská. Cizinci neřídka žádají o udělení azylu ve více zemích najednou, přičemž Česká republika není, již vzhledem ke své geografické poloze, výjimkou. Azylová politika jednotlivých zemí je tak vystavena snaze o ujednocení a harmonizaci postupu v řízení o udělení azylu. Domnívám se, že v tomto kontextu je nutné se zmínit i o současném stavu azylové politiky dalších zemí Evropy. Poslední, nejobsáhlejší studii k problematice azylové politiky především Evropských zemí je v současné době An Assessment of the Impact of Asylum Policies in Europe 1990–2000, která vznikla v Odboru výzkumu, rozvoje a statistiky britského Ministerstva vnitra. Studie vychází z obsáhlého výzkumu teoretických textů, elektronických materiálů, statistik a zhodnocení azylových politik, uvedených do praxe v průběhu devadesátých let v zemích Evropské unie.

Cílem bylo stanovit dopad jednotlivých opatření na vývoj křivky podaných žádostí o azyl, přičemž podrobněji se studie věnuje pěti zemím EU a to Německu, Nizozemí, Velké Británii, Švédsku a Itálii. Studie potvrzuje, že při hodnocení důsledků jednotlivých politických rozhodnutí v oblasti migrace je nezbytné mít stále na zřeteli nemožnost odhadnout, jak by se situace byla vyvíjela, aniž by byly přijaty různé regulativní prvky, nebo naopak, jaká by byla situace, pokud by politika států EU byla v oblasti azylu ještě restriktivnější. Studie zdůrazňuje, že není téměř možné uvést jasnou souvislost mezi nějakým specifickým vládním nařízením a jeho dopadem, tím méně zevšeobecnit důsledky na více zemí. To je způsobeno především tím, že většina zemí se snaží zavést více opatření najednou, takže je obtížné stanovit, který nástroj způsobil nějakou změnu v azylové praxi. Dalším důvodem je jisté zpoždění mezi vyhlášením určitých opatření a jejich promítnutím do reality. Navíc, azylová politika evropských zemí byla po celá devadesátá léta ad hoc reakcí na danou situaci, takže trendy v žádostech o azyl nekopírují zavádění nových opatření.

Při vysvětlení metodologických postupů autoři studie nezastírají, že je většinou nesmírně obtížné říci, co bylo vlastně cílem při zavádění nějakého opatření. Jistou analogii bychom zde zcela jistě našli i při studiu opatření zavedených ve vztahu k azylové problematice během posledních let v České republice. Ta se podle mého názoru již řadu let potýká s nekonceptností, danou jednak zkušeností komunistického režimu let minulých, jednak také hledáním vlastní role v nové, otevřené Evropě. Opatření naší země vůči některým cizincům se tak spíše jeví jako směs zbytečně přísné a konečně i ve svém důsledku neefektivní restriktce, kombinované bohužel i s případy korupčního jednání. Studie nabízí několik obecných závěrů při hodnocení politik podrobněji zkoumaných zemí. V případě Německa, Švédska a Francie lze hovořit o korelaci mezi přijatými opatřeními a snížením celkového počtu žadatelů o azyl v jakémsi stabilním sledu.⁴⁶

---

⁴⁶ ZETTER, R., Dr. GRIFFITHS, D.: *An assessment of the impact of asylum policies in Europe*, Home Office Research Study 259, London, Home Office, c2003. [online]. [cit. 2006]

Dostupné na WWW: <<http://www.hommeoffice.gov.uk./rds/index.htm>.

Naopak vývoj žádostí o azyl ve Velké Británii, Nizozemí a Belgii vykazuje rychlý nárůst žádostí a jejich cyklické navyšování a pokles. Statistická data, která nabízí předkládaná studie, napovídají, že státy, které zavčas přijaly opatření kombinující více přístupů a postupů, byly úspěšnější v zadržování a udržování relativně stabilního počtu žadatelů o azyl. Německo, Francie a Švédsko od roku 1990 do roku 1994 zásadně zreformovaly své azylové systémy, což se odrazilo v následném zjevném snížení žádostí o azyl, a také v tom, že počty žádostí byly nadále relativně stabilní. Naopak Spojené Království, Nizozemí a Belgie přistoupily k politikám směřujícím k regulaci žádostí o azyl později, roztržitěji, a proto méně efektivně. Velmi zajímavé je zhodnocení vlivu přímých a nepřímých opatření v azylové politice na počet žádostí o azyl. Studie naznačuje, že zatímco odraz nepřímých opatření, čímž se myslí například snížení nebo odebrání sociální podpory žadatelům o azyl, jejich rozmístění do přijímacích středisek, atd. ve vývoji žádostí o azyl je omezený, důsledky přímých opatření (víza, sankcionování přepravníků) jsou zřetelné. Přestože zatím nejsou k dispozici hodnověrné statistiky a výzkumy, je velmi pravděpodobné, že přímá opatření v azylových procedurách vedla zároveň k růstu nelegální migrace a pašování lidí, a to jak uprchlíků, tak ekonomických migrantů. Dle mého názoru je zřejmé, že zavedení konkrétní praxe v jedné zemi většinou nelze aplikovat v jiném státě.

Důvodem jsou specifika každé země, například vztah se zemí původu žadatelů o azyl, geografická poloha atd. Odlišnosti vybraných států mají takový význam, že podobné politiky nebo obdobná praxe mohou v různých zemích vést k různým výsledkům, takže úspěšná politika jedné země může být pak jen těžko adaptovatelná na prostředí jiné země. Na pozadí uvedených skutečností je podle mého mínění zřejmé, že přístup k azylové politice evropských zemí, potažmo České republiky musí projít určitou změnou. Je stále více zřejmé, že institut azylu není již pouze nástrojem pomoci lidem v nouzi, ale stále více se stává prostředkem zejména k ekonomické migraci do zemí západní Evropy. Pokud nedojde k brzkému a také funkčnímu ujednání evropské azylové politiky, lze jen očekávat prohloubení problému nelegální migrace se všemi jeho negativními důsledky. To by se tak poté mohlo stát na účet všech, kteří pomoc v rámci mezinárodního práva skutečně potřebují.

3.2 Nelegální migrace

Tento významný civilizační fenomén 21. století se stal v evropských podmínkách významným společenským rizikem již na počátku devadesátých let. Nelegální migrace představuje zcela specifický problém. Do jaké míry ohrožuje vnitřní stabilitu států a bezpečnostní situaci cílových (západoevropských) a tranzitních (středoevropských) zemí, to je i nadále předmětem polemik odborné i laické veřejnosti.

Tomu odpovídá i přístup jednotlivých států EU, od tradičně benevolentního jihu Evropy (který ovšem většinou ani není konečným cílem) po nekompromisní postoj Spojeného království. To ani do budoucna není ochotné omezit kontrolu na svých „vnitřních“ hranicích Schengenské úmluvy. Můžeme se tak setkat se zastánci „radikálních řešení“, spočívajících téměř výhradně v aplikaci restriktivních opatření, která by však sama o sobě pravděpodobně problém nevyřešila. Jako příklad bych mohl uvést návrhy některých evropských politiků na zřízení společných azylových center mimo území EU.

Taková řešení jsou však nejenom z lidského, ale i politického pohledu nepřijatelná a tak je můžeme spíše řadit mezi populistická prohlášení bez reálného základu. Tyto úvahy většinou neberou v potaz prostředí postupující globalizace, ve kterém nyní k nelegální migraci dochází. Jednoduše již není v dnešním světě možné vrátit se do dob faktické izolace jedné civilizace od druhé. Opakem bývají na druhé straně snahy bagatelizovat nelegální migraci, respektive její negativní průvodní jevy.

Nelegální vstup i pobyt cizinců v cílové zemi je z převážné části realizován mezinárodně organizovanými převaděčskými skupinami. Zajištěn je tranzit osob, jejich ubytování, případně využití azylové procedury k nelegální migraci v tranzitní nebo cílové zemi. Za patřičný obnos, řádově tisíce dolarů za osobu, je pak nabídnut „servis“, který spočívá většinou v přepravě do země západní Evropy, častěji však pouze k jejím státním hranicím.

Organizování nelegální migrace patří v rámci aktivit organizovaného zločinu k jedné z nejnásilnějších činností a v současné době se střízlivý odhad ročního zisku jenom v Evropě pohybuje podle některých odborníků v řádech miliard Euro. Je jen přirozené, že se podobným aktivitám postižené státy brání, a to za pomoci represivních opatření, která jsou pak častým terčem kritiky nevládních organizací. Přitom bychom jen stěží našli tak markantní případy lidského hyenismu jako právě zde. Dochází k případům, kdy převaděč zneužije bezbrannosti cizinců a zanechá je bez pomoci v naprosto neznámém prostředí, nemluvě o nešťastnících udušených v úkrytech nákladních automobilů nebo v přepravních kontejnerech.

Velmi medializovaný byl v této souvislosti například případ úmrtí 58 běženců z Číny, ukrytých v dopravním kontejneru nákladního automobilu na trase z Nizozemí do Spojeného království v roce 2002. Nález těl pěti senegalských uprchlíků na parkovišti v rakouském Leobersdorfu v roce 1993 byl důvodem k radikální změně přístupu k této doposud zlehčované formě kriminality u našich jižních sousedů. Řidič se zde prostě zbavil „nákladu“, který už nemohl doručit. Že změna kvalifikace převaděčství z přestupku na trestný čin nebyla pouhým drakonickým přístupem zákonodárců, pak jen potvrdil další případ z roku 1995, tentokrát z rakousko-maďarské státní hranice, kdy se v těsném prostoru zadusilo 18 cizinců.

Migranti často v důsledku místní neznalosti volí na své cestě do západní Evropy nebezpečné úseky přes řeky a neprostupný terén, což se jim mnohdy stává osudným. I v České republice byly již registrovány případy, kdy cizinci podcenili změnu klimatických podmínek, a při neoprávněném přechodu státních hranic utrpěly v důsledku nedostatečného oblečení životu nebezpečné omrzliny. Pokud se snad běženci rozhodnou spolupracovat s policií, jsou převaděči nemilosrdní. Zvláště v případě asijských převaděčských organizací můžeme hovořit o skutečné brutalitě. Není výjimkou, že se migranti zaváží k mnohaleté práci, případně prostituci bez nároku na odměnu, aby tak uhradili náklady za transport do zemí západní Evropy.

Zde můžeme bez přehánění hovořit o novodobém otrokářství. Extrémním případem je pak obchod s lidskými orgány. Musíme si uvědomit, že částky požadované převaděči jsou pro běžence astronomické a mnohdy se na ně skládají rodinní příslušníci řadu let.

K nelegální migraci jsou však využívány i méně drastické způsoby, jako fiktivní sňatky, nebo žádosti o udělení azylu v tranzitním prostoru letišť. Vysoké zisky, relativně malé riziko odhalení, nepatrné náklady, využívání pomoci místních obyvatel za úplatu, a tím zajištěná anonymita i bezpečnost, to vše nahrává převaděčům. Otázkou je zcela jistě i vnímání nebezpečnosti a závažnosti této formy trestné činnosti jejími pachateli, potažmo laickou veřejností. Procesem změny pohledu na problematiku nelegální migrace prošlo, jak jsem již zmínil například Rakousko. Jestliže ještě v roce 1993 zde bylo převaděčství pouhým přestupkem, pak v současné době hrozí pachatelům trest odnětí svobody až na deset let.

Ilegální přistěhovalci jsou v cílových zemích zneužíváni k podřadným pracím bez řádného sociálního zabezpečení, často okrádáni vlastními krajany, a podílejí se tak na šedivé ekonomice země. V určité míře samozřejmě tito lidé využívají i sociální síť dané země, např. formou sociálních dávek při žádosti o přiznání azylu, případně během návratových programů. To vše jsou aspekty, se kterými musí hostitelské země počítat. Ukázalo se, že krátkodobé ekonomické zisky z laciné práce imigrantů nevyváží řadu sociálních problémů, které čekají hostitelskou zem, kde pak minority cizinců živoří na jejím okraji. Česká republika má vzhledem ke své poloze uprostřed Evropy s nelegální migrací bohaté zkušenosti. Přirozeně se i po roce 1989 stala pro mnoho cizinců tranzitní zemí na cestě do západní Evropy. Lze předpokládat, že Česká republika i v budoucnu půjde spíše cestou restriktivní cizinecké politiky. Nasvědčují tomu tendence sousedních zemí a bohužel, i neschopnost, nebo snad neochota politiků se tímto problémem konstruktivně zabývat. Na straně druhé je nutné připomenout, že zvýšená kontrola a represe ze strany státních orgánů má paradoxně za následek také navýšení příjmů převaděčských organizací a nelegální migraci spíše vnucuje nové formy, než by jí zabraňovala.

Cesta do cílové země se stává pro řadu migrantů obtížnější a tomu se samozřejmě přizpůsobují nejen provize, ale i metody zmíněných organizací. Nezájem o osudy

druhých, přehlížení příčin i možných důsledků migrace a absence korektní (tedy nikoliv jen přísné) cizinecké politiky je z pohledu budoucnosti přinejmenším nezodpovědné. Mohlo by nám, i všem, kteří chtějí žít v naší zemi, připravit ještě nejedno nepříjemné překvapení.

4 Empirická část

Pro tuto část mé diplomové práce jsem zvolil metodu kvalitativního výzkumu formou zakotvené teorie. **Cílem empirické části mé práce je posoudit postoj současné mladé generace středoškoláků a vysokoškoláků k otázce bezproblémového soužití s cizinci.** Základní soubor tvoří lidé ve věku od 18 – 25 let, kteří žijí na území města České Velenice a nebo jeho blízkém okolí. Obsahovou analýzou dat, získaných neformálními rozhovory na dané téma, jsem vytvořil kategorizaci pojmů, které jsou vnímány mladými lidmi jako rozhodující při utváření jejich postoje k cizincům. Metodu jsem zvolil pro její schopnost zachytit oproti cílenému dotazování i jemnější významové struktury k danému tématu.

4.1 Kvalitativní výzkum

Jako jeden z důvodů rozšíření kvalitativního výzkumu bývá odborníky uváděna snaha změnit dominanci pozitivistického pohledu na řešení výzkumných otázek. Ten je charakterizován především strukturovaným sběrem dat a statistickými metodami testování hypotéz. V knize *Základy kvalitativního výzkumu* je naproti tomu kvalitativní výzkum definován jako „jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur, nebo jiných způsobů kvantifikace“.⁴⁷ Kvalitativní výzkum se snaží nějakým způsobem popsat postoje subjektů na zkoumaný předmět. Výzkumník přitom přejímá jejich perspektivu, snaží se porozumět jednotlivým významům v jejich sociálním kontextu. Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jeho povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy.⁴⁸

Přitom dostávají přednost otevřené, nestrukturalizované výzkumné plány a analýza vychází spíše z vyššího počtu informací o menším počtu subjektů.

Strauss a Corbinová rozeznávají celkem tři základní složky kvalitativního výzkumu, a to údaje, analytické nebo interpretační postupy a konečně písemné a ústní výzkumné

---

⁴⁷ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. s. 10.

⁴⁸ HENDL, J., *Kvalitativní výzku*. Praha, Portál, 2005. s. 53.

zprávy.⁴⁹ Nejběžnějšími zdroji údajů v kvalitativním výzkumu pak jsou pozorování a rozhovory.

4.1.1 Vlastní výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu pro svou práci jsem zvolil přístup, který se nazývá zakotvená teorie (grounded theory). Tato teorie byla vytvořena sociologem Anselmem Straussem a jeho kolegou Barney Glasserem. Strauss již v roce 1960 hledal v medicínských zařízeních San Francisca téma vhodné pro svou sociologickou studii. Téma mělo být důležité jak pro lékaře, tak i ostatní medicínský personál. Tak se nakonec dostal k tématu umírání v nemocnicích, které pak společně s Glasserem rozvinuli v práci "Awareness of Dying" (1965) o vlivu vědomí na zacházení s umírajícími.

Ke zkoumanému problému se nepřistupuje se stanovenými hypotézami, naopak hypotéza je zakotvena v samotných datech. Grounded Theory, kvalitativní; nezačínáme hypotézou, ale zkoumáním jevu; hypotéza se vynoří sama, cílem je specifikace podmínek, popis interakcí daného jevu a popis výsledků a následků. Hlavním cílem je tvorba teorie pro fenomény v konkrétní situaci, na kterou badatel zaměřil svou pozornost. Se zakotvenou teorií je často spojovaný termín teoretická citlivost. Podle Strausse a Corbinové poukazuje teoretická citlivost na určitou schopnost badatele rozlišovat jemné detaily ve významu údajů. Je to míra schopnosti vzhledu a schopnosti přiřadit údajům význam a oddělit související od nesouvisejícího.⁵⁰ Jako zdroje této teoretické citlivosti uvádějí citovaní autoři profesní a osobní zkušenosti.

Teoretická citlivost je v zakotvené teorii významným prvkem, který umožňuje nahlížet na výzkumnou situaci novými způsoby, a získat tak všechny údaje pro tvorbu

---

⁴⁹ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. s. 12.

⁵⁰ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. s. 27.

nové teorie.⁵¹ Právě pro její významnost je na druhé straně zdůrazňována nutnost snahy o udržení rovnováhy mezi tvořivostí výzkumníka a vědou samotnou.

4.1.2 Výzkumný problém

Geografické umístění naší země ve středu Evropy ji předurčuje k tomu, aby byla zemí tranzitní a zároveň místem, kde již v minulosti docházelo ke kontaktu mezi rozdílnými kulturami. V důsledku studené války a ideologické mašinérie komunismu byl tento přirozený běh života na několik desetiletí přerušen.

Na státních hranicích s našimi západními sousedy vyrostly ploty z ostnatého drátu a cestování po světě se stalo výsadou jen několika vyvolených. Češi tak postupně ztráceli možnost, ale i schopnost kontaktu s jinými, než „bratrskými“ národy tehdejšího východního bloku. Až na celkem tři větší imigrační vlny (Bulharů, Řeků a posléze i Vietnamců) byla navíc omezena i možnost bližší konfrontace s cizí kulturou v našem vlastním prostředí.

Změny ve střední a východní Evropě po roce 1989, narůstající globalizace a s ní spojené migrační vlny se přímo dotkly i České republiky, která se tak pro mnoho migrujících cizinců stává postupně i zemí cílovou. Právě počátky devadesátých let minulého století tak byly z pohledu našich občanů výrazně poznamenány „znovuobjevováním“ světa.

Pro řadu z nich, zejména starších, pak bylo těžké, ne-li přímo nemožné se s nově nabytou volností vyrovnat a třeba i akceptovat příchod zástupců jiných národů a kultur. Do popředí se tak dostala i problematika projevů xenofobie v naší společnosti.

Cílem diplomové práce by mělo být odkrýt postoj současné generace mladých lidí k problematice společného života různých ras a kultur. Ten by teoreticky již měl být oproštěn od stigmat naší, ještě ne tak dávné zpolitizované minulosti.

Mnozí z dnešních absolventů středních a vysokých škol již mají praktické zkušenosti ze života v zahraničí, ať již v rámci studijních pobytů a nebo sezónních prací.

---

⁵¹ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. s. 29.

Zastoupení cizinců v naší společnosti je rovněž nepoměrně pestřejší a početnější, než tomu bylo před rokem 1989. Současná mladá generace našich spoluobčanů tedy má již možnost srovnávání a vytváření určitého postoje.

4.1.3 Popis prostředí výzkumu

Město České Velenice leží na jihu Čech při povodí horní Lužnice, přímo na česko-rakouských hranicích v těsném sousedství rakouského města Gmünd. Jsou součástí oblasti, která je nazývána Vitorazskem, což je pásmo o šíři šest až deset kilometrů při česko-rakouských hranicích o celkové rozloze sto deseti kilometrů čtverečných. Vitorazsko je název umělý, který vymysleli v devatenáctém století čeští vlastenci. Souvisí s mýtem o slovanském knížeti Vitoradovi, který měl podle našich obrozenců založit slovanské sídliště v místě dnešního rakouského města Weitry.

Historická skutečnost je však podle odborníků poněkud jiná a až do dvanáctého století bylo území Vitorazska pokryto lesem, který se ve starých pramenech objevuje jako „silva nortica“, tedy severní les. Velmi řídké osídlená zóna tak oddělovala sféry vlivu českých knížat a rakouských vévodů. Od druhé poloviny dvanáctého století docházelo ke kolonizaci tohoto území, a to Němci z jihu a Čechy ze severu. To bylo také období prvního konfliktu, který skončil pro české osadníky neslavně. Vitorazsko tak od třináctého století až do roku 1920 tvořilo součást země Dolní Rakousy. Ovšem čeští kolonisté, kteří tvořili v některých obcích většinu, tuto oblast neopustili, a tak více než 800 let udržovali český jazyk na území Rakouska. Jednak jim to umožňoval těsný styk s krajany a pak také paradoxně vliv rakouské katolické církve.

Dolní Rakousy totiž spadaly pod církevní zprávu biskupa v Pasově a poté v St. Pölten a oba tyto církevní úřady trvaly na prokázání znalosti češtiny u kněží, kteří sloužili ve vitorazských farnostech.

V těsné blízkosti rakouského města Gmünd, které bylo založeno již v druhé polovině dvanáctého století, vznikly již ve středověku dvě malé osady Nasterzeil a Böhmezeil nebo také Česká Cejle.⁵²

Život do tohoto ospalého koutu pohraničí přinesla stavba železnice v 19. století, která spojovala Gmünd a České Velenice a později také Vídeň s Prahou. Nádraží, postavené v letech 1868–1870 na území dnešních Českých Velenic, patřilo mezi nejmodernější v Evropě a brzy (v roce 1900) se k němu přidala i úzkokolejná dráha.

Po první světové válce došlo dohodou ze Saint Germain-en-Laye k novému uspořádání česko-rakouských hranic a území, které nazýváme Českým Vitorazskem, připadlo včetně rakouské obce Unter Wielands (Dolní Velenice) Československu. Starousedlíci z této změny příliš velkou radost neměli, o to větší však byla na území budoucích Českých Velenic. Železniční opravy, které zde totiž mezitím vznikly, zaměstnávaly především dělníky z Čech. Počátek rozvoje Českých Velenic tak byl poznamenán také prohlubujícími se rozpory mezi česky a německy hovořícím obyvatelstvem. Starousedlíci, lidé z okolních obcí, očekávali změny spíše s obavami. Dnes se to může zdát nepochopitelné, ale ať již tito lidé hovořili německy, nebo česky, považovali se za Rakušany. Jejich obavy se naplnily v říjnu 1938, kdy již bylo definitivně jasné, že i území Vitorazska zabere hitlerovské Německo. Následoval exodus českého obyvatelstva, který se naštěstí obešel bez obětí.

Během druhé světové války byl v Českých Velenicích internační tábor pro válečné zajatce a v transportním vlaku zde na konci války zahynulo téměř pět set Židů. Dne 23. 3. 1945 americké letectvo během jediného náletu prakticky srovnalo České Velenice se zemí. Oběťmi náletu byli vojáci, zajatci i civilisté, celkem více jak tisíc osob.

Do města krátce nato přišli Rusové, následoval další exodus obyvatelstva, tentokrát podnícený příslušníky „partyzánských oddílů“. Docházelo k dalším lidským tragédiím, včetně brutální poprav 14 občanů obce Tušť.

V letech 1946–1947 došlo k odsunu německy hovořících starousedlíků, později pak těch česky hovořících, tentokrát ovšem do českého vnitrozemí.

---

⁵² OESTERREICHER, J., KOTRBOVÁ, I., WINKLER, H.: Společná minulost Gmünd a České Velenice. Město České Velenice, 2005. s. 24.

Nutno připomenout, že všichni obyvatelé Vitorazska, včetně těch česky hovořících, se stali po roce 1938 obyvateli tzv. Velkoněmecké Říše. Mnoho jich tak padlo v následujících letech na straně německé armády, protože podléhali branné povinnosti. Ti, kteří nesouhlasili s německým fašismem a přežili válku, se poté dočkali další tragédie v podobě násilného odsunu. O jejich osudu se pak téměř půl století nesmělo mluvit.

Na území Českého Vitorazska začali po druhé světové válce přicházet noví osadníci, lidé z Českého vnitrozemí, ale i rumunští Slováci a Romové. Tito lidé jen obtížně nacházeli vztah k novému domovu a zbylým starousedlíkům.

Dělila je odlišná životní zkušenost a odstup jen umocňovala neznalost jazyka sousední země. Hranice mezi oběma městy se na dlouhá desetiletí uzavřela „železnou oponou“. Do Českých Velenic přicházeli vystrašení vojáci základní služby z východního Slovenska a přišly první incidenty na hranici, první mrtví. Komunistický režim strach nových osadníků ještě utvrzoval tím, že neustále zdůrazňoval údajnou snahu „Němců“ o znovuzískání majetku, ztraceného při násilném vyhnání. Na druhé straně hranice, v Rakousku, přetrvávalo rozčarování z „odtržení 13 obcí od Rakouska a připojených k ČSR“ po 1. světové válce a na řadě míst hranic vznikly památníky vyhnanců.

Rok 1989 znamenal skutečný zvrat v historii Českých Velenic a rakouského Gmündu. Když se otevřely hranice, byli Češi demonstrativně vítáni jako přátelé. Euforie však netrvala dlouho, odlišná historie, zkušenosti a postoje lidí se začaly projevat v každodenním kontaktu. V rakouských obchodech se záhy objevily nápisy v češtině, varující případné zloděje a naopak Češi začali Rakušany vnímat jako namyšlené bohaté sousedy.

Faktem je, že díky vyšší kupní síle a levnému zboží v Čechách, si většina obyvatel rakouského pohraničí ekonomicky přilepšila. Do Českých Velenic za rakouskými zákazníky přišli první vietnamští obchodníci, prostitutky, vzniklo kasino a do města začal pronikat i kapitál balkánských a ruských „podnikatelů“. I dnes je první dojem mnoha návštěvníků Českých Velenic poměrně tristní. Město působí šedivým, neupraveným dojmem s nepříliš kvalitními komunikacemi. I přítomnost prostitutek nelze nepřehlédnout, zejména ve večerních hodinách.

Dominantou města bylo do nedávné doby vietnamské tržiště přímo v centru města, podél hlavní ulice. To se však změnilo a vietnamští obchodníci se nastěhovali do

přílehlých domů, jejichž majitelé z toho úspěšně profitují. Město samotné ale zřejmě příliš peněz nazbyt nemá, poslední, a téměř jedinou investicí zde byla úprava malého prostranství před vchodem do zdejšího kasina. Přes některé negativní důsledky si však již dnes nikdo z místních nedovede představit, že by se hranice znovu uzavřely. Postupem času se obnovila důvěra a vznikla nová přátelství mezi Čechy a Rakušany. Především mladší generace obyvatel jednoznačně těží ze vzájemné spolupráce, především na regionální úrovni, ale i v rámci Evropské Unie.

4.1.4 Výběr a popis informátorů

Základním souborem výzkumu jsou lidé ve věku od 18 – 25 let, kteří žijí na území města České Velenice a nebo jeho blízkém okolí. Jedná se o studenty vysokých, případně středních škol. Důvodem pro výběr této části mladé populace byl především jejich relativní rozhled, znalost cizího jazyka a zkušenost s pobytem v zahraničí. Mohou tedy porovnávat prostředí doma a země, které navštívili. Všichni informátoři mají velké životní cíle a snahu uplatnit se ve společnosti, udělat tzv. „kariéru“. Domnívám se, že především tato skupina mladých lidí bude svými názory a postoji v budoucnu spoluurčovat vývoj naší společnosti.

4.1.5 Výběr lokality

K výběru lokality výzkumu mne vedly hned dva důvody. Za prvé, České Velenice jsou téměř ukázkovým případem města, které bylo na několik desetiletí násilně rozděleno „železnou oponou“, v tomto případě od těsně sousedícího rakouského Gmündu.

Rodiče vypravěčů tedy byli nutně ovlivněni atmosférou doby, poznamenanou ideologií komunistického režimu.

Na druhé straně, po roce 1989 došlo právě díky strategické poloze Českých Velenic přímo na česko-rakouských hranicích k vysoké koncentraci trvale žijících i migrujících cizinců, která je svým způsobem ojedinělá. Zdaleka se přitom nejedná jen o obchodníky

vietnamské národnosti, kteří se svými stánky po mnoho let tvořili nepřehlédnutelnou kulisu města.

Existence kasina, hospodářského parku i skutečnost, že České Velenice byly a jsou svou polohou vstupní branou do západní Evropy pro tisíce běženců z východu, to vše zcela jistě přispívá k daleko intenzivnějšímu prožívání fenoménu spolužití s cizinci.

Děti mnoha cizinců již v Českých Velenicích řadu let navštěvují místní základní školu, mnozí pak studují i v blízkém Gmündu. Z tohoto pohledu lze skutečně hovořit o jakémsi neplánovaném multikulturním experimentu, který vzešel nejen jako produkt našich společenských změn, ale má daleko širší rozměr.

4.1.6 Výzkumná otázka

Stanovení výzkumné otázky je podle Strausse a Corbinové v kvalitativním výzkumu důležité z hlediska volby výzkumné metody i vymezení hranic toho, co se bude zkoumat.⁵³

Z předchozí podkapitoly vyplývá i výzkumná otázka, kterou jsem si položil na začátku své práce. Ta se dá shrnout do několika podotázek, které mohou znít například takto: Jsou dnes mladí lidé v České republice připraveni na život v multikulturní společnosti? Co utváří jejich postoj k cizincům? Jsme skutečně xenofobní společností, jak tvrdí někteří a nebo je naopak v současné generaci mladých lidí záruka otevřené společnosti bez předsudků?

4.1.7 Výzkumná metoda

Jako metodu získávání dat jsem zvolil **neformální rozhovor**. Ten se podle Hendla „spoléhá na spontánní generování otázek v přirozeném průběhu interakce“ a dále „síla

---

⁵³ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. s. 25.

neformálního rozhovoru spočívá v tom, že zohledňuje individuální rozdíly a změny situace“.⁵⁴

Vzhledem k charakteru základního souboru jsem nejdříve chtěl při své práci využít skutečnosti, že při neformálním rozhovoru si informátor ani nemusí být vědom toho, že jde o explorační rozhovor. Obava z počáteční nedůvěry nebo i případné neochoty informátorů se však ukázala jako zbytečná. Velkou pomocí při tom byla má osmnáctiletá sestra, která ve většině případů zprostředkovala relativně snadný a nenásilný přístup ke svým vrstevníkům. Samotné rozhovory probíhaly většinou během návštěv informátorů u mé sestry. Protože všichni souhlasili s pořízením zvukového záznamu, byly rozhovory bez problémů zaznamenávány na záznamovém zařízení.

V průběhu rozhovorů jsem kladl doplňující otázky tak, abych již diskutované téma rozvinul a nebo naopak otevřel téma nové. Snažil jsem se přitom chovat tak, abych v informátorech nezbuzoval pocity nějakého nátlaku a vyjádřené názory byly skutečně spontánní. Myslím si, že právě díky neformálnímu prostředí a uvolněné, přátelské atmosféře jsem mohl otázky v dostatečné míře individualizovat. Během mého výzkumu se potvrdilo, že je relativně obtížné přimět dospívající mladé lidi k formulaci exaktních postojů a názorů. Na druhé straně, pokud se to podaří, je výsledek podle mého názoru přesvědčivější než u generací dospělých. V daleko menší míře se zde totiž mohou projevit důsledky stereotypů v myšlení i snahy o „přizpůsobení se“ otázkám výzkumníka. Hendl jako slabiny neformálního rozhovoru uvádí delší časovou náročnost sběru informací, závislost kvality informací na schopnostech tazatele a konečně odlišnost struktury jednotlivých rozhovorů.⁵⁵

V případě mé práce tomu nebylo jinak a struktura jednotlivých rozhovorů byla poplatná aktuálním tématům, tak, jak jsem je s informátory probíral. To se odrazilo při relativně náročné analýze textu, získaného přepisem digitálního záznamu. Během výzkumu pak docházelo ke kódování dat. Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci.⁵⁶

---

⁵⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, Praha: Portál, 2005. se 175.

⁵⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, Praha: Portál, 2005. se 175.

⁵⁶ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, Praha: Portál, 2005. s 246.

Označujeme a kategorizujeme zde pojmy, které extrahujeme pečlivým studiem daného textu. Kategorizací je zde pak míněno „seskupování pojmů, které se zdají příslušet stejnému jevu“.⁵⁷ Otevřené kódování, které je označováno jako první průchod daty, se provádí různými způsoby. Je možné postupovat slovo za slovem, po jednotlivých větách nebo odstavcích, ale cílem je vždy rozkrytí textu. Výzkumník charakterizuje jednotlivé kategorie, a dostává se tak k abstraktnímu označení pojmů.

Pro vyhledávání a určování jednotlivých jevů jsem částečně využil open-source aplikace pro kvalitativní analýzu dat **Weft QDA 1.0.0**.⁵⁸ Nespornou předností tohoto software je jeho uživatelská přívětivost, rychlost vyhledávání zadaných pojmů a konečně i dostupnost. Problém při analýze textů v českém jazyce ovšem přináší výhradně anglická lokalizace programu, která znemožňuje zpracovat text s diakritikou.

Tento nedostatek jsem kompenzoval využitím opět freeware aplikace **Diakritika 1.0.0.3**.⁵⁹ Tato aplikace zbavuje zadaný text diakritiky tak, že jej lze následně využít k analýze textu zmíněnou aplikací Weft QDA 1.0.0. Po rozdělení kategorií podle jejich vlastností jsem provedl axiální kódování. To podle Strausse a Corbinové skládá získané údaje novým způsobem dohromady vytvářením spojení mezi kategorií a kategoriemi s cílem vytvořit souhrnné teoretické informace.⁶⁰

V této části výzkumu jsem pro snazší přehlednost kategorie znázornil graficky v tabulkovém procesoru Excel, a to tak, aby poznámky k jednotlivým kategoriím obsahovaly přímo části rozhovorů s informátory, generované za pomoci programu Heft QDA 1.0.0. Základem mé další práce prostřednictvím selektivního kódování byly kategorie s jejich vlastnostmi i paradigmatickými vztahy. Na ně jsem soustředil pozornost s cílem vyhledat vztahy mezi hlavními kategoriemi a konečně i vyhledat centrální kategorii. Nešlo o to jen kategorii stanovit, ale také se přitom zabývat jejími

---

⁵⁷ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. s. 45.

⁵⁸ Dostupné na WWW: <http://www.pressure.to/qda/>.

⁵⁹ Dostupné na WWW: <http://www.bubasoft.net/.../diakritika.zip>.

⁶⁰ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*, Boskovice: Albert, 1999. s. 71.

vlastnostmi. Jak uvádí Strauss a Corbinová: „Centrální kategorii je třeba stejně jako všechny ostatní kategorie rozvinout ve smyslu jejích vlastností.“⁶¹ Centrální kategorii jsem našel ve schématu mezi kategoriemi, které jsou podle mého názoru pro problém klíčové. Doplněním schématu o centrální kategorii se tak staly ostatní kategorie kategoriemi pomocnými a já jsem mohl přistoupit k samotnému rozboru a interpretaci dat, které jsou součástí samostatné subkapitoly.

4.2 Rozbor a interpretace dat

4.2.1 Presentace informátorů

Petra – reprezentuje se svými dvaceti pěti roky věkově nejstarší okruh informátorů. V současné době studuje vysokou školu ve Vídni. Ovládá několik cizích jazyků, hodně cestuje. Je přátelská, otevřená, na řadu věcí má již silně vyhraněný názor, což se projevilo i v délce pořízeného zápisu rozhovoru. Rodina ji podporuje, odmala je zvyklá na cestování a kontakt s cizinci. Působí dojemem člověka se zdravým sebevědomím, který se „dokáže o sebe postarat“. Po ukončení studia se chystá pracovat pro nějakou zahraniční firmu, nejraději ale doma.

Andrea – dvacet jedna let, právě nastoupila na vysokou školu v Praze. Je absolventkou jazykového gymnázia se zaměřením na angličtinu a španělštinu. Prázdniny tráví výhradně v zahraničí, je kamarádká a ráda navazuje nová přátelství. Působí dojemem nespoutaného živlu, ale pod povrchem nalézáme přemýšlivého a citlivého člověka. Rodiče o ni mají jistě trochu starost, ale na druhou stranu jí v její chuti cestovat nebrání. Andrea by ráda ještě nějaký čas získávala zkušenosti

---

⁶¹ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. s. 91.

v zahraničí a pak se vrátila do ČR. Jedno je ale jisté, nechce zůstat v Českých Velenicích.

Martin – dvacet dva let, studuje čtvrtým rokem vysokou školu. Působí dojmem tichého, zodpovědného člověka, snad je to tím, že vyrostl v neúplné rodině. Jeho dětství poznamenala tragická dopravní nehoda, která ho připravila o otce. Iracionální postoj k německému jazyku i kultuře, který si sám uvědomuje, ale nedokáže vysvětlit, může mít svůj počátek právě zde. Viníci nehody totiž tehdy seděli ve voze s rakouskou poznávací značkou. Pro Martina je důležité především studium a pak také sport. Bez problémů komunikuje v angličtině. Dovede si svůj budoucí život představit v Anglii, lákají ho větší města, a proto ani on nechce v žádném případě zůstat v Českých Velenicích.

Aneta – sedmnáct let, studuje gymnázium. Na svůj věk působí jako již vyspělý a cílevědomý člověk. Vystupuje kultivovaně a má na dívku svého věku nebývalý rozhled. Věnuje se především angličtině, ale problémy jí nedělá ani francouzština nebo němčina. Zajímá ji politika a ekonomika, a proto by ráda pracovala v zahraničním obchodě. Má všestrannou podporu svých rodičů, pro které byl její nedávný roční pobyt ve Spojených státech skutečnou zkouškou. Aneta vnímá pragmaticky Českou republiku jako „dobré místo k žití“. Velkou roli zde přitom hrají už její nezanedbatelné zkušenosti z cestování.

Tomáš – devatenáct let. Právě začal studovat vysokou školu v krajském městě. Usměvavý chlapec se zájmem o matematiku a sport, který se bez problémů dohovoří anglicky, nebo německy. Rád navazuje nové kontakty, je zvědavý a bezprostřední. Ke studiu přistupuje velmi svědomitě a zodpovědně, takže moc volného času nemá.

I on s rodiči už jako dítě cestoval do zahraničí a v případě, že se tam rozhodne i pracovat, bude mít jejich podporu. Zvažuje kariéru v IT technologiích.

Radka – Radce je osmnáct let a studuje prvním rokem vysokou školu v Praze. Na gymnáziu studovala angličtinu a francouzštinu, ale problémy jí nedělá ani němčina. Radka si oblíbila Irsko, kde v nedávné době strávila celých pět měsíců. Je to vnímavá dívka, která podobně jako Aneta každého překvapí svou schopností nadhledu. Cestování jí nedělá žádné potíže, chystá se získat zkušenosti a praxi, které potom

uplatní v Čechách. Rodiče ji všemožně podporují, i když nezakrývají, že se o ní také trochu bojí.

Tereza – osmnáct let, chystá se maturovat, o studiu na vysoké škole neuvažuje. Oblíbila si angličtinu, němčinu, kterou slýchá doma od malička, vnímá jako samozřejmost. Rodiče provozují malou restauraci a návštěvníky jsou především rakouští „štamgasti“. Společně s přítelem Filipem reprezentuje Tereza tu část mladých, kteří se už v brzké době musí rozhodnout při volbě nějakého zaměstnání. Z jejich pohledu je ale česko-rakouské pohraničí pro to tím nejméně vhodným místem.

Filip – osmnáct let, studuje střední školu, pak by rád našel nějaké vhodné zaměstnání. Sympatický chlapec, který dobře váží svá slova, ale přitom je otevřený a bezprostřední. Filipovi nahrazoval v dětství otce částečně známý matky, Rakušan ze sousedního Gmündu. Filip tak několik let strávil v Rakousku a němčina se stala jeho druhým rodným jazykem. Podobně jako Petra je i on schopný se na řadu problémů podívat z úhlu pohledu sousední, rakouské strany. Přesto této výhody nehodlá v budoucnu využít a raději by zůstal v Čechách. Sdílí však přitom Terezin pocit beznaděje, co se týče možnosti dalšího uplatnění v Českých Velenicích.

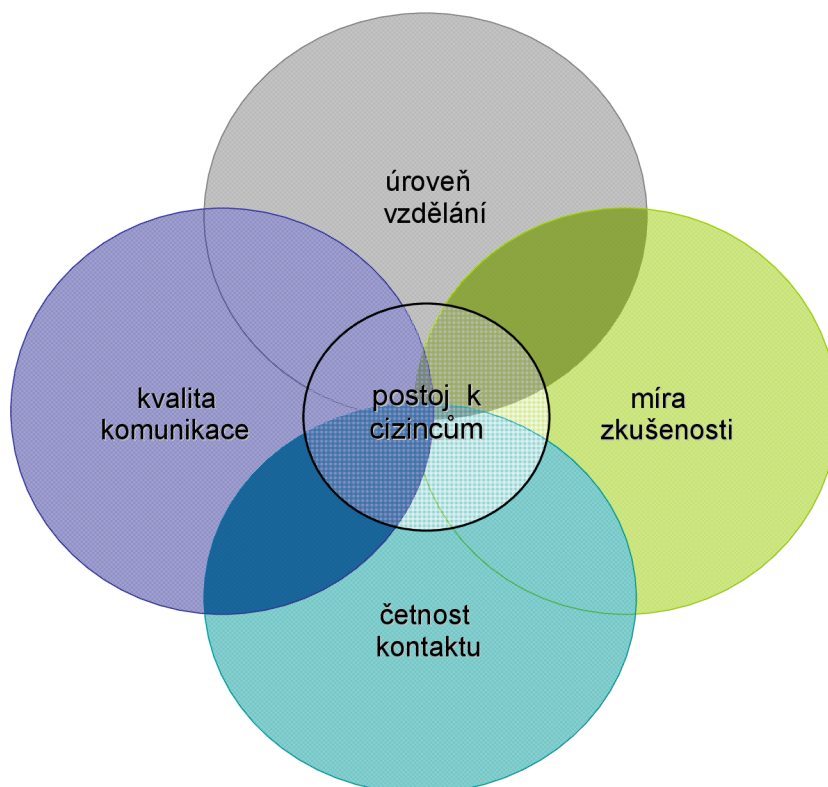
4.2.2. Určení kategorií a vymezení centrální kategorie

Během procesu seskupování pojmů do kategorií jsem určil čtyři základní kategorie, které podle analýzy provedených rozhovorů mají zásadní vliv na formování postoje mladých lidí vůči cizincům.

Těmito kategoriemi jsou:

- **kontakt** / jeho četnost
- **komunikace** / její kvalita
- **vzdělání** / jeho úroveň
- **zkušenost** / její míra

Od jednotlivých dimenzí vlastností těchto kategorií se pak odvíjejí i další subkategorie, kterým se budu věnovat v následujících kapitolách. Pro formulování zakotvené teorie je podstatné pojmenování ústředního jevu, který pojme svým významem popsané kategorie. Takovým pojmem se pro dostatečnou šíři abstrakce stala kategorie „**postoj k cizincům**“. Výše uvedené subkategorie pak byly následně uvedeny do vztahu k této centrální kategorii.

Graf č. 2 Vymezení centrální kategorie

4.3 Rozbor a interpretace jednotlivých kategorií

4.3.1 Definice základních pojmů

Postoj jako definice, užívaná v sociologii a psychologii, je znám již od roku 1918. Původně byl pojat jako vědomý vztah jedince k hodnotě ale v průběhu dalších desetiletí získal mnoho rozličných významů. Nakonečný uvádí význam postojů jako

„hodnotících vztahů“ dispozice k oceňování předmětů a zdůrazňuje rozdíl mezi postoji a zvyky. Zvyk je ve své podstatě pouze naučený postup chování, reakce na určitou situaci. Postoj je naopak vnímán jako vnitřní psychická struktura hodnocení objektů.

Neorganizuje způsob chování, ale pouze určuje základní charakteristiky v dimenzi apetence-averze.⁶² Psychologickou funkcí postoje v životě člověka je podle odborníků zachování integrace osobnosti, psychické rovnováhy.

Asi jedním z neznámějších příkladů může být právě rasismus a xenofobie jako projev kompenzace určitých komplexů u některých jednotlivců. Jako příklad uvádí Giddens případy tzv. **projekce**, kdy těm druhým podvědomě připisujeme své vlastní úmysly nebo vlastnosti.⁶³ Frustrovaní jedinci trvale potlačují své pocity, a mnohdy je tak přenášejí na druhé. Vznik postoje je spjat s tzv. genezí předmětu, tedy předmět musí na jedné straně projevoval určité změny a na straně druhé si musí zároveň udržet i určitou stálost. Takový předmět pak představuje pro jedince ve spojení s jeho zkušeností nějaký určitý význam. Někdy tak dochází k trvalejšímu kontaktu nebo relaci mezi jedincem a předmětem.⁶⁴ Z pohledu mé práce je v tomto směru zajímavá především skupina **stereotypů a předsudků**, jako zvláštních druhů postojů.

Stereotypy nejsou přímým produktem zkušenosti jednotlivce, ale jsou přebírány a udržovány tradicí. Tzv. **heterostereotypy** se týkají příslušníků cizích skupin, naopak **autostereotypy** pak skupiny vlastní.

Heterostereotypy jsou příznačné především ve vztahu k etnickým menšinám, národům a nebo i odlišným skupinám obyvatel. Tyto stereotypy jsou závislé na společenském prostředí, a proto se během historie mohou měnit.

Jako příklad uvádí Nakonečný výzkum G.M. Gilberta z roku 1951, kdy vědec porovnával heterostereotyp Němců a studentů americké Princetonské univerzity v letech 1932 a 1950.⁶⁵ V poválečné době byl nižší počet amerických studentů, kteří

---

⁶² NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003. s. 217.

⁶³ GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. s. 232.

⁶⁴ NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003. s. 218.

⁶⁵ NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003. s. 223.

Němcům přisuzovali pozitivní vlastnosti, a naopak vyšší těch, kteří je považovali za extrémně nacionalistické.

Pokud postoj k jedinci nebo skupinám přijde o svou nestrannost, tedy je netečný k nějakým změnám, např. novým informacím, pak již hovoříme o **předsudcích**.

Ty mohou být nejen negativní, ale také pozitivní, pokud jejich objektem je skupina, s kterou se nějakým způsobem ztotožňujeme.

V našich podmínkách je jako příklad předsudku, který má iracionální původ a jádro, uváděn odborníky především heterostereotyp Romů. I ten je v duchu výše zmíněné definice rezistentní vůči racionální argumentaci.

Pokud budeme hledat zdroje postojů člověka, pak autoři A. Q. Sartain, A. J. North, J. R. Strange a H. H. Chapman uvádějí následující činitele:⁶⁶

- **Specifické zkušenosti** – postoje jsou odrazem naší zkušenosti, formují se v procesu uspokojování potřeb, který je vázán na sociální interakce a tedy i sociální zkušenost

- **Sociální komunikace** – postoje také vznikají jako důsledek komunikace s ostatními lidmi nebo skupinami, včetně přebírání postojových schémat.

- **Modely** – postoje si vytváříme také pomocí nápodoby modelů. Interpretujeme chování jedince ve zvláštní situaci v rámci postojů a smýšlení, která jsou zahrnuta v její akci.

- **Institucionální faktory** – v utváření postojů mohou hrát velkou roli i institucionální faktory – politické strany, církve a ostatní instituce, s nimiž se lidé identifikují.

Konečně nepopiratelným zdrojem postojů v případě mladých lidí je vliv primárních a sekundárních skupin, tedy rodiny, školní třídy, vrstevníků i např. kolegů na pracovišti. Giddens uvádí, že postoje utvářené zejména v raném dětství nejspíše ovlivňují další orientaci v dospělém životě a dokládá to příklad soužití bělochů a černochů ve Spojených státech.⁶⁷ V zájmu objektivit je třeba uvést, že takové psychologické mechanismy, jako například stereotypy, jsou rozšířeny ve všech typech známých kultur.

---

⁶⁶ NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003. s. 220.

⁶⁷ GIDDENS, A., *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. s. 235.

Sociologie zde pracuje např. s takovými pojmy, jako je **etnocentrismus** – tedy nedůvěra k příslušníkům jiných kultur a snaha hodnotit je podle měřítek kultury vlastní.

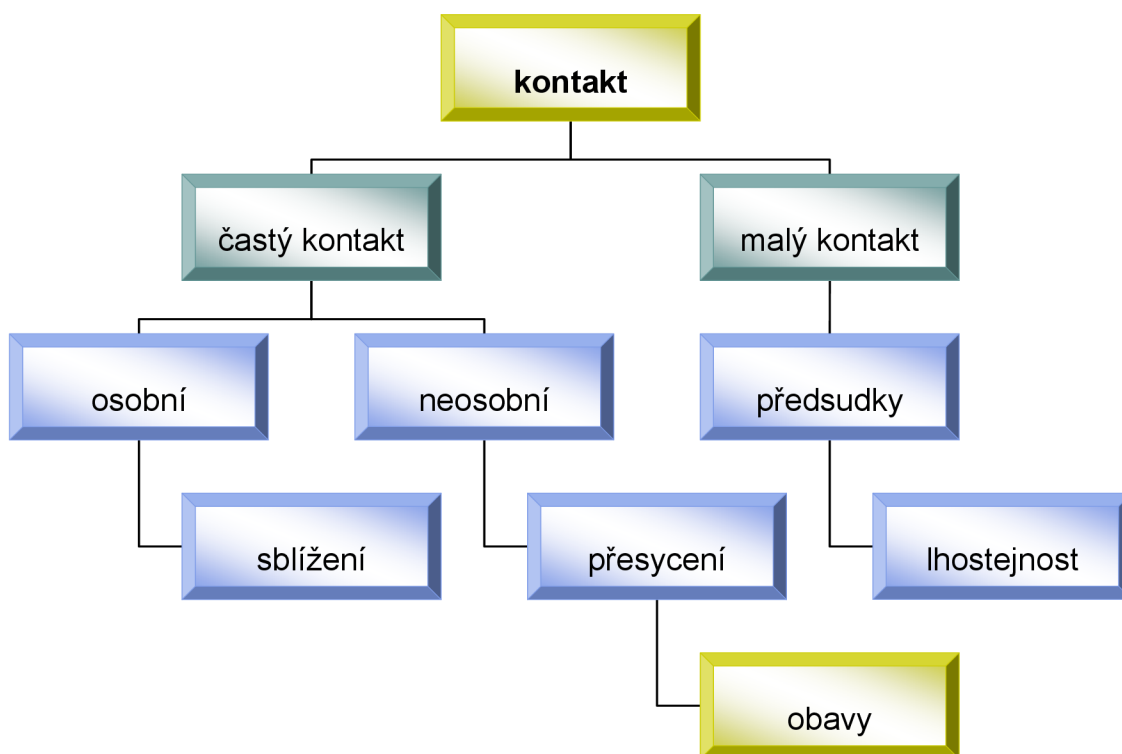
Stačí nahlédnout do historie, kolik národů bylo považováno v průběhu lidských dějin za barbary, kulturně i mravně zaostalé, a kolik etnických střetů mělo původ v této zášti. Bohužel, podobné příklady nejsou výjimkou ani v dnešním světě, kdy navíc rostoucí globalizace vytváří daleko víc „třecích ploch“ rozličných kultur, než tomu bylo v minulosti. Dalším zajímavým pojmem je bezpochyby **skupinové uzavírání**. Podle antropologa Fredericka Bartha (1969) jsou hranice mezi odlišnými etniky vytvářeny a udržovány prostřednictvím nástrojů exkluze.⁶⁸ Těmi mohou být nejen přímé separace etnik, ale také například omezení ve vzájemných sociálních a obchodních kontaktech. Extrémním případem takového přístupu je rasová segregace, která byla dokonce v případě Jihoafrické republiky v minulosti uzákoněna ve formě tzv. **apartheidu**. Pokud bývá jedno etnikum v dominantním postavení vůči tomu druhému, pak toto postavení bývá ve spojení s tzv. **alokací zdrojů**, tedy nerovnou distribucí majetku.

4.3.2 Postoj k cizincům a četnost kontaktu a nebo také „Češi nekradte!“

---

⁶⁸ GIDDENS, A., Sociologie. Praha: Argo, 1999. s. 236.

Graf č. 3 Kategorie četnost kontaktu

Češi a Rakušané

Jak již uvádím v popisu prostředí výzkumu, oblast dnešních Českých Velenic byla po celá staletí místem střetávání především německy a česky hovořícího obyvatelstva. V době nepřesně vymezených hranic měli poddaní často dva pány, v Čechách i Rakousku, a tak muselo zcela zákonitě docházet k užším kontaktům.

Důsledkem pak byla například dvojjazyčnost pohraniční, prolínání zvyků a konečně i smíšená manželství. Tato kontinuita nebyla ve svém důsledku významně přerušena ani po první Světové válce, kdy byla v roce 1920 od rakouského Gmündu ve prospěch Československa oddělena jedna její městská část a v Českých Velenicích vyrostla celnice. Teprve vznik „železné opony“ v padesátých letech minulého století znamenal faktickou izolaci obyvatel sousedních zemí.

Po roce 1989 se začaly kontakty, byť velmi pomalu, obnovovat a zpočátku se zdálo, že se postupně napraví desetiletím izolace pošramocené lidské vztahy. Objevili se první rakouští zákazníci v obchodech, první vietnamské stánky, ale také první prostitutky, pasáci, a tedy i větší kriminalita. Mladí lidé mohli konečně volně cestovat a objevovat

své sousedy, jenže bylo poslední desetiletí dvacátého století a světu už jistou rukou vládla globalizace. Němčina již dávno nebyla tak preferovaným světovým jazykem, jako tomu bylo ještě v třicátých letech minulého století.

Pro většinu zdejší české mládeže, zaměřenou v duchu celosvětového trendu více na anglosaský svět, tak Rakousko představovalo a představuje spíše možnost sezónní práce, výhodné koupě automobilu, a dříve také třeba odvozu vyřazené pračky. Rakušany vnímají především jako zákazníky, kteří přijíždějí do Českých Velenic za nákupem, ale také například za službami prostitutek. Naopak, zástupci rakouské mládeže preferují studium a možnost kariéry v sousedním, ekonomicky silnějším Německu. Nespornou výhodou (a nebo handicapem?) je pro ně přitom jazyková spřízněnost.

Z rozhovorů vyplynulo, že jen omezený okruh mladých lidí v Českých Velenicích hodlá v budoucnu využít pro svůj profesní i osobní růst právě faktu, že žijí na česko-rakouských hranicích. Jsou to ti, kteří využili možnosti, studovat na rakouských školách. Tady se při každodenním kontaktu příslušníci obou národů museli naučit vzájemně respektovat a opustit černobílé schéma předsudků.

***Andrea:** Oni zase někdy mají předsudky, to vím od těch mých spolužáků, že v Rakousku, třeba jak jsou tady teď ty prostitutky, takže tam se říká, že holky z Čech, prostě že berou, že všechny jsou takové povolné, nebo jak bych to řekla.*

Taky asi myslím, že krádeže, jako to, já jsem se koukala na nějaké statistiky a vím, že Češi jsou jedni z lidí, nebo národností, které hodně kradou, je to asi všude, ale prostě viděla jsem to, kolikrát mají Rakušané v obchodech nápis: „Češi nekradte“ a tak, je to ponižující, ale myslím si že třeba tohle si o nás myslí.

***Petra:** První rok jsme ve třídě byli samí Češi, byl to nultý ročník, kde jsme se učili hlavně tu řeč, základní pojmy z předmětů, takže jsme ještě nebyli tak integrováni s těmi Rakušany. Po nultém ročníku jsme ale dělali přijímačky jako Rakušané a potom už bylo ve třídě patnáct Rakušanů a deset Čechů.*

Ze začátku byl s Rakušany trochu problém, protože oni na nás koukali skrz prsty, jako třeba teď u nás koukáme na Vietnamce nebo Romy. Ten první rok byl docela problém, než jsme s nimi začali komunikovat, než oni vlastně poznali, že jsme normální, jako oni.

Filip: *Já mám do dneška v Rakousku spoustu kamarádů z fotbalu, já si myslím, že mě nebrali, jako že já jsem ten Čech, ale že mě brali úplně v pohodě. To je taky tím, že tam jsme měli všichni respekt z toho fotbalu. My jsme ho hráli dobře a to je potom něco jiného.*

Někdy vyplave na povrch i starý spor o rozdělení hranic. Je nutné si uvědomit, že v průběhu tzv. „normalizace“ byla zášť k rakouskému sousedovi podporována především tehdejšími československými úřady. Jako všude v západním pohraničí, i zde byla mezi lidmi šířena záměrně obava, že se Rakušané vrátí a majetek českovelenických novousedlíků zaberou.

Rodiče dnešních informátorů v takovém ovzduší vyrostli, a tak přestože je to otázka spíše té starší generace, jsou s ní konfrontováni i nadále mladí lidé.

Petra: *Myslím si že tohle přežívá ještě z té minulé doby, protože třeba z té rakouské strany si stěžují, že ta českovelenická strana měla zůstat na té rakouské straně, protože oni sem chodili do školy na tu základku, měli tady domy postavené a tak a Češi jim tu půlku sebrali. A zase naopak co jsou ti starší lidé ve Velenicích, tak ty nadávají na starší Rakušany, prostě že oni si chtějí přivlastňovat něco, co jim nepatří. Tam si myslím, že je neustále konflikt mezi oběma stranami.*

Nesporným historickým faktem je skutečnost, že mezi dvěma světovými válkami zažily České Velenice oproti sousednímu rakouskému Gmündu nebývalý hospodářský rozmach. Modernizovaly se zde železniční opravny, ve městě bylo na třicet různých živnostenských provozoven, poskytujících technické služby.

Do města přišly stovky dělníků, řemeslníků i inženýrů z celých Čech. Industrializace v této části česko-rakouského pomezí tak byla skutečně ojedinělá a přinesla relativně chudé části kraje nejen ekonomický profit, ale také vyšší vzdělanost obyvatelstva. Pravděpodobně od té doby se zde traduje stále ještě zažitý stereotyp Rakušana coby nadutého sedláka překvapivě i u dnešní mladé generace.

***Filip:** Já si nedovedu představit, že bychom žili, tedy Češi a Rakušani, nějak pohromadě, tedy bez té hranice. Jednak, Češi jsou dost závistivý národ, a teprve tady, tady ve Velenicích je nejvíc pomluv, co jsem kdy zažil. Češi by to prostě nepřekousli, Rakušani, ti by s tím takový problém neměli. Možná by dokonce byli rádi, že se mají na koho vyvyšovat. Tady je to vesměs samý sedlák a čím větší sedlák, tím víc ti bude vyprávět, jak je lepší, než Čech.*

***Tereza:** Rakušani, čím je to větší buran, tak tím víc si myslí, že je nad tebou. Určitě tady v pohraničí, když pojeděš trochu dál, tak ti lidé jsou jiní. Tam by nás třeba i chtěli opravdu poznat.*

Prakticky každodenní intenzivní kontakt příslušníků obou národů samozřejmě vyvolává drobné hašteření. Ke slovu přicházejí takové lidské vlastnosti, jako je závist a pomluvy. Musíme si uvědomit, že stále existují mezi oběma zeměmi nejenom ekonomické rozdíly. Citlivě je například vnímána i odlišná politická kultura a konečně i určitý druh hospodářské rivality v rámci struktur EU. Důsledkem pak třeba může být organizování demonstrací proti české jaderné elektrárně Temelín na hraničních přechodech nebo demonstrativní přehlížení němčiny rakouských návštěvníků. Skutečné pojítko mezi lidmi – jejich příslušnost k regionu, však nabývá stále na větším význam a kompenzuje rozdíl v jazyce a částečně i mentalitě obyvatel obou zemí.

***Petra:** A dá se říct, že mi přijde, že občas ta velenická strana malinko bojuje s tou gmündskou stranou, protože zase z té gmündské strany žijí lidé na těch statcích, taky s tím vzděláním to není nic moc a ono se to na tom odráží. Mně to přijde jako dvě zrcadla, který jsou proti sobě a oni neustále jsou mezi těmi zrcadly a bojují proti sobě.*

Postupem času začala řada Čechů objevovat blízký Gmünd a navazovat zde kontakty. Dostupnost českého (respektive vietnamského) zboží měla pochopitelně citelný dopad na mnohé rakouské obchodníky. Řada z nich se dnes orientuje na levné textilní zboží v síti diskontů. Zákazníky jsou zde paradoxně především Češi, a to zdaleka ne jen z blízkého okolí. Přes dva silniční a jeden železniční hraniční přechod tak putují lidé oběma směry. Hraniční kontroly přitom už málokdo z místních vůbec vnímá.

***Petra:** Na druhou stranu zase když člověk řekne, ve Velenicích že je hranice mezi Rakouskou a Českou republikou, je to jenom slovo, podle mě, já říkám, že jdu do Gmündu a ne do Rakouska.*

Mladí Češi a ostatní cizinci

Pokud informátoři hodnotili cizince (pomineme-li samozřejmě Rakušany) podle četnosti kontaktu, pak vesměs v případě častého, intenzivního kontaktu byla hodnocení pozitivní. Někdo si tak vytvořil k zástupcům jiných národů i podstatně užší vztah.

***Petra:** Nebyl s nimi (vietnamští podnájemníci) žádný problém, on měl i dost peněz, protože hodně studoval a měl asi dobrou práci. Zajímal se konkrétně o nějaký obráběcí stroje, a jak se otevřela Evropa, tak prostě studoval. Bavili jsme se i o jejich kultuře, i když on spíš mluvil o válce ve Vietnamu.*

***Tomáš:** My jsme měli ještě na gymplu družbu s Němci, tak jsme tam taky jezdili, oni nás provedli třeba po Pasově, hráli jsme košíkovou a tak. Pak zase oni přijeli k nám. Nikdy nebyl žádný problém, vždycky jsme se dali rychle dohromady.*

***Petra:** Takže já s nimi osobně opravdu žádný problém nemám, naopak, ještě mám kamaráda ve Velenicích, který je naopak vyhledává, ty Vietnamce, určitě osmdesát procent jeho kamarádů jsou Vietnamci, sehnal si dokonce vietnamský slovník.*

Od toho Vietnamce, co u nás bydlel, naučil se perfektně vietnamsky a dneska s nimi létá dvakrát do roka do Vietnamu. Prakticky se dá říct, že s nimi žije. Když si s ním sedneš a baviš se s ním o nich, tak on prostě proti nim nic nenašel, on říká, že nejsou závistiví, oni se nepodvádějí, že prostě jsou to úplně super lidi.

Výše popsané příklady jsem zařadil do subkategorie osobní kontakt. Během rozhovorů totiž vyplynulo, že samotná četnost kontaktu nemusí být vnímána informátory pozitivně, pokud je v neosobní rovině. Informátoři vnímají existenci

minority, akceptují její přítomnost, ale na druhé straně vyjadřují určitou rezervovanost. To je v našich podmínkách především případ postoje řady mladých lidí k Vietnamcům.

Aneta: *Kdyby Vietnamci nebyli pilní, tak by určitě nedělali to, co dělají, myslím si, že na můj vkus je jich tady v České republice opravdu hodně, že to byla neskutečná vlna přílivu těch Vietnamců sem a že tak trochu zahlcují trh, na druhou stranu, když to vezmu, jako lidi mi nevadí.*

Filip: *Plno Velenických už teď říká, že jsme vietnamské město. Ale za to může město, radnice. Hodně lidí tady nadává, ale to je tak asi všechno, co udělají. Já když jsem nastupoval na střední školu a když jsme se představovali... já řekl, že jsem z Velenic. Reakce byla, že řekli: „Aha, Velenice, tam jsou Vietnamci a šlapky.“ To je takový obrázek Velenic.*

Radka: *V Čechách je určitě xenofobie, ne tak ani vůči cizincům, jako vůči Romům. Pak určitě Vietnamci, to i moje máma. Ta ti řekne, že na historickém náměstí jsou jejich obchody s neonovými nápisy, nonstop herny a tak.*

Já bydlím teď v podnájmu na Modřanech a tam vlastně kousek odtud je celá komunita Asiatů a oni tam mají vlastní kino, ten nápis toho kina svítí do dálky, obchody, restaurace a je to přímo uzavřená komunita. Kousek dál jsou tržnice, v Holešovicích. Tam když jedeš tím autobusem, okolo toho sídliště, tak se ti stane třeba, že jsi společně s řidičem jediný Čech v autobuse. Tady u nás doma je to jiné, tady mi nepřijde, že by se ti Vietnamci nějak přímo shlukovali.

Pro tento postoj jsem vytvořil kategorii s názvem „přesycení“. Informátoři vnímají větší koncentraci cizinců stejné národnosti podle svých vyjádření jako cosi spíše obtěžujícího, v krajním případě i ohrožujícího. Samotná větší početnost příslušníků konkrétní národnosti v jejich okolí tak může podle nich být důvodem k negativním reakcím.

Radka: *Co jsem si ale všimla, co podle mě tam (Irsko) začíná, tak to je nenávisť vůči Polákům. Já jsem teď četla, že je jich tam legálně dvě stě tisíc a nelegálně až čtyři sta.*

Oni už si tam vydávají vlastní noviny, mají vlastní obchody. To je tak, prostě těch Poláků je pro ty Iry už tam moc a tak začínají mít problémy.

Informátoři v několika případech i naznačovali své otevřené obavy z toho, že tady cizinci zůstanou nebo že se dopouštějí nějakých blíže nespecifikovaných nepravostí.

Petra: *Na začátku měli jenom ty stánky, ale pak jsme viděli, že skupují domy a je jich tu čím dál tím víc. Člověk si všiml, že na tom stánku byli nejdřív třeba jenom dva a najednou jich tam bylo osm, takže se dalo pochopit, že celá rodina už dorazila za nimi.*

A tím vlastně, jak oni začali skupovat ty domy, tak už se dalo cítit to, že to, co bylo řečeno na začátku, že oni si sem jedou vydělat jen peníze a že se pak vrátí domu, není pravda a že tu zůstanou.

Andrea: *To samé je jako třeba, přijeli Vietnamci, nemyslím si jako, že tady dělají nějaké problémy, ale možná, že to dělají skrytě, jako že do toho nevidíme.*

Tento výraz určité nedůvěry může být podle mého názoru dán ve vztahu k vietnamské minoritě především ze dvou důvodů. Především je zde výrazná kulturní i jazyková odlišnost. Ta byla již od počátku výraznou překážkou většího sblížení příslušníků obou národů. Konečně samotní Češi tomuto procesu zřejmě nepřikládali nějakou větší váhu, a tak jsme se ve společnosti mohli a stále ještě můžeme setkat i s projevy otevřené xenofobie.

Jako důvod takového postoje k této komunitě a nebo cizincům vůbec lze však u nás často spíše vycítit snahu kompenzovat vlastní mindráky, než nějaký programový rasismus. Ostatně k tomu někdy přispívají i média, stačí si vzpomenout na „komické“ skeče, parodující vietnamské obchodníky, které kdysi bavily valnou část našeho národa, a nebo poslední výstřelek módy ve formě vyzváněcí melodie pro mobilní telefony.

I tyto zdánlivé drobnosti ve skutečnosti formují postoj mladých lidí vůči cizincům a právem je proto můžeme považovat nejen za ostudu, ale také ohrožení kulturnosti našeho vlastního národa. V naší zemi již vyrostly generace Vietnamců, pro které jazyk

majoritní společnosti není žádný problém, přesto však nedošlo k očekávanému prolomení nedůvěry. Tady přichází ke slovu další vlastnost vietnamské minority, a tou je bezesporu i udržování tradic a zásad vlastní kultury.

Málokdo v Čechách asi ví, že samotní Vietnamci mají ve své zemi bohaté zkušenosti se soužitím s řadou národnostních minorit, kterých je ve Vietnamu oficiálně uznáno na padesát tři. Řada jazyků přitom spadá do velmi odlišných skupin a jejich nositelé mnohdy také zastupují samostatnou kulturu. Udržet si v takovém prostředí vlastní identitu, to svědčí zcela jistě o určitém prvku národního cítění nebo také, chceme-li, hrdosti. Vietnamci mají vedle Číňanů pověst dobrých obchodníků po celém světě a tato vlastnost jim zcela jistě umožňuje relativně bezproblémové soužití i s národy kulturně i etnicky naprosto odlišnými. Druhou tvář tohoto národního rysu je však také rigidní lpění na dodržování tradic i etnické jednoty, zvláště pak v hostitelských zemích. Tento postoj je ovšem vlastní i řadě dalších národností, a protože poskytuje jeho nositelům v cizím prostředí řadu výhod, také vcelku pochopitelný.

Pokud se informátoři vyjadřovali k cizincům, s kterými nemají žádnou, nebo jen omezenou zkušenost se vzájemného kontaktu, pak v první řadě můžeme hovořit spíše o předsudcích. Jejich zdrojem je často zkušenost, zprostředkovaná vrstevníky, rodinou, nebo médii. Blíže se této otázce věnuji v rozboru kategorie „zkušenost“ v následující subkapitole.

Z vyhodnocení rozhovorů však obecně vyplývá, že zprostředkované informace nahrazují vlastní zkušenost a ulehčují mladým lidem utváření nějakého postoje.

***Aneta:** Pokud já mám nějaké předsudky, tak to je spíš k národům, s kterými jsem se v podstatě ani nesešla, že jsem se s nikým ani tak nebavila, a pak je tu ten názor, co je zažitý, určitý postoj k tomu národu. To je třeba s tím Ruskem, tak vlastně, buď mi ten předsudek vyvrátí a nebo mi ho potvrdí.*

***Radka:** Někteří se chovají opravdu hrozně, když jsou tady v Čechách, Rusové a Ukrajinci. Já nemám naštěstí osobní zkušenost, ale víš, jak jsem teď v Praze, tak to*

prostě pořád slyšíš, když někoho z mých známých přepadli, tak to většinou byli tihle Ukrajinci nebo Rusové.

Malá míra kontaktu, nedostatek vlastní zkušenosti i rozporuplné informace mohou často vést k projevům lhostejnosti a nezájmu o druhé. V podmínkách Českých Velenic jsou takovou skupinou cizinců především uprchlíci, kteří ilegálně překračují blízké česko-rakouské hranice. Je až zarážející, že o problému, který se v zásadě týká celého regionu, věděli informátoři tak málo nebo téměř vůbec nic.

Mladí lidé si zde pojem „uprchlíci“ dávají především do souvislosti s prací policie. V tom postoji jsou ještě více utvrzováni médii, která v podobném duchu podávají své reportáže. Neexistuje zde jednoznačné dělítko mezi kriminální činností převaděčů, kteří své „zákazníky“ často doslova oloupí, a samotnými migranty, kteří mnohdy vystupují v roli obětí. Ti jsou často naprosto zbytečně v očích mladých lidí kriminalizováni právě optikou pohledu represivních orgánů, předávanou veřejnosti médii. Zde se právě nejvíce projevuje přinejmenším nesystémový vztah většiny naší společnosti k problematice řešení otázky migrace. O konkrétním problému se raději příliš nehovoří, mladí lidé získávají pocit, že se jich ani nijak zvlášť netýká a že není důvod migrantům věnovat pozornost. V reálné situaci pak nastává konflikt mezi přirozeným soucitem a snahou pomoci na jedné straně, a nedůvěrou a obavami na straně druhé.

Obecně můžeme registrovat i určité přezírání těchto lidí, mnohdy pod dojmem toho, že jsou to „ti z východu“, z chudších, méně vyspělých, a tedy v duchu elitářské filozofie většiny současné společnosti pro nás i neatraktivních zemí.

Andrea: *My jsme jednou s kamarádem byli venku v noci a viděli jsme lidi, jak běží, nás to nenapadlo, že to jsou Čečenci, oni vlastně tudy utíkají, přes hranice nemůžou, takže tady, jak je ta řeka, tak přes tu utíkají. To bylo strašně moc vody a oni pořád gestikulovali, jako kudy mají přejít, tak jsme jim ukazovali kudy, kde je to mělké. Neměla jsem pocit, jako jim říct to nemůžete, jako možná, kdybych do toho víc viděla, kdybych věděla, že je to špatné, teda určitě bych jim v tom ale nezabráňovala, ale třeba bych byla odměřenější, ale takhle, jak do toho nevidím, prostě mě to jen překvapilo.*

Já jsem o tom do té doby jenom slyšela, že policisté něco kontrolují, akorát spíš to byl takový šok, že jsem je potkala.

Petra: *Co byli ty běženci, konkrétně teda Čečenci, tak s nimi nebyl až tak velký problém, protože člověk na ulici je nepotkával, oni přebíhali hranice hlavně v noci...*

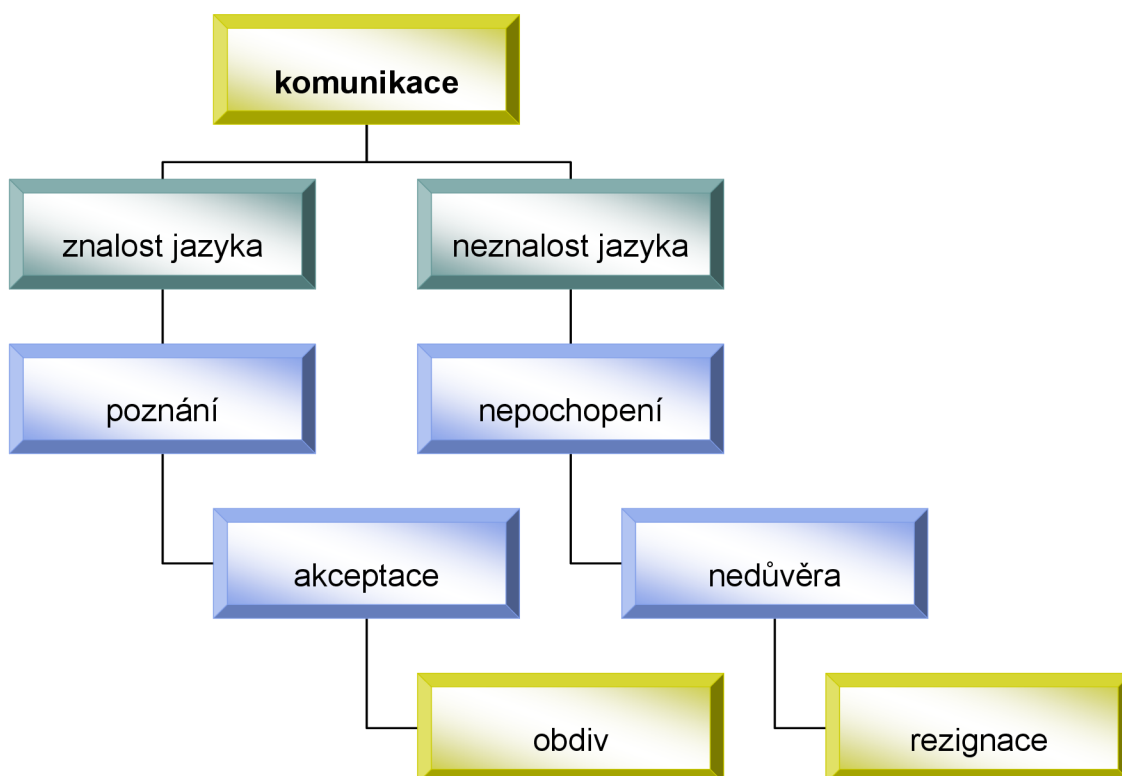
Tereza: *Já jsem o uprchlících slyšela doma hlavně od táty, ale párkrát se mi stalo, a to byl pro mě mrazivý zážitek... jsem třeba šla pozdě večer domů a potkala jsem zahalenou ženu se zahaleným dítětem v náručí.*

Na první pohled bylo vidět, že sem nepatří, ty tašky a tak. Já jsem z toho měla takový divný pocit, na jednu stranu mi jí bylo líto, že asi neví, kam má jít a co má dělat. Z druhé strany... nevím. Já mám třeba zkušenost, nebo vlastně jsem slyšela od táty, že oni jsou nemocní, to mě napadá, že mají taky tuberkulózu nebo žloutenku. Jenže když vidíš, jak ta žena jde se strachem, aby jí nikdo neviděl, přijde mi to divné, jenže, jak jí můžeš pomoci.

Nikdy mě třeba nenapadlo zavolat policii, nemyslím, že bych z toho měla špatný pocit, přeci jenom nějaký ten tábor je přeci jen lepší, než se toulat někde po lese, v zimě, s dítětem. A oni je vlastně ještě lékařsky vyšetří, jestli nejsou nemocní...

Andrea: *Já třeba toho moc ani nevím o uprchlících, jako myslím si, že se toho moc neví, oni když tu utíkají, tak o tom nemluví, ale jako myslím si, že je to o hodně větší protiklad, než když sem přijedou lidi ze západu.*

4.3.3 Postoj k cizincům a kvalita komunikace a nebo také „Do you speak English?“

Graf č. 4 Kategorie kvalita komunikace

Mladí Češi a Rakušané

Jazyková bariéra hraje v případě střetu západoslovanského a germánského jazyka samozřejmě významnou roli. Někdejší dvojjazyčnost česko-rakouského pohraničí vzala po druhé světové válce za své a tento handicap se jen pomalu obnovuje. I zde je postoj k jazyku především výrazně generačně ovlivněnou záležitostí.

Kontakt, obnovený po roce 1989, znovu zavedl v širší míře výuku německého jazyka do škol, své školní znalosti němčiny oprášila i řada starších lidí. Nutno podotknout, že podobnou renesanci český jazyk na rakouském území nezaznamenal.

Jedním z důvodů by mohla být skutečnost, že německý jazyk zde bývá ještě v souvislosti s Habsburskou monarchií vnímán již tradičně jako vůdčí. Nabízí se však i mnohem prozaičtější vysvětlení – slovanské jazyky jsou obecně cizími národy považovány za poměrně náročné na osvojení a Rakušané v tomto nejsou výjimkou.

Konečně nejpravděpodobnější vysvětlení vyplývá i ze samotných rozhovorů s informátory. Při volbě cizího jazyka se nejenom mladí lidé orientují zejména na ty země, které jsou pro ně atraktivní, především z hlediska dalšího vzdělávání nebo pracovního trhu. Z tohoto pohledu je pro Rakušany čeština pochopitelně nezajímavá, navíc zde musíme opět počítat s univerzálním jazykem dneška – angličtinou. Navíc mladí lidé v Rakousku mohou studovat nebo pracovat bez jazykového handicapu v sousedním, hospodářsky silnějším Německu. Obdobně i u mladých Čechů převládá zájem především o angličtinu jako jazyk, který jim pomůže otevřít bránu dnešního globalizovaného světa.

Starší generace se v regionu k jazyku sousední země staví mnohdy odmítavě, jakoby z principu. Opět se tak projevuje zpřetrhání často i rodinných vazeb mezi místním obyvatelstvem obou zemí, které zde přetrvávaly celá staletí. Mladí lidé tento postoj dříve narozených vnímají a vzhledem k vlastním zkušenostem jim přijde dnes nepochopitelný.

***Petra:** Hlavně je problém, což mi přijde hodně divné, s tím jazykem, že třeba, mně se to teda zdá divné, protože já tu němčinu ovládám. Ale sedíš tady někde v restauraci, přijde tam rakouská rodina, ta restaurace je otevřená dejme tomu deset let, pracuje tam neustále stejná servírka nebo ten stejný hospodský, a ten člověk není schopný na ně promluvit německy.*

On ti prostě řekne, já jsem se německy nenaučil a mně přijde hrozně divné, když všichni stejně vědí, že ta němčina je o hodně lehčí, než ta čeština pro ně, že se to můžou naučit, ale trvalo by to déle a je to určitě náročnější, tak jako já tam vidím malinko nechuť z té české strany se ten jazyk učit. To si myslím, že je velká chyba, protože dokud ty obě strany nenajdou společnou řeč, tak oni spolu nebudou moc komunikovat.

***Filip:** Ten jejich postoj (Rakušanů) k nám, to je generační problém. Mladší lidi, ti to tak nevnímají. Když si vezmeš jazyk, tak to je otázka, co je teď důležitější, jestli němčina nebo angličtina.*

Všichni informátoři vyrůstali již v období po roce 1989, a tak se s německým jazykem setkávali v daleko intenzivnější podobě než předchozí generace, která většinou jen sledovala potajmu rakouskou televizi. Přestože někteří nestudovali tento jazyk nijak intenzivně, většina zvládá alespoň základy a je schopná komunikace. Výjimkou jsou samozřejmě lidé, kteří v Rakousku studují, nebo dokonce žijí.

Filip: *Já jsem se odmalička učil německy, vlastně od těch šesti let, a tak se dá říct, že jí zvládám stejně jako češtinu. Ted' už můžu říct, že němčina není pro mě cizí jazyk, je to jako čeština, přijde mi to stejné.*

Andrea: *Co se týče jazyků, tak třeba prodavači v obchodě, tak ty se naučí nějaká ta slova, co potřebují a hodně lidí si myslím, těch starších i mladších rodáků umí německy. Hlavně v tomhle prostředí, já jsem se vlastně taky učila německy, když jsem tady ještě bydlela, protože v tom našem okolí je to potřeba, ti lidé potom pracují v Německu, takže si myslím, že hodně lidí aspoň nějaká ta slova nebo fráze umí.*

Preferování německého jazyka ale může samozřejmě vyvolávat pocity nespravedlnosti i u dnešní mladé generace Čechů, snad právě proto, že ta si navíc uvědomuje i větší význam anglického jazyka. Je i možné, že generace devadesátých let minulého století si již daleko výrazněji uvědomuje v pozitivním smyslu to, co bývá u nás někdy poněkud s despektem označováno jako národní hrdost.

Konečně, je možná přirozené, že prosazování jazyka bohatšího, někdy i přezíravého souseda se stane prostředkem symbolického odporu i připomenutí vlastních tradic. Konečně z historie ale i současnosti známe řadu příkladů drobného hašteření i skutečných konfliktů, ve kterých při jejich vzniku hrála významnou roli právě jazyková nesnášenlivost. Třecími plochami bývá v obdobných případech nejčastěji pohraničí, kde je pochopitelně největší možnost vzájemného kontaktu.

Tereza: *Mě rozčiluje, že když jdeš do Rakouska, třeba nakupovat, tak že oni to vnímají jako samozřejmost, že budeš mluvit německy. Pro mě to problém není, já německy umím, ale ostatní. Už naše babičky uměly perfektně německy. A zase když přijedou sem, tak zase čekají, že budeš mluvit německy. Že je tu ta naše povinnost nebo*

co, se s nimi domluvit. To mi vadí a vím, že oni Čechy jakoby za to pomlouvají, že se s nimi nedohovoří.

Tomáš: *Ano, byli lidi, jako taková víc pro sebe, oni taky jsou, jako my jsme Němci, tak jako musíte mluvit německy, je to tím jazykem, jako že oni přijeli sem a nesnažili se jako moc česky.*

Mladí Češi a cizí jazyky obecně

Společným znakem většiny dnešní mladé generace je, že znalostem cizích jazyků přisuzuje zásadní význam. Dobrá znalost cizího jazyka jim umožňuje cestovat, poznávat nové přátele, a v neposlední řadě často i studovat a pracovat v zahraničí. Všichni informátoři studovali, nebo ještě stále studují nějaký cizí jazyk. Výjimkou nejsou případy znalosti dvou i více jazyků. Během rozhovorů došlo nejčastěji na znalost angličtiny, která byla informátory vnímána z pohledu nejen cestování, ale i dalšího uplatnění ve společnosti jako nutnost.

Tomáš: *Všechno je dneska v angličtině, je to světový jazyk, to je základ, umět anglicky. Tenhle jazyk podle mě převládá celý svět.*

Radka: *Dneska to nejde, abys neuměl nějaký jazyk, určitě tedy angličtina, to je základ, ten by měl ovládat každý. Je univerzální a co si budeme povídat, i jednoduchý, oproti francouzštině nebo němčině. Čínština je rozšířenější, jasně, jedna miliarda lidí, ale když je nějaký problém, tak se hodí angličtina.*

Aneta: *Mě jazyky baví a další věc je, že si myslím, že když žijeme v Evropě, Evropské unii, tak že to ani bez těch jazyků nejde. Já jsem o tom ani vlastně nikdy nepřemýšlela, protože si myslím, že tady by měl každý minimálně tu angličtinu zvládat.*

Od znalosti jazyka se přímo odvíjí kategorie, kterou jsem nazval poznání. Ta v sobě nezahrnuje pouhé získávání nějaké obecné zkušenosti, ale podle informátorů znamená i rozvíjení mezilidských vztahů, pronikání do kultury a myšlení cizince. To je, zejména při delším pobytu v zahraničí nebo kontaktu s cizinci, vnímáno jako zásadní a odlišuje

se tak od klasického pohledu na cestování, prezentovaného starší generací. Podle mého názoru se zde projevuje větší touha po informacích a poznávání jako jedna z typických charakteristik většiny mladých lidí.

Andrea: *Myslím si, že jazyk je důležitý právě kvůli kultuře, že třeba lidi, kteří jsou xenofóbní, mají od nich (cizinců) odstup, že se vůbec nedozví o té kultuře. Třeba něco ví z knížek, nebo takhle, ale to podle mě není ono. Když se s těmi lidmi setkáš, tak je to úplně něco jiného, to je hodně důležité, jazyk je velká bariéra, tedy myslím spíš pro ty starší.*

Aneta: *Pro mě byl v těch Spojených státech jednak důležitý jazyk a pak samozřejmě způsob žití, já jsem se o tom zrovna včera bavila s jedním svým profesorem, že vlastně tím, jak jsem tam s nimi žila, tak jsem vnímala jejich způsob žití, jejich myšlení. Taký postoj ke zbytku světa a tak třeba k jejich vnitřní politice.*

Takové poznání může pokrývat i taková zásadní a diskutovaná témata, jakým je v současné době například islám.

Tomáš: *Já bych docela rád s cizincem i diskutoval, protože pro nás je kolikrát nepochopitelné, proč tam jako tolik šaškují. Mně by třeba zajímalo, jako co on v tom vidí, protože jedna věc je to, přečíst si to v knížce a druhá s tím člověkem mluvit.*

Rozhovory dále naznačily, že znalost jazyka hostitelské země vnímají informátoři jako určitou garanci bezproblémového soužití minority s majoritou. Tento další významový stupeň kategorie znalost jazyka jsem nazval akceptace. Podle mladých lidí je nejenom pro cestování, ale zejména pro život v cizím prostředí klíčová znalost jazyka. Cizince, žijící u nás, hodnotí informátoři zejména podle jejich komunikačních schopností ve vztahu k majoritě. Zde je ovšem nutné znovu zmínit určitý paradox, vyplývající z již zmíněné odlišné atraktivity jednotlivých jazyků, respektive jejich nositelů. Například, v České republice žijí trvale tisíce Američanů, ale bylo by velmi naivní se přitom domnívat, že většina z nich je nucena nebo má zájem hovořit v každodenním životě česky. Angličtina je pro většinu Čechů zajímavý světový jazyk,

kterému se chce každý naučit a navíc je ve společnosti uznávána a nahlížena jako jazyk businessmanů a vůbec úspěšných lidí. Na druhou stranu, Ukrajinci nebo Rusové, kteří vykonávají v České republice často i druhořadou práci, se bez alespoň základů češtiny neobejdou a nevěřme, že je to dáno pouhou jazykovou spřízněností, vždyť obdobně jsou na tom i například často zmiňovaní Vietnamci.

***Petra:** Myslím si, že pokud se člověk rozhodne jít do nějaké jiné země, tak by měl respektovat jejich zákony, měl by se začít učit jejich řeč, měl by chodit do práce, prostě žít, jako ti lidé tam žijí, a ne se nějak vymykat a diktovat si nějaké svoje podmínky.*

***Tomáš:** Oni (Vietnamci) si drží jako by to svoje, ale přijdete k nim do obchodu a mluví česky, sice je to taková ta jejich zkomolená čeština, ale můžete se domluvit česky. To mi přijde jako takové to zapadnutí do toho národa. Ne takové to, „Tak já teď s tebou budu mluvit vietnamsky, a když ne, tak si dělej, co chceš“.*

Znalost jazyka hostitelské země byla mnohdy informátory spojována i s výrazy obdivu a uznání.

Z rozhovorů vyplynulo, že mladí lidé velmi kladně hodnotí snahu cizinců hovořit jazykem hostitelské země, a to i přes skutečnost, že se sami s cizinci dohovoří, třeba za pomoci často zmiňované angličtiny. Konečně obdobnou zkušenost mají informátoři i ze svého pobytu v zahraničí, kde se ocitají sami v roli cizinců. I zde velmi citlivě vnímají projevy chvály a uznání svých jazykových schopností.

***Radka:** Vezmi si to, oni se sem přistěhovali z Vietnamu a ona už za tři měsíce uměla česky, mluvila, psala, a to bez chyb! Po večerech se svým mladším bratrem učili rodiče česky. Přitom jí nikdo nenutil, ona chtěla sama. Měla jedničky z diktátů, oni prostě musí a taky chtějí být dobří. Já si myslím, že tohle, ta píle je obecně jejich vlastnost, to u nás málokdy najdeš. To se mi na nich líbí. Prostě se naučí jazyk a nevyžadují, že s nimi budeš třeba mluvit anglicky. To je tak, jsi v té zemi, tak by jsi se měl snažit mluvit tím jazykem, kterým se tam mluví.*

***Tereza:** Mně fascinovalo, že oni (Vietnamci) byli úplně stejní jako my, uměli perfektně česky a byli chytří.*

Tomáš: *Když je sám, tak to nic, ale když jsme pohromadě, tak to se snaží mluvit, jako my jsme z angličtiny většinou maturovali, tak to jako není problém, ale on se snaží mluvit i česky. Nám to prostě ani nepřijde, že je Američan, a to je tady asi měsíc.*

Martin: *Ono je to ale hodně rozdílné, třeba ty naši známí, ty Rakušáci, ty mají podle mě k Čechům dobrý vztah, oni nás částečně i obdivují, třeba že se dokážeme učit jejich řeč a třeba ještě angličtinu.*

Aneta: *Co bylo první, tak všichni ohromně kvitovali moji angličtinu, je pravda, že já se jí věnuji už dlouho a nemám s tím problém.*

Jako je mladými lidmi pozitivně hodnocena znalost cizích jazyků, tak je úměrně tomu nahlíženo i na jejich neznalost. Neschopnost komunikace s cizincem je vnímána informátory jako prvotní zdroj nepochopení. Je zřejmě přirozenou vlastností člověka, že jazyk, kterému nerozumíme, může na člověka působit někdy rušivě.

Ve vyhrocených situacích tak může i obtěžovat a vyvolat podrážděné reakce. Jedna z informátorek takový pocit popsala celkem výstižně.

Aneta: *V podstatě proti nim (Vietnamcům) nic nemám, taky jsou to lidi. Snad, já byla na brigádě v Panské ulici, v kavárně, tam to bylo neustále, jsou prostě slyšet, ale jako ne, že by to bylo až úplně extrémní, že by se to nedalo vydržet.*

Ono je to hlavně tím, že to je jiný jazyk a že to tam vynikne, mezi tou češtinou, prostě si toho člověk všimne a jak tomu nerozumí, tak mu to přijde takové... spíš jako hluk.

Nepochopení pak může být snadno zdrojem nedůvěry a odstupu, který informátoři vnímají především u té starší generace Čechů. Vůbec ve vztahu k cizincům informátoři jasně odlišovali postoj svůj a postoj svých rodičů nebo i generací starších.

Andrea: *Třeba vím od těch starších lidí, třeba když je někdo v obchodě, tak jsou k němu taková odměření. Podle mě je to tím, že jim většina lidí nerozumí, hlavně pokud se jedná o Američany nebo takhle, protože pokud z nich někdo něco má, tak je to ruština.*

Martin: *Co se týče takové té nenávisti, nebo toho nadávání někdy, tak to si myslím, že to dělají spíš ty starší lidi, ty k nim nějak nemůžou najít cestu, jednak je tady ta řeč, už se to asi nechtějí učit.*

Tomáš: *Ti starší... to je hodně individuální, už je to ten přístup, jak nahlíží na toho cizince, už to není jenom ten jazyk, ale samozřejmě, pokud mu bude rozumět, tak ten obrázek bude lepší. Když mu rozumět nebude, tak to bude samozřejmě horší. Něco si žvatlá... tak si prostě něco žvatlej.*

Informátoři si ovšem byli vědomi toho, že zvládnutí jazyka samo o sobě sice umožňuje komunikaci, ale ne v každém případě může úplně odbourat nedůvěru nebo rezervovaný přístup. Ten může být dán i odlišnou mentalitou a kulturním původem.

Andrea: *U toho cizince je to sice těžší, než třeba prokouknout Čecha, přece jenom ten jazyk a třeba ani nevím, jaké mají chování, ale myslím si, že i mezi nimi jsou lidi, co můžou pro nás představovat nějaké nebezpečí.*

Informátoři dále přikládají význam vlastním zkušenostem, které získali z pobytu v zahraničí, a vnímají jejich nedostatek u starší generace také jako jednu příčinu odstupu k cizincům.

Aneta: *Tady je zakřiknutá ve vztahu k cizincům spíš ta starší generace, nevím, jestli to tak vnímám jenom já, že jsem někde někdy byla, ale třeba i od spolužáků, my jezdíme hodně do zahraničí, i třeba, jak jsem mluvila o tom Německu, to byl veliký zájem, nebo třeba sportovní kurz v Itálii, nebo jsme byli na zájezdě v Anglii, úplně bez problémů.*

Poslední fází jazykové bariéry se zdá být stav určité apatie některých lidí na možnost kontaktu s příslušníkem druhého národa. Různojazyčné skupiny obyvatel tak nějakým způsobem vedle sebe koexistují, střetávají se, ale žijí jakoby v obalu vlastních předsudků. Jedna pro druhou se stává svým způsobem „neviditelnou“ a příslušníci jednotlivých národů se prostě ignorují, bez snahy navázat nějaký kontakt. Proto jsem tuto subkategorii také nazval rezignace. Právě České Velenice jsou ukázkovým příkladem pokřivených vztahů dvou národnostních etnik, které před rokem 1989 silně

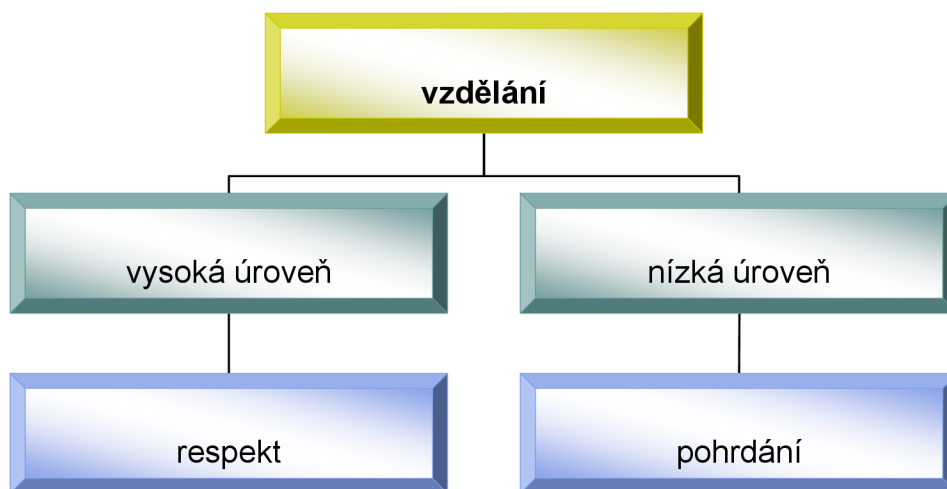
ovlivňoval tehdejší komunistický režim. Generace, ovlivňované tehdejší propagandou, pochopitelně stále žijí na totožném místě a musí se nějakým způsobem se změnou stavu vyrovnat. Obdobný pocit ale může vyvolat i přítomnost minority, do které nelze pro nemožnost, byť té základní komunikace proniknout. V případě Českých Velenic to může být především poměrně početná komunita vietnamských obchodníků, kteří se navíc s ohledem na své nejčastější zákazníky jazykově orientují především na němčinu.

Petra: *Ve Velenicích jde opravdu o to, že jsou tady ty jedinci, který se naučí tu řeč a mají ten zájem, chtějí prostě s těmi Rakušany komunikovat. Těch osmdesát pět procent z těch velenických lidí nechce, prostě odepírají to a od té doby, co jsou otevřené ty hranice.*

Andrea: *Je jich tady hodně a navíc, Vietnamci mi jako nepřipadají nějak zvláštní. Tedy, nepřijde mi to proto, že je jich u nás opravdu hodně. Jejich kultura mě nijak nezajímá, jazyk se snad ani nedá naučit.*

Tereza: *Na druhou stranu, je fakt, že spousta velenických je (Rakušany) prostě ignoruje, nemluví německy, tak co... je to divné, ale je to tak.*

4.3.4 Postoj k cizincům a úroveň vzdělání a nebo také „hloupost přichází z východu?“

Graf č. 5 Kategorie úroveň vzdělání

Z rozhovorů vyplynulo, že úroveň dosaženého vzdělání minority je podle informátorů jedním z dalších rozhodujících faktorů při utváření jejich postoje k cizincům. Pozitivní vztah cizinců ke vzdělávání hodnotí kladně a o jejich úspěších hovoří většinou s respektem. Vzdělání tak informátoři přisuzují naprosto stejné hodnoty jak pro cizince, tak pro sebe samé.

Petra: *Já s nimi (Vietnamci) konkrétně žádný problém nemám, myslím si ale, že je to individuální.*

Mně se naopak líbí, že jsou takoví houževnatí, že se učí tu řeč, ty děti jsou zaintegrované do toho vzdělání u nás, že je tady nevidíš pobíhat po ulici a hlavně jsou pracovití.

Andrea: *Ve škole jsou navíc jejich (Vietnamců) děti nejlepší, to se jim musí nechat, málokterý Čech je tak dobrý.*

Tereza: *Já si myslím, že oni (Vietnamci) sem neposílají hloupé děti, oni vybírají jenom ty chytré. To se tady všeobecně ví, nevím, jestli si třeba nechtějí dělat ostudu, ale tady si oni drží jenom děti, co jsou na školách.*

Obdobně citlivě vnímají informátoři i výrazy obdivu, kterých se jim dostane v souvislosti se vzděláním v zahraničí.

Petra: *Ted' na vysoké, když se bavíme mezi sebou, tak oni (Rakušané) hodně odsuzují ty Turky, protože ti Turci nechodí na tu vysokou školu, nestudují tolik, a oni je nemají za inteligentní lidi, kdežto těch Čechů je tam méně a oni říkají, vy musíte být chytrý národ, když prostě jdete takhle někam do ciziny. Protože na druhou stranu ty Rakušani nejsou takoví, že by se sebrali a šli někam do ciziny třeba studovat nebo pracovat.*

Naopak špatnou úroveň vzdělání hodnotili informátoři obecně negativně. To nebylo ve vztahu k hodnotovým postojům informátorů ani překvapivé. Jak jsem již uvedl v subkategorii o popisu a výběru informátorů, jedná se především o výkonově zaměřené a silně motivované jedince, pro které je úroveň vzdělání jednou ze záruk

úspěšného společenského života. Vzhledem k omezené zkušenosti ve vztahu k cizincům z domova se mladí lidé vyjadřovali spíše ke zkušenostem ze zahraničních cest. Postřehy o špatné úrovni vzdělanosti hostitelské země často hodnotí s despektem až pohrdáním. Nízká úroveň vzdělání podle nich může být i jednou z příčin nedorozumění mezi příslušníky různých národností.

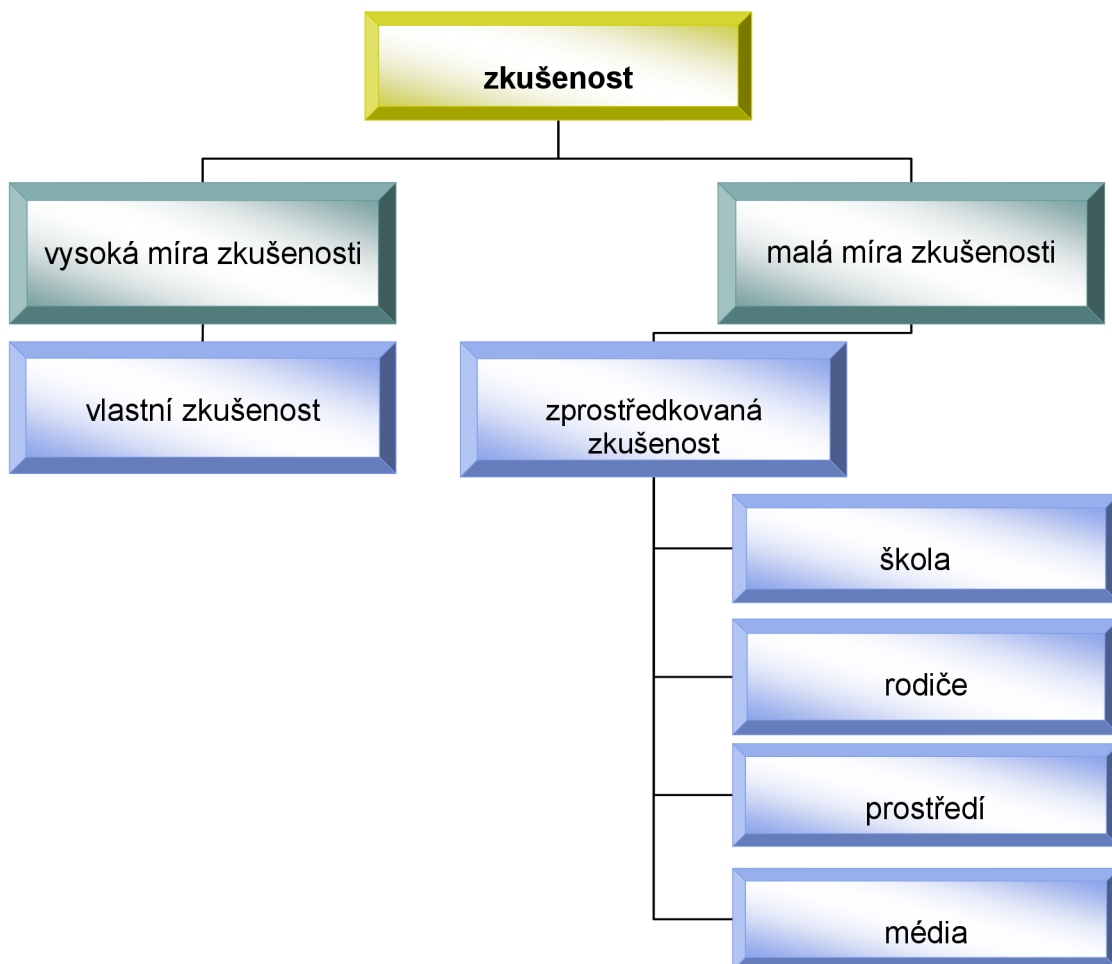
Radka: *Ten samozřejmě vůbec nechtěl nic dělat, oni (Irové) se jenom tak poflakují po ulici, mladí od šestnácti do dvaceti, opravdu nemají co dělat, přitom že by byli nějak chytrí, to ne, škole asi moc velkou váhu nepřikládají.*

Martin: *Co se týče toho vztahu třeba mezi velenickými a Gmündem, to si myslím že je problém spíš pro ty lidi chudší, nebo i intelektem chudší, protože berou ty Rakušany jako takové české snoby, že jako mají hodně peněz a přišli k nim přitom laciněji.*

Aneta: *A ono je to i se vzděláním, když to přeženu, že se říká... blbci z východu, tak když srovnám systém vzdělávání, jeho úroveň a když to srovnám právě s Amerikou..., tak si myslím, že jsme někde úplně jinde, oni (Američané) mají co dohánět.*

Aneta: *No a to mě dost překvapila ta jedna holka, když jsem jí řekla, že jsem z České republiky, tak ona jo, jo a pak mě někde představovala a řekla, že jsem z Dominikánské republiky, já jí opravila a ona povídá: „A to není někde u sebe? To je něco jiného?“ Docela mi dalo práci, abych se nesmála, když jsem jí vysvětlovala, že je to na druhé straně zeměkoule.*

4.3.5 Postoj k cizincům a míra zkušenosti a nebo také „všude dobře, doma nejhůř?“

Graf č. 6 Kategorie míra zkušenosti

Významným prvkem ve formování postoje informátorů k cizincům je konečně i míra jejich zkušenosti. Pod pojmem zkušenost rozumím v tomto případě souhrn prožitků a postřehů, které mají informátoři z přímého kontaktu s cizinci. Z rozboru rozhovorů vyplynulo, že v případě vlastní zkušenosti hodnotí mladí lidé cizince spíše pozitivně. Vycházejí přitom především z postřehů a výsledků bezprostředního kontaktu, ať již doma v České republice, nebo z cest po zahraničí.

Určitou míru zkušenosti považuje většina informátorů s důrazem na možnost srovnání za nezbytnou i pro řešení každodenních otázek života ve vlastní zemi.

Martin: *Já si myslím, že by tahle zlatá střední cesta byla zajímavá i pro spoustu lidí tady, a ne že jedna část národa žije ve velkých domech a druhá v panelácích, ale to by ty lidi asi taky museli mít nějakou zkušenost.*

Protože co já znám své vrstevníky, tak málo kdo navštívil víc než pět zemí, některý vůbec žádnou. Určitě by si pak udělali lepší obrázek o tom, jak to chodí jinde.

Vesměs pozitivně hodnotí informátoři například spolužití asi s nejviditelnější komunitou cizinců v Českých Velenicích, Vietnamci. Cení si především jejich „bezproblémovosti“, zdvořilosti, ochoty a konečně i často zmíněné pilnosti. Někdy ovšem lze hovořit i o jakési toleranci, neutrálním vztahu, založeném na vědomí určité míry vzájemné prospěšnosti.

Tereza: *Mně se třeba vůbec nelíbí, že velenický člověk se jde ptát k Vietnamci po práci. Tím, že tady mají už takovou spoustu obchodů a jiných věcí, že jsou jakoby už nad námi. Přitom oni se nechovají tak nějak, že by tě chtěli třeba ponížít nebo tak, to zase ne.*

Andrea: *Určitě jsou (Vietnamci) jiní než my, ale jak jsou tady pořád, tak mi to nějak nepříjde. Beru je prostě jako samozřejmost, i když vím, že to možná není úplně dobře.*

Tomáš: *Co se třeba týče těch Vietnamců, tak já myslím, že sem skoro už tak nějak patří, oni jsou vlastně po celém světě, to se dá takhle říct.*

To je taková skupina lidí, bez kterých si to už snad ani nedovedu představit, přijde mi to normální, jako by to byli normálně Češi, už je prostě ani nějak nevyčleňuji. Určitě je to taky tím, že se nějak špatně neprojevují, jinak by byl názor na ně určitě trošku někde jinde.

Informátoři hovoří s náznaky určitého despektu především o početnosti vietnamské komunity a jako protipól tohoto pohledu pak staví již zmiňovanou bezproblémovost. Lze se jen domýšlet, jaký postoj by dotazovaní zaujali vůči této národnostní skupině, pokud by spolužití s ní bylo poznamenáno skutečně nějakými výraznými konflikty.

Tereza: *Mně nevadí Vietnamci v tom smyslu, že oni opravdu pracují, že nejsou konfliktní, že tu nevytvářejí mezi námi nějaké spory. Oni se naopak snaží jakoby dát s námi víc dohromady. Prostě nejsou problémoví, nejsou s nimi problémy.*

Pracovitost je ale vlastností, které si informátoři cení i u příslušníků jiných národů, kteří přicházejí do České republiky právě za prací.

Martin: *Podle mě, alespoň co jsem měl možnost poznat, tak třeba takoví Ukrajinci jsou opravdu dříví.*

Myslím si, že málokterý Čech by takhle třeba v tom stavebnictví dělal. Já jsem dělal na brigádě na stavbě a teda ač sem docela zdatný, tak sem jim absolutně nestíhal.

My jsme jako firma nestíhali, a tak pozvali Ukrajince a ty teda jako asi něco už odpracovali. Můj strejda měl načerno na chalupě zaměstnaného Ukrajince a taky říkal, že ten mu pomohl pomalu nadlidsky.

Tomáš: *Mně přijde, že ti čeští nezaměstnaní, že se jim do toho jakoby moc nechce, že jsou rádi, že ten Ukrajinec, který sice nedostane plat královský, ale pro něj je to pořád víc, než by dostal u nich, ty si prostě řeknou, nepůjdu támhle k lopatě, makat za pár korun. To je ale tím sociálním systémem tady. Já tyhle lidi vidím jako přínos, nejenom Ukrajince, ale všechny, co tady dělají.*

Tereza: Slováky tu teď vidáme, ti jsou tu podle všeho jenom za prací, to znamená, že tu chtějí opravdu pracovat. To není problém, určitě si s ním budeš víc rozumět jak s Vietnamcem.

Pokud ale informátoři zaznamenají nějakou špatnou zkušenost s cizinci, pak je významný především ten fakt, že se jednalo právě o cizince. Většinová společnost takovým případům dává akcent a mladí lidé v tomto ohledu nejsou výjimkou.

Radka: Přišla taková parta hodně opilých Asiatů, nevím, neřeknu ti, co to bylo za národ, ale prostě jsme je odmítli obsloužit.

Vyhazovači je vyvedli a oni si tam před tou restaurací vyhlédli úplně cizího kluka, strašně ho zmlátili, dokonce si na něj ještě jeden z nich donesl takový ten klíč z auta a tím ho dorazil... to byla hrůza. Oni nic nemusí, ty jejich rodiče, ty se ještě museli starat, aby tady něco vybudovali, ale teď tihle mladí si už jenom užívají. Kdyby se vrátili domů do Asie, tak by se určitě neměli tak, jako se mají tady, takže oni jsou tady a dokazují si, že jsou lepší.

Tereza: Rakušani, čím je to větší buran, tak tím víc si myslí, že je nad tebou. Určitě tady v pohraničí, když pojeděš trochu dál, tak ti lidé jsou jiní. Tam by nás třeba i chtěli opravdu poznat.

Filip: Oni (Rakušané) jsou taky daleko víc arogantnější než Češi. Stačí se podívat tady u nás v obchodech. Taky nám to dávali najevo třeba na hranicích.

My jsme tenkrát jeli s kamarádem na fotbal, jeho táta nás vzal svým mercedesem. No a oni, já si myslím, že na to prostě nebyli u Čechů zvyklí, že někdo má takové auto.

Hned za hranicí nás zastavili a prohledali nám celé auto, přitom dokonce rozřezali i sedačky. Nebo se mámě stalo, že po ní chtěli nějaké to minimum, myslím, že dvacet euro, přitom tady nevidíš, že by někdo po nich chtěl třeba dva tisíce na hranicích.

Ze svých cest po zahraniční si informátoři cenili především otevřené, přátelské povahy cizinců, kterou často dávají do kontrastu se spíše uzavřenou mentalitou lidí v České republice. Je ovšem nutné připomenout, že mladí Češi si volí převážně atraktivní destinace, ať již z pohledu jazykového vzdělávání na výměnných pobytech nebo možnosti příležitostného výdělku.

Významnou roli v hodnocení prostředí hostitelské země hraje jistě i méně rezervovaný postoj informátorů k cestování a cizincům obecně.

Andrea: *Myslím si, že Španělé se nebojí tolik lidí jako Češi, tam jdeš prostě po ulici a najednou na tebe skočí a povídají si, přitom to není nic nepříjemného, jako že by byli dotěrní nebo tak, já to strašně vítám, protože já sem taková hodně společenská, nevím, někomu by to třeba hodně vadilo, protože oni jsou taková hodně otevření, taková živlové, hodně mluví, pořád někam chodí, hodně se smějí, někomu to třeba vadilo, ale já to zrovna vítám.*

Petra: *Já jsem osobně hodně dlouho inklinovala k Finům, jako ve Finsku jsou úplně skvělí, co se cizinců týče. Tam jsou úplně super, vítají je s otevřenou náručí. Nevím proč, kde se to v nich bere, nepátrala jsem po tom, ale je to tak.*

Tomáš: *Řekl bych celkově, že jsou ti cizinci milejší, byl jsem třeba i v Chorvatsku a i tam jsme měli ty vztahy úplně jiné. Určitě je to jejich mentalitou, na druhou stranu si myslím, že to jsou letoviska, oni z toho žijí, a proto jsou taková příjemnější.*

Malé míře zkušenosti s cizinci jsem podřadil subkategorii „zprostředkovaná zkušenost“. Tady má pozitivní vliv na formování postojů k cizincům především škola a v určité míře i rodiče informátorů.

Tomáš: *My jsme třeba ještě na střední škole hodně probírali téma islámu. V rámci společenských věd jsme na podobná témata hodně s učiteli diskutovali. Pouštěli jsme si ty videa, ty dokumenty, co jsou dobře udělané, BBC a tak. Každý si mohl udělat ten obrázek svůj.*

Andrea: *Dost mi přitom pomohla samozřejmě škola, nejenom jazykově, ale dají ti možnost poznat jiné národy, to tady myslím dřív, tedy za komunistů, asi chybělo.*

Petra: *Částečně to bylo dané tím, že jsme odmalička s rodiči cestovali a byli jsme k tomu vychovávaní, a potom vlastně tím, že jsem šla do té školy, do toho Rakouska, takže tam už nic jiného nezbývalo, než se začít opravdu učit.*

Mladí lidé jsou ale konfrontováni i s tendenčním postojem rodičů, kteří většinu svého produktivního života strávili v „bezpečí“ železné opony. Ti vnímají rušný provoz pohraničního města s množstvím neznámých lidí včetně uprchlíků spíše jako chaos, který je ohrožuje:

Andrea: *Já třeba vím od mamky, že dřív, když tady byli vojáci (na hranici), že se cítila bezpečnější, ne že by ta doba byla jako dobrá, ale že se na každém kroku cítila bezpečněji, než teď, i když to asi nebyl hezký pohled, když byli všude vojáci, ploty, dráty, prostě než teď, když jde na ulici, jako myslím si, že to určitě nemyslí v pozitivním smyslu, jako že to bylo skvělé, ale prostě se tak nebála.*

Na formování postoje k cizincům se výraznou měrou podílí i samotné prostředí. To v první řadě reprezentují vrstevníci, přátelé, známí. Zde se již začínají projevovat spíše negativní následky různých neověřených informací, polopravd a fám. Z rozhovorů vyplynulo, že mladí lidé mají často tendenci takové informace nekriticky přejímat, snad v důsledku nedostatku vlastních osobních zkušeností. Platí pravidlo, že jakékoliv „bílé“ místo, které vzniklo v důsledku nedostatku informací nebo absence vlastní zkušenosti, okamžitě vyplní informace z jiného zdroje. Nebezpečí se skrývá především v atraktivitě jednostranných, černobílých soudů, které se také objevují nejčastěji.

Petra: *Já mám zkušenost z Vídně, já jsem bydlela kousek od toho Treiskirchen, tam je utečenecký tábor a tam jsou ti obyvatelé z toho docela divocí, protože říkají, že to je úplně neskutečné, co tam se děje v noci, oni že utíkají ti černoši přes ty ploty a ostatné dráty a vlastně v tom okolí je strašně vysoká kriminalita, tam se vraždí, tam se krade, jako myslím si, že pro to okolí to není nic dobrého.*

Radka: *On to neřekl přímo, že je nácek, ale dostali jsme se na to téma. Já musím říct, že s jedním názorem jsem souhlasila.*

To když říkal, že když se tady budeme navzájem mísit, myslím rasy, jako černý s bílým a žlutým, tak budeme za chvíli všichni hnědoocí a tmavovlasí a že mezi námi nebude taková ta přirozená diverzita.

Petra: *Protože tam vznikaly různé příběhy, jako že oni (Čečenci) jsou schopní hodit malé, novorozené dítě do řeky, protože vlastně na druhé straně té řeky je vlastně Rakousko a tam vlastně museli rakouský policisté vytáhnout to dítě z té řeky a tím pádem se i oni dostali na tu rakouskou stranu.*

Andrea: *Já jsem o tom do té doby jenom slyšela, že policisté něco kontrolují, akorát spíš to byl takový šok, že jsem je (uprchlíky) potkala.*

Významným zdrojem rezervovaného a mnohdy i značně negativistického postoje informátorů k cizincům však v konečném důsledku nejsou ani tak rodiče nebo vrstevníci, jako spíše sdělovací média. Ta například mnohdy zdůrazňují fakt, že pachatel určité trestné činnosti byl cizinec. Nikdo si pak již samozřejmě neklade například otázku, zda za větším podílem cizinců na určité registrované trestné činnosti není spíše specifický profil takových lidí. Tito cizinci totiž mnohdy na území hostitelského státu jen pokračují v zločinecké kariéře, započaté již ve své vlasti. V příhraničním městě, známém jako křižovatka cest řady národností celého světa, je zarážející i značný odstup informátorů a mnohdy i neinformovanost ve vztahu k problematice uprchlictví. I zde se částečně projevuje negativní dojem z prezentace tohoto fenoménu ve sdělovacích médiích.

Petra: *Mě to docela zajímalo, a když jsem třeba sledovala televizi, tak tam mluvili z té policie, že oni vlastně mají tu možnost tady zůstat a že azyl dostanou, takže kvůli tomu jsem si na to udělala tenhle ten názor.*

Tomáš: *On ten postoj k cizincům podle mě vytvářejí dost média, ty hrají velkou roli, třeba co si někdo přečte se pak šíří už jenom ústně a každý si už udělá ten obrázek svůj a pak už je na každém tom člověku, jestli tomu věří nebo nevěří. Je to o informovanosti,*

když si třeba přečtu Blesk, tak co si z toho můžu vybrat. Nebo naopak třeba Jihočeské Listy, tak to je zase o něčem jiném.

4.4 Závěr výzkumu

V úvodu empirické části své práce jsem si stanovil jako cíl diplomové práce odkrýt postoj současné generace mladých lidí na problematiku společného života různých ras a kultur. Prostředkem se mi k tomu stal kvalitativní výzkum, který se právě snaží o to nějakým způsobem popsat postoje subjektů na zkoumaný předmět. Protože se výzkumník snaží přejímat perspektivu subjektů, a porozumět tak jednotlivým významům v celkovém kontextu, bylo nezbytné se zaměřit především na nestrukturalizovaný a otevřený výzkumný plán. Proto jsem si zvolil jako výzkumnou metodu tzv. zakotvenou teorii a zdrojem potřebných dat mi byly neformální rozhovory s mladými lidmi, žijícími v česko-rakouském pohraničí. Během kódování, tedy rozkrytí a interpretace dat, obsažených v pořizovaných rozhovorech, jsem nakonec určil čtyři základní kategorie, které vytvářejí nebo ovlivňují postoje současných mladých lidí ve vztahu k cizincům. Dá se říci, že tyto kategorie korespondují se zdroji postojů lidí tak, jak jsou prezentovány v odborné psychologické literatuře.

V první kategorii, kterou jsem nazval četnost kontaktu, lze vysledovat vzájemnou závislost nejenom na četnosti, ale také kvalitě kontaktu s cizinci. Možnost kontaktu s cizinci má pozitivní dopad na formování postoje mladých lidí, a pokud zde nejsou jiné (komunikační, generační) bariéry, dochází poměrně rychle k pozitivním vazbám. Jinak je tomu však, pokud je kontakt častý v neosobní rovině, tedy příslušníci různých národů vedle sebe spíše jen koexistují, bez častějšího vzájemného kontaktu.

V mém výzkumu to byl případ postoje mladých lidí k relativně velké vietnamské komunitě. Přestože informátoři jsou vzdělaní a otevření lidé, nebylo možné nepřehlédnout náznaky etnocentrismu a spíše můžeme hovořit o jistém druhu tolerance než důvěry k této menšině obecně. Je otázkou, zda zde svou roli při

formování tohoto postoje vedle větší kulturní rozdílnosti nebo početnosti minority nehraje i stereotypní vnímání vietnamské minority v České republice především coby trhovců.

Samostatnou kapitolou je v popisovaném regionu vzájemný vztah Čechů a Rakušanů. Zdá se, že nedůvěra a vzájemné odcizení příslušníků obou národů je alespoň v případě mladších generací nenávratně pryč. Mladí lidé však vnímají své sousedy spíše na té regionální úrovni. Někteří Češi využili možnosti studovat v Rakousku, a tak se opravdu sblížili se svými sousedy. Na druhou stranu lze, především díky „nákupní“ turistice většinou movitějších Rakušanů, stále ještě vycítit mezi řadou mladých lidí ono dělení na „my“ a „oni“. Jako v případě vietnamské minority, i tady je četný kontakt bez osobních vazeb někdy zdrojem menší vzájemné tolerance. Je otázka, jakou roli z tohoto pohledu hrají v česko-rakouských vztazích stále ještě policií kontrolované hranice. Na jedné straně mohou svou existencí určitým způsobem snižovat pomyslný pocit ohrožení z „cizáků“ u některých místních obyvatel na obou stranách hranice. Na druhé straně však tím, že jasně vymezují prostor, vymezují s ním i lidi, kteří se v takovém prostoru nacházejí, včetně jejich přirozené tendence k rozvíjení vzájemných sociálních vztahů.

Pokud lze v souvislosti se střetáváním příslušníků různých národů hovořit někdy o negativěch, pak v případě absence takového kontaktu to platí dvojnásob. Tady už ke slovu skutečně přicházejí spíše předsudky. V případě informátorů to byli především lidé, o jejichž existenci sice něco tuší, ale protože u nás většinou vykonávají podřadné práce, nejsou prostě zajímaví. Rusové nebo Ukrajinci, kteří se také díky médiím dostali do povědomí národa především coby příslušníci mafií, tak bývají informátory zmiňováni nejčastěji. Město České Velenice leží na jedné z důležitých migračních tras do Rakouska. Bylo tedy zajímavé zjistit, jaký postoj zaujímá zdejší mladá generace k problému uprchlictví. Ukázalo se, že ti své znalosti o tomto fenoménu čerpají spíše z médií, případně okolí. Důsledkem je přinejmenším velmi rezervovaný postoj, mnohdy doplněný i iracionálními obavami. Prezencí této problematiky především jako bezpečnostní, tedy za účasti policie jako represivní složky, vzniká u mladých lidí často

rozpor ve vnímání situace uprchlíků. Ti jsou totiž často společně s převaděči bez rozdílu kriminalizováni, i když jejich míra strádání je zřejmá na první pohled.

Překvapující byl také v této souvislosti postoj mladé generace k očekávanému otevření česko-rakouských hranic v rámci tzv. Schengenské dohody. Na jednu stranu informátoři kladně hodnotí možnost volného pohybu přes hranice, na druhou, snad v důsledku místní „uprchlické“ atmosféry, zdůrazňují nutnost určité kontroly i přísnosti ve vztahu k migrantům. To je poněkud zarážející především v tom ohledu, že sami informátoři žádnou negativní osobní zkušenost v tomto ohledu nezmínili.

Druhá kategorie formuje postoj mladých lidí k cizincům z pohledu kvality komunikace. Z rozhovorů jednoznačně vyplynulo, že informátoři přikládají kvalitě komunikace mezi příslušníky různých národů zásadní význam. Vlastní znalost cizího jazyka jim umožňuje poznávat nové země a kultury, získávat nové přátele na celém světě. V neposlední řadě vnímají mladí lidé význam znalosti cizího jazyka pro jejich další profesní růst. Většina si uvědomuje, že podobná zkušenost zvyšuje jejich hodnotu na trhu práce a někteří uvažují i o tom, že by nějaký čas žili a pracovali v zahraničí.

Dalším výrazným rysem je akcent informátorů na znalost jazyka hostitelské země v případě usídlených cizinců. Taková schopnost je podle jejich mínění základem společného života příslušníků různých kultur. Pokud tedy mladí lidé hodnotili příslušníky určité minority, zaměřovali se v první řadě na jejich komunikační schopnosti. Zdá se, že znalost jazyka hostitelské země je prvním předpokladem akceptace cizinců ze strany současné mladé generace. Informátoři se často opírali o vlastní zkušenosti ze zahraničí, kde jim právě orientace v jiném jazykovém prostředí umožnila podle jejich mínění bezproblémovou existenci. Citlivě vnímali v zahraničí projevy uznání jejich jazykových kvalit a obdobně pozitivně hodnotí ty cizince, kteří jsou v podobném postavení v naší zemi. Jako příklad uváděli často mladou vietnamskou generaci přistěhovalců, s kterými řada absolvovala základní školu.

Přestože informátoři udávají, že jsou sami schopni se s cizincem dohovorit např. anglicky, trvají na znalosti češtiny v případě, že by zde cizinec chtěl trvale žít.

Neznalost jazyka, ať již z pohledu majority nebo minority, vede podle informátorů k nepochopení a vzájemné nedůvěře.

Takovou neschopnost komunikace přisuzují v případě Čechů mladí lidé především starší generaci našich spoluobčanů. Vnímají ji i jako základ určitého odstupu a rezervovanosti našeho národa ve vztahu k cizincům. V případě Českých Velenic je tento fakt ještě umocněn trvalým prosazováním němčiny jako jazyka nejčastějších návštěvníků města. Mladí lidé kriticky vnímají především neschopnost a nebo i programovou nechuť některých spoluobčanů komunikovat s rakouskými návštěvníky v jejich mateřštině. Informátoři jazykové požadavky prostředí akceptují, ale přestože většina hovoří i německy, sami se především koncentrují na dnes užívanější angličtinu.

Zřejmě právě v případě jazyka je v regionu nejmarkantněji vidět rychlý nástup globalizace dnešního světa. Ten paradoxně možná brání širšímu sblížení mladé české a rakouské generace. Rakousko již není pro současnou mladou generaci Čechů tak atraktivní zemí, jako tomu bylo ještě v případě jejich rodičů. Jestliže ještě před několika desetiletími byla němčina dominujícím jazykem v regionu, pak v současné době se mladí lidé v Čechách koncentrují spíše na praktičtější angličtinu.

Rakušané naproti tomu i nadále využívají (možná také z pohodlnosti) mateřštinu, která je pro ně přinejmenším v Evropě stále univerzálním jazykem. Zdá se tady, že angličtina přinesla Čechům v regionu navíc i jinou optiku pohledu na význam vlastního jazyka. Vedle dějinným vývojem favorizované němčiny je v současné době čeština vnímána mladými lidmi více jako nositelka určitých tradic a kultury, s kterou se častěji otevřeně identifikují.

Třetí kategorií, formující úroveň postoje mladých lidí k cizincům, je úroveň vzdělání. Podobně, jako tomu bylo v případě jazyka, i dobré vzdělání cizinců je pro informátory předpokladem pozitivního přístupu. Pokud hodnotí cizince, neopomenou připomenout jeho úspěchy, případně neúspěchy ve škole. Právě vlastní zkušenost společného vzdělávání minority s majoritou hraje, zdá se, v postoji k cizincům podstatnou roli. Například vietnamské děti, které tvoří většinu cizinců v základních školách regionu, jsou známé až příslovečnou pilností a vynikajícím prospěchem.

Je zjevné, že informátoři při hodnocení cizinců projektují vlastní představy o předpokladech úspěšného života, protože sami kladou na vzdělání vesměs velký důraz. Jako se s respektem vyjadřují o úrovni vzdělanosti cizinců, které potkali v Čechách, podobně rádi hovoří o uznání, kterých se jim dostalo v zahraničí. Opět zde tedy hraje velkou roli míra zkušeností, získaných během studijních cest. Mnohdy lze registrovat známky hrdosti na vlastní penzum znalostí a přehled, který mnohdy chybí příslušníkům daleko početnějších národů. Naopak v případě nízké úrovně vzdělání cizinců je postoj odmítavý a vyznačuje se silným despektem. Informátoři většinou neměli podobnou vlastní zkušenost z domova, a tak se soustředili spíše na pocity z pobytů v zahraničí.

Čtvrtou kategorii, která ovlivňuje postoj mladých lidí k cizincům, je míra jejich vlastní zkušenosti. Je příznačné, že pokud informátoři hovořili o vlastní zkušenosti s cizinci, pak se jednalo o pocity vesměs pozitivní. Jednalo se přitom o zástupce různých národů, s kterými se mohou potkat v České republice, ale i zkušenosti ze zahraničí. Nejsou to tedy jen vietnamští trhovci, rakouští zákazníci v obchodech, ale také například ukrajinští dělníci nebo američtí studenti. Mladí lidé tu mají, na rozdíl od generace svých rodičů, možnost vytvořit si vlastní názor o jiném národu nebo kultuře prostřednictvím vlastních, originálních zkušeností. Je zřejmé, že v případě vlastních zkušeností je výraznější důraz ve vnímání lidské individuality, a tedy daleko menší riziko plošných a schematizovaných pohledů na svět. Přesto, pokud se informátoři zmínili o špatné osobní zkušenosti s cizinci, bylo zjevné, že fakt, že se jednalo právě o cizince, je pro ně podstatný. Informátoři reagují v takovém případě citlivěji a pomyslné hranice mezi národnostními skupinami jsou náhle zřetelné a ostré. Je pak zřejmě snazší, vytvořit si nějaký stereotyp, kterého se informátoři následně jen těžko zbavují.

V případě zahraničních cest je samozřejmě nutné přihlédnout k tomu, že informátoři se orientují především na ekonomicky atraktivní země, které jim mohou nabídnout vedle vzdělání i například pracovní příležitosti. Ty nejsou většinou kulturně příliš odlišné od České republiky, a tak i riziko potencionálních problémů je relativně nízké.

Informátoři zde však vnímají společenské prostředí, postoje majoritní společnosti k cizincům, klady i zápory multikulturní společnosti. Vyzdvihována byla především většinou přátelská a otevřená povaha cizinců a pohostinnost. Při rozboru rozhovorů se nelze ubránit dojmu, že mladí lidé takové vlastnosti doma v České republice příliš nenacházejí. V tomto ohledu můžeme spíše než v přirozené rezervovanosti nás Středoevropanů hledat příčinu v našich nedávných dějinách.

Malou míru zkušenosti v mém výzkumu reprezentují postoje, které si mladí lidé vytvářejí na základě zprostředkovaných informací. Prvním a také nejobjektivnějším zdrojem zprostředkovaných informací je podle rozhovorů s informátory škola. Je patrné, že ve školách, kde je věnována větší pozornost multikulturní výchově, jsou i postoje k cizincům méně stereotypní. Mladí lidé přijímají kladně, pokud mohou ve škole diskutovat celospolečenská témata, včetně dnes poměrně hojně diskutované problematiky střetu různých kultur a náboženství.

Je potřeba konstatovat, že snad právě díky častým cestám do zahraničí a zde navázaným kontaktům vykazuje současná mladá generace daleko větší angažovanost v této oblasti, než tomu bylo před rokem 1989. Mladí lidé však přitom nepřijímají nekriticky autoritativní výklad učitele, ale spíše komparují ve škole získané informace s těmi, které jim nabízejí dnešní komunikační technologie, zejména pak internet. Právě v této oblasti, myslím, jsou v současné době kladeny daleko větší nároky na osobnost učitele, který často své informace čerpá ze stejných zdrojů jako jeho žáci musí být tedy schopen určitého nadhledu. Informátoři velmi pozitivně hodnotili i další přínos škol, a to je jejich jazyková příprava žáků. Kvality jazykové výuky, kontakty na partnery v zahraničí a v neposlední řadě i možnosti studijních pobytů, to všechno jsou základní kritéria při výběru škol pro aktivní část dnešní mladé generace. Konečně největší zkušenost v oblasti multikultury pro mladého člověka může přinést dnes již poměrně dostupná možnost studia v zahraničí.

Dalším, a to již méně pozitivním prvkem při formování postoje k cizincům, jsou pro dnešní mladou generaci jejich rodiče. Je však nutno připomenout, že je to skutečně spíše generační problém, protože názory současné generace mladých lidí jsou konfrontovány většinou se zcela jinou zkušeností, získanou za totalitního režimu. Často iracionální obavy rodičů, které mají svůj základ především v letech izolace, naplněných bezduchou propagandou, ovšem informátoři vnímají a mohou se s nimi v krajním případě i ztotožnit. Vedle rodičů jsou to však především vrstevníci, přátelé i lidé, které vnímá mladý člověk jako určitou autoritu a kteří mohou mít podstatný vliv na vytváření samotného postoje. Zde se již začínají projevovat přirozené vlastnosti mladé generace, jako je na jedné straně určitá naivita a malá míra životní zkušenosti a na straně druhé tendence k nekomplikovaným, zjednodušeným výkladům. To je úrodnou půdou pro uplatnění demagogie nejrůznějšího formátu, v případě postojů k cizincům pak od prosté netolerance až po rasismus toho nehrubšího zrna. Posledním zdrojem zprostředkované zkušenosti pro informátory jsou v případě mého výzkumu média.

To, že jejich vliv na současnou mladou generaci hodnotím spíše negativně, má svůj důvod zejména ve skutečnosti, že se i nadále významně podílejí na vytváření stereotypních pohledů na cizince. Patrné to bylo především na postoji informátorů k problematice uprchlíků. Ta je vnímána především jako určité ohrožení společnosti a některé její prezentace v médiích v tomto názoru dnešní mladou generaci ještě utvrzují. Na česko-rakouských hranicích, v průběhu uplynulých více než padesáti let prošly tisíce a tisíce politických uprchlíků z tehdejšího Československa. Všichni našli za ostnatými dráty přinejmenším první útočiště a mnohdy i šanci začít nový život. Je paradoxem doby, že se většina našich spoluobčanů, a co je horší, i společenských institucí, k lidem v podobné situaci a takřka na stejném místě obrací zády.

Dalším tématem je prezentace některých národnostních skupin v naší současné televizi. V duchu doby se stále více setkáváme se spíše parodiemi zástupců především východních národů. Jejich společným znakem je měkký slovanský přízvuk, dobrácká hloupost a především záliba ve vodce.

V národu je tak systematicky vytvářeno dělítko, popisují se virtuální rysy, které mají být takovému zástupci minority u nás vlastní, i když to ve skutečnosti nemusí být vůbec

pravda. Ojedinělý rozhovor s vysokoškolsky vzdělaným Rusem, který coby počítačový specialista vydělává více než většina Čechů, pak musí působit trochu jako šok. Mladí lidé se dnes skutečně orientují především na bohatý a přitažlivý západní svět. Ten je pro ně především symbolem úspěchu a na tom není zcela jistě nic špatného. Vždyť pozitivní zkušenosti řada z nich poté reflektuje i doma a to naše společnost jistě nutně potřebuje. Na druhou stranu bychom však měli dbát na to, aby se z nich nestali pouzí povrchní vyznavači konzumu, pohrdající všemi, kteří si ho nemnohou dopřát v obdobné míře. Rychlý život v globálním světě k takovému postoji bohužel svádí a je jen na nás, rodině, škole i společnosti, aby další generace nebyly z tohoto pohledu pouze generacemi egoistů.

Závěr

Snad více než kdy jindy je současný svět propojen díky komunikačním a přepravním technologiím, padají poslední bariéry vzdálenosti a odlišnosti kultur, které po celá tisíciletí dělily civilizace. Žijeme v době překotného rozvoje a díky všudypřítomné globalizaci si stále více a více uvědomujeme vzájemné souvislosti života na této planetě.

Jedním z fenoménů, který provází lidstvo od jeho počátku, je fenomén migrace. Ta sehrála v historii často významnou státotvornou roli, byla však v pozdější době také důsledkem náboženských a politických neshod. Jestliže hlavním motivem migrace v dávnověku bylo hledání nových prostorů pro kvalitativně lepší život, pak v dnešní době tomu není jinak. Svět je nadále rozdělený na bohatou a chudou část a dá se říci, že luxus života v průmyslově vyspělých zemích je vykoupen bídou života toho většího zbytku lidské civilizace. Úspěch bohatých zemí je založen především na ekonomickém růstu.

Ten je samozřejmě závislý na mnoha faktorech, mezi které zcela jistě patří levná pracovní síla nebo otevření nových trhů. V tomto ohledu je migrace pracovních sil v regulované podobě využívána a nepředstavuje pro dané země problém. Například v nově přistupujících zemích EU je dostatek kvalifikované pracovní síly, které může pracovní migrace poskytnout vyšší životní standard bez toho, že by hostitelské země musely investovat do jejího vzdělání. Další, tou horší stránkou věci, je zaměstnávání cizinců tzv. „načerno“. Odhlédneme-li od ekonomických ztrát pro hostitelskou zemi, pak nesporně horší je mnohdy samotný osud takto vykořisťovaných lidí. Bez cestovních dokladů, platných povolení, pojištění jsou naprosto vydáni na milost a nemilost svých zaměstnavatelů a často přitom okrádáni i svými krajany ze zločineckých struktur. Je paradoxem, že právě hrozba sankce ze strany úřadů hostitelské země podobnému vydírání ještě napomáhá. Je nesporným faktem, že právě ve vztahu k cizincům je daleko větší možnost korupčního jednání ze strany různých úředníků, a tak si nedělejme příliš iluze, že hrozba vyhoštění ze země je pro všechny cizince stejně reálná.

Je dobrou zprávou, že se v posledních letech snižuje celosvětově počet uprchlíků, tedy lidí, kteří museli nedobrovolně opustit zemi původu, a to jak z politických, etnických nebo náboženských důvodů. Přesto se domnívám, že právě k těmto lidem má celosvětové společenství i v současnosti ten největší dluh.

Zlehčování politického vývoje v jiných částech světa, sobecké prosazování vlastních, často ani ne národních jako spíše nadnárodních zájmů, to vše jsou negativní projevy našeho současného světa. Důsledky společenských změn jiných, často velmi vzdálených zemí, totiž díky často zmiňované globalizaci můžeme a také vnímáme již v dnešní době a nejsou to „jen“ statisíce uprchlíků. Stačí připomenout vlnu teroristických útoků, které zachvátily svět v posledních letech, řadu občanských válek i nelegitimních vojenských intervencí.

Zcela specifický problém ovšem pro „západní“ svět představují tzv. „kvaziuprchlíci“ ze zemí s odlišným kulturním, sociálním i ekonomickým prostředím. S ekonomickou migrací se ve zvýšené míře bude v budoucích letech zřejmě potýkat především Evropa a Spojené státy. Jakkoliv je zcela nezpochybnitelné právo všech lidí na lepší život, je jen těžké si představit, že se vyspělé země s nimi o výhody lepšího životního standardu skutečně podělí.

Míra, do jaké jsou tyto společnosti ochotné umožnit cizincům přístup k těmto výhodám, je přímo úměrná jejich ekonomice a společenským zájmům. Obyvatelé mnohých západních zemí si již zvykli na štědré sociální systémy, o které se jen neradi budou dělit, a tak ve společnostech vzrůstají spíše obavy a hostilita vůči nově přichozím.

Cizinec bez vzdělání, znalosti jazyka, kultury i sociálního prostředí hostitelské země je odsouzen k životu na okraji společnosti, jakkoliv upřímně deklaruje, že chce být pro hostitelskou zemi přínosem. Imigranti se vždy koncentrovali do určitých etnických enkláv, které charakterizovaly blízkost jejich vlastní kultury. Ty i v současnosti nacházíme především ve velkých městech, tedy místech s vysokou mírou urbanizace. Koncentrace cizinců je důsledkem zkušenosti, že hromadně lze snáze čelit xenofobii nebo rasismu majoritní společnosti a také myšlenky o usnadnění adaptace na nové životní podmínky za pomoci příslušníků vlastního etnika.

To, že ke vstupu do společnosti dochází právě ve velkých městech, je také částečně důsledkem skutečnosti, že právě zde se nalézají pomoc ve formě institucionalizovaného etnického prostředí – společenských, politických nebo náboženských organizací, klubů, restaurací nebo obchodů.

Ti kdo se úspěšně adaptují v nové společnosti, tzn., zvládnou jazyk imigrační země získají dobré zaměstnání, pak mohou svou přistěhovaleckou enklávu opustit. Jedině

v takovém případě lze předpokládat, že dojde ke skutečné sociální integraci cizince do společnosti bez nutnosti, aby cizinec přitom musel nutně ztratit vlastní etnickou identitu.

Pokud se mu totiž hned od počátku nedostane kvalifikované pomoci, uzavře se do společnosti vlastní komunity bez participace na životě majoritní společnosti. To samozřejmě vyvolává reakci okolí, které často vnímá cizince s rezervou, případně nepřátelstvím. Ti pak jen více hledají svou identitu v návratu ke své vlastní kultuře. Kruh se tak uzavírá a zdá se, že z něj není úniku.

Česká republika je ve vztahu k cizincům, ostatně jako většina postkomunistických zemí, spíš zdrženlivá. Příčinou je jednak naprosto odlišná zkušenost i specifické podmínky, dané minulým politickým vývojem. Na jedné straně využívá práce zahraničních dělníků, na straně druhé je známá poměrně přísnou cizineckou politikou, která je poznamenána mnohdy nekvalitní legislativou a byrokratiem.

Po společenských problémech, které mají v současné době některé země západní Evropy s přistěhovalectvím, by se mohlo zdát, že se naší zemi tato zdrženlivost v příštích letech vyplatí. Pravdou je však podle mého názoru pravý opak. Důsledkům změn ve světě, tak jak jsem popsal, tedy včetně nových migračních toků i demografického úbytku vlastní populace, se již podle mého názoru nelze vyhnout. Východiskem je pouze nový přístup v otázce přistěhovalectví, korektní, který dává všem lidem bez rozdílu možnost uplatnění i plnohodnotného života ve společnosti, pokud o to samozřejmě tito lidé skutečně stojí. Rozhovory s příslušníky současné mladé generace, která žije ve specifickém kulturním prostředí česko-rakouského pomezí, prokázaly, že generační obměna přinese nové, pozitivní změny i v našem přístupu ke společnému životu se zástupci jiných národů.

Zkušenosti lidí, kteří dospěli v totalitním komunistickém režimu, skutečně nelze srovnávat se zkušenostmi mladých lidí dneška. Ti již volně cestují, studují v zahraničí, věří ve vlastní schopnosti a vlastní úspěch, ke kterému již většinou nepotřebují nějakou stranickou příslušnost, ale vlastní rozum. O to více bychom jim měli naslouchat, když hovoří o nedostatcích v této zemi a o to více by nás mělo zajímat i to, koho poslouchají oni. Velký vliv na utváření jejich postojů má totiž především naše společnost a ta se bohužel někdy prezentuje v bezduchém tónu populismu.

Důsledkem života v převážně konzumní společnosti je také orientace na vlastní prospěch i nezáměr a přehlížení problémů a starostí druhých.

To se pochopitelně odráží i na utváření postoje současné mladé generace ve vztahu k minoritám. Z tohoto pohledu vidím velkou výzvu do budoucna pro současnou střední generaci, především pak pedagogy a vychovatele.

Dobrý osobní příklad má právě v dnešní době rozmachu nejrůznějších informačních technologií ten největší význam, a tak bych na závěr rád připomněl slova našeho největšího pedagoga, Jana Amose Komenského: **„Učit lze slovy, vychovávat jen příkladem.“**

Resumé

Diplomová práce „My a cizinci, a nebo také život mezi nastavenými zrcadly“ se v teoretické části snaží podat ucelený přehled o fenoménu migrace. Jednak osvětlením různých teoretických přístupů k příčinám vzniku, i důsledkům migrace, tak i popisem historického vývoje a současné aktuální situace ve světě. Dále teoretická část práce umožňuje základní pohled na problematiku života cizinců v České republice z pohledu současné platné legislativy. Zvláštní pozornost je věnována dnes velmi diskutovanému tématu azylu. V empirické části práce je za pomoci kvalitativní výzkumné metody

zakotvené teorie zkoumán postoj současné mladé generace středoškoláků a vysokoškoláků k otázce bezproblémového soužití s cizinci. Lokalitou výzkumu se stalo město na česko-rakouském pomezí, jako místo přirozeného střetu rozdílných kultur naší doby. Autor podrobuje širšímu rozboru čtyři základní kategorie, které jsou na základě provedeného výzkumu podstatné pro utváření postoje současné mladé generace k cizincům.

Summary

Diploma thesis “We and the foreigners, or else the life in between pre-set mirrors” tries to give you a comprehensive view of the migration phenomenon in its theoretical part. Through the highlight (illustration) of different theoretical attitudes to the causes of rise, but also the consequences of migration on one side, and the description of the historical evolution and the current situation in today’s world on the other. The theoretical part of the thesis also shows the essential view of the questions of foreigners’ living in the Czech Republic from the current- significant-legislation perspective. An extra attention is paid to asylum, a very-often-discussed theme in these days. In the experiential part of the thesis, there is, by the aid of first-rate-research method of grounded theory, an examination of attitude of the young generation of secondary-school and university students to the question of easy-going common life with foreigners. The area of this research work was a town on Czech-Austrian border, as a place of natural confluence of different cultures in our era.

The author takes under the broader study four basic categories, which are, upon the performed research, important for forming an attitude of today’s young generation towards the foreigners.

Použitá literatura

- 1) BADE, K. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2005. 497 s. ISBN 8071065595.

- 2) BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 1. vyd. Praha: CDK, 2003. 347 s. ISBN 80-7325-020-9.

- 3) BASSAM, T., *Islamische Zuwanderung: die gescheiterte Integration*. Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 2002. 380 s. ISBN 34210563.

- 4) BUCHANAN P. J., *Smrt západu*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. 408 s.
ISBN 80–204-1103–8.
- 5) FISCHELMAYER, M. *Migration und Integration - aktuelle nationale und europäische Aspekte*. Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005. 175s.
ISBN 3-9807743-3-3.
- 6) FREIOVÁ, M. *Uprchlická otázka a my*. 1. vyd. Praha: Občanský institut, 1993. 30 s. ISBN 80–900190-6–4.
- 7) GIDDENS, A., *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80–7203-124–4.
- 8) Global Commission on International Migration: *Migration in einer interdependenten Welt: neue Handlungsprinzipien ; Bericht der Weltkommission für Internationale Migration / Global Commission on International Migration. Deutsche Ausg.* Deutsche Gesellschaft für die Vereinten Nationen e.V. Berlin: DGVN, 2006. 88s.
ISBN 3-923702-99-X.
- 9) HAMBURGER, F., *Migration und Bildung : über das Verhältnis von Anerkennung und Zumutung in der Einwanderungsgesellschaft*. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, 2005. 344s. ISBN 3-531-14856-7.
- 10) HAN, P., *Soziologie der Migration ,Erklärungsmodelle, Fakten, Politische Konsequenzen, Perspektive.*, Stuttgart: Lucius&Lucius, 2000. 418 s.
ISBN 978–3-8252–2118-8.
- 11) HARRINGTON, A., *Moderní sociální teorie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 496 s.
ISBN: 80–7367-093–3
- 12) HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80–7178-303X.

- 13) HUNGTINGTON, S. P. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. 1. vyd. Praha: Rybka Publishers, 1997. 447 s. ISBN 80–86182-49–5.
- 14) JANDOUREK, J., *Úvod do sociologi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 232 s. ISBN 80–7178-749–3.
- 15) JÍLEK, D., ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P., *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*. 1. vyd. Brno: 1997. 226 s. ISBN 80–210-1493.
- 16) KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z.: *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: Slon, 1998, 128 s. ISBN 80–85850-30–3.
- 17) KREJČÍŘ, J., SOJÁK S.: *Dějiny české*, Dubicko: Infoa, 1999. 143 s. ISBN 80–901005-7–0.
- 18) KUKLÍK, J. KOCIAN, Jiří: *Dějepis*. [učebnice ZŠ//učebnice SŠ]. 1.vyd. 1999, 144 s. Praha: SPN. ISBN 80–7235-077–3.
- 19) NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia. 2003. 437 s. ISBN 80–200-0625–7.
- 20) NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia. 2004. 287 s. ISBN 80–200-0690.
- 21) NIEDERSTÄTTER, A., *Österreicher Geschichte 1278–1411: die Herrschaft Österreicher: Fürst und Land im Spätmittelalter*. Wien: Ueberreuter, 2004. 519 s. ISBN 3–80000-3974–5.
- 22) OESTERREICHER, J., Kotrbová, I., Winkler, H.: *Společná minulost Gmünd a České Velenice*, 1. vyd. Město České Velenice: 2005.

- 23) PFISTER, Ch. *Bevölkerungsgeschichte und historische Demographie 1500-1800*. München: 2007, Enzyklopädie deutscher Geschichte, Bd. 28
Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 152 s., ISBN 978-3-486-58157-7
- 24) STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J.: *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60X.
- 25) SÜSMUTH R.: *Pressemitteilung, „Migration und Integration: Testfall für unsere Gesellschaft*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2006. 240 s. ISBN 3-423-24583-2.
- 26) ŠIŠKOVÁ, T.: *Menšiny a migranti v České republice*, 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 188 s. ISBN 8071786489.
- 27) ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 208 s. ISBN: 80-7178-285-8.
- 28) VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN 80-7178-678-0.
- 29) VRČKOVÁ, J., et al. *Migrace odborníků do zahraničí a potřeba kvalifikovaných pracovních sil*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. 87 s. ISBN 808700700X.
- 30) WILSON, E. O., *O lidské přirozenosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství lidové noviny. 1993. 247 s. ISBN 80-7106-076-3.

Internetové stránky:

- 31) BROUČEK S., *K některým otázkám migrace na území České republiky po druhé světové válce* c2003, [online]. [cit. 10. října 2006] Dostupné na z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/azyl/integrace2/nks01/prispevek8.pdf>.
- 32) *CRS Working Paper Series No. 1 Globalization and the Refugee Crisis Hoffman-Nowotny, H-J.* [online]. 2006 [cit. 8. března 2006] Dostupné na WWW:
<<http://www.yorku.ca/crs/Publications/CRS%20Working%20Paper%201.pdf> -.
- 33) DE WENDEN, C., *Většina lidí chce hlavně žít v klidu*“. Rozhovor na www.migraceonline.cz, c2003, [online]. [cit. 2. září 2006] Dostupné na WWW:
<http://www.migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=141173.
- 34) DRBOHLAV, D., *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt.* [online], c2002, [cit. 2. října 2006] Dostupné na WWW:
http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf.
- 35) *IOM, International migration and development – report, 2006.* [online]. [cit. 15. prosince 2006] Dostupné na WWW:
<http://www.old.iom.int/iomwebsite/OfficialText/ServletSearchOfficialText?event=detail&id=2751>.
- 36) KABELIOVÁ, H., *Ekonomické ukazatele ovlivňující migraci, c2003,* www.migraceonline.cz, [online]. [cit. 12. listopadu] Dostupné na WWW:
http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=142675.
- 37) *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti 1990 – 2006.* [online]. [cit. 15. prosince 2006] Dostupné na WWW:
http://www.mvcr.cz/statistiky/2006/uprch_rok/index_rok.html.
- 38) *Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti 2002.* [online]. [cit. 16. prosince 2006] Dostupné na WWW:
<http://www.mvcr.cz/uprchlici/stat02.html>.

- 39) Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, *Žadatelé o mezinárodní ochranu a azylové* 2004. [online]. [cit. 16. prosince 2006] Dostupné na WWW: <http://www.mvcr.cz/2003/odbor/oamp/statis04/rok2004_odbor_info.html>.
- 40) PARK R.,E. *The concept of position in sociology*, University of Chicago. c1925 [online]. [cit. 6. září 2006] Dostupné na WWW: <<http://www2.asanet.org/governance/1925PresAdd.pdf>>.
- 41) STEJSKAL, J. *Stručné dějiny migrace*. [online]. c2002 [cit. 5. října 2006] Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/pritomnost/_zprava/52320>.
- 42) THRÄNHARDT D., *Transfers durch Migranten: effektiver als Entwicklungshilfe* [online]. [cit. 5. ledna 2007] Dostupné na WWW: <http://www.migration-boell.de/web/integration/47_1037.asp>.
- 43) *United Nations High Commissioner for Refugees, (UNHCR): Basic Facts*, 2001, [online]. [cit. 21. října 2006] Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.de/>>.
- 44) *UNHRC Statistiken – 2007* [online]. [cit. 28. ledna 2007]. Dostupné na WWW: <http://www.unhcr.de/uploads/media/UNHCR-Auf-einen-Blick-070105.pdf>.
- 45) *UNHRC 2005 Global Refugee Trends* [online]. [cit. 10. června 2006]. Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/events/opendoc.pdf?tbl=STATISTICS&id=4486ceb12>> –.
- 46) VÁVRA, J., *DEFINICE MIGRACE. 2. NACIONALISMUS A PATRIOTISMUS*. c2003, [online]. [cit. 7. říjen 2006] Dostupné na WWW: <<http://people.vslib.cz/~jaroslav.vavra/GEOGR/MIGRACE.pdf>> –.
- 47) *Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců*. [online]. [cit. 5. října 2006]. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1999/sb106-99.pdf>>.

48) *Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu.* [online]. [cit. 5. října 2006]. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1999/sb106-99.pdf>.

49) ZETTER, R., Dr. Griffiths, D.: *An assessment of the impact of asylum polices in Europe*, Home Office Research Study 259, London, Home Office, c2003. [online]. [cit. 2006]
Dostupné na WWW: <<http://www.hommeoffice.gov.uk./rds/index.htm>.

Časopisy:

50) STEJSKAL, J., M. A. Ph.D. *Stručné dějiny migrace*, Přítomnost podzim/2002, 2002. ISSN 1213–0133.

51) STEJSKAL, J., M. A. Ph.D. *České cesty dějinami*, Přítomnost podzim/2003, 2003. ISSN 1213–0133.

52) BĚLOHRADSKÝ, V., *Soumrak multikulturalismu*, Právo, Salon - příloha 15. 6. 2006.

Přílohy

Rozhovory s informátory

ANDREA

Já jsem vystudovala gymnázium a teď se chystám do Prahy na univerzitu, obor tlumočnictví, právě kvůli jazykům – angličtina, španělština – protože jsem nějakou dobu taky byla v Anglii a Španělsku.

Já jsem povahou myslím taková hodně otevřená vůči cizincům, řekla bych, tedy ne že bych je zavrhovala. Třeba vím od těch starších lidí, třeba když je někdo v obchodě, tak jsou k němu takoví odměření. Podle mě je to tím, že jim většina lidí nerozumí, hlavně pokud se jedná o Američany nebo takhle, protože pokud z nich někdo něco má, tak je to ruština. Já prostě ale nedělám rozdíly, třeba když vidím někde Cikány, tak to k nim mám určitý odstup, ale co se týče třeba černochoů nebo Američanů, Španělů, tak to vůbec, spíš se radši seznamuji, protože je to pro mě dobré kvůli škole, kvůli jazyku, protože mě jazyky baví. Takže já si spíš raději popovídám, proto se s nimi seznamuji. No a právě když jsem byla na tom gymnáziu v Českých Budějovicích, to je jazykové gymnázium, takže tam jsou jazyky hodně rozšířené, tak tam jsem se seznámila se třemi

Američany. Jeden byl z Chicaga a ty dva byli vlastně bratři a byli z Jižní Karolíny. Většinou jsme se scházeli v hospodě, vlastně ani nevím, kde jinde se s nimi dá seznámit, no a s těmi jsme si hodně povídali, byli to doktoři. Nejdřív jsem vlastně ani nevěděla, co si s nimi mám začít povídat, a taky jsem se bála, že třeba nebudu rozumět a tak, ale byli hodně otevřený, takový přátelský. Ale nevěděla jsem - třeba k nám se chovali hrozně hezky, taky všechno zaplatili, i když to není důležitý, ale chci říct, že byli opravdu jako gentlemani, jenže když jsme se bavili víckrát, tak oni už začali, že by nám poslali letenky a tak, že by jsme za nimi přiletěli do Ameriky.

Tak jsme si právě s kamarádkou říkaly, že tady se ty cizinci třeba chovají jinak, že jsou třeba přátelští, když jsou tady lidi na ně přátelští, ale zase třeba v té Americe, nevím, že by se třeba chovali úplně jinak, že ano, jsou přece doma.

To se stává třeba v těch východních zemích, třeba Arabové, když jsou tady, a když potom jsou doma, třeba už s tou ženou, tak se taky chovají jinak, takže, proto jsme tam třeba nakonec nejeli, ani s nimi nějak dál neudržovali kontakt. Spíš přes ty maily nebo tak, ale rozhodně to byla dobrá zkušenost.

Rozhodně bych se ale do toho nepouštěla dál, že bych tam třeba jela nebo takhle. Oni se tedy nevytahovali, jako že Amerika je nejlepší a tak, že jsou zajištění. Třeba nám ukazovali nějaké mobily nebo co, já jsem to ani nikdy neviděla a já jsem se jich taky zeptala, proč nám to ukazují.

Oni hned, že se jako nechtěli vytahovat, jako koukněte, co my máme a to vy tady vůbec nemáte, to ne, ale že je prostě zajímaví nové technologie a že mají peníze na to, aby si to koupili, že je to prostě fascinuje, nás to tedy moc nezajímalo, ale prostě to vysvětlení znělo přesvědčivě. Prostě je vidět, že k tomu mají v té Americe větší přístup než tady, o platu ani nemluví. Mně přijde, že tady u nás se tomu chce třeba vyrovnat ta Evropská unie, přijde mi, že na to nemáme a hrajeme si na to, že na to máme, a přitom ani platy neodpovídají tomu, co třeba něco stojí, no a oni právě na to mají, a proto si to kupují, i když je to třeba nesmysl.

Myslím si, že jazyk je důležitý právě kvůli kultuře, že třeba lidi, kteří jsou xenofobní, mají od nich (cizinců) odstup, že se vůbec nedozví o té kultuře. Třeba něco ví z knížek

nebo takhle, ale to podle mě není ono. Když se s těmi lidmi setkáš, tak je to úplně něco jiného, to je hodně důležité, jazyk je velká bariéra, tedy myslím spíš pro ty starší.

Když potkám třeba Američana, tak mě to víc zaujme než třeba Vietnamce tady, prostě když se s ním dám potom do řeči, tak mě to zajímá a chci se s ním bavit. Asi je to tím, že jak jsem tady, jak tady bydlím, tak mi to přijde, že sem nějak už (Vietnamci) patří. Je jich tady hodně, a navíc, Vietnamci mi jako nepřipadají nějak zvláštní.

Tedy, nepřijde mi to proto, že je jich u nás opravdu hodně. Jejich kultura mě nijak nezajímá, prostě třeba když tady potkám toho Roma, tak pořád mám takový odstup a nebo nevím, jak se chovat. Oni jsou takový hodně výbušní, někdo se na ně špatně podívá a... Ty Vietnamci mi přijdou jiní, tady prostě vím, že jsou sice taky různé mafie, ale přesto si na ně nedokážu udělat nějaký názor. Vadí mi třeba, jak jsou tady roztažení, i když já se o to nijak zvlášť nezajímám, ani u nich nenakupuji. Určitě jsou jiní než my, ale jak jsou tady pořád, tak mi to nějak nepřijde. Beru je prostě jako samozřejmost, i když vím, že to možná není úplně dobře.

Tady (České Velenice) vlastně nic jiného není než ti Vietnamci, když budu teď mluvit o obchodech. Já si myslím, že to lidé tady spíš vítají, oni si sice na ně stěžují, že se tady roztahují, že je to všechno rozvěšené na stěnách jako u kolotočářů, ale myslím si, že to vlastně vítají. Třeba starší lidi určitě nelpí na tom, aby si koupili něco někde jinde, takže jim tady vlastně zajišťují obživu, no dobře, ne obživu, ale prostě to oblékání a takhle.

Takže lidé, i když si třeba povrchně stěžují, tak si myslím, že jsou rádi, že jsou tady, protože kdyby tady nebyli, tak by to hodně lidí určitě ekonomicky zasáhlo.

Když jsem byla mladší, tak to se mezi námi říkalo, no jo Vietnamci... to jsou ale takové ty řeči..., to podle mě nemá nic společného s názorem na tu skupinu lidí jako takovou. To samé si myslím i o Rakušanech a jejich postoji k Vietnamcům, ty jsou rádi, že u nich nakupují. Hodně Vietnamců taky mluví německy, to jsem slyšela, oni jsou vůbec přizpůsobiví, skoro bych řekla někdy až podlézaví. Opravdu nevím, jestli se tak chovají jenom tady, že potřebují prodat, tak prostě smlouvají. Myslím si, že ti Rakušané je vítají, protože tím pádem tady mají všechno levnější. Právě protože je vlastně znám jenom takhle, tak bych řekla, že se právě snaží hodně přizpůsobit tomu prostředí, že

tady jako nikomu nevadí. Třeba si myslím, že nejsou nijak zvlášť problémoví a tak, jako třeba právě ti Romové a takhle, že je prostě lidé berou jako samozřejmost.

Co se týče jazyků, tak třeba prodavači v obchodě, tak ty se naučí nějaká ta slova, co potřebují, a hodně lidí si myslím, těch starších i mladších rodáků, umí německy. Hlavně v tomhle prostředí, já jsem se vlastně taky učila německy, když jsem tady ještě bydlela, protože v tom našem okolí je to potřeba, ti lidé potom pracují v Německu, takže si myslím, že hodně lidí aspoň nějaká ta slova nebo fráze umí.

Němčina tu tedy určitě je, ale ne moc lidí podle mně tady umí třeba anglicky, ještě ti mladí třeba ve škole, ale jinak převládá ta němčina. Já znám lidi a mám vlastně kamarády, kteří jsou tady na škole v Gmündu, já se ale zrovna s lidmi z Gmündu moc nestýkám, protože já ten jazyk prostě neumím. Za prvé se mi vůbec nelíbí, ale jinak proti těm lidem nic nemám. Myslím tím, jako že někdo nadává do skopčáků, že sem jezdí. Je to takový odpor, ale ne spíš proto, že by to byli Rakušani, ale spíš ti lidé mají takovou (špatnou) zkušenost, že se tady (Rakušané) jenom nacpou. Já tohle nedělám, protože jsou to jenom předsudky, na druhou stranu jsou někteří ti lidé opravdu otravní, třeba když člověk dělá v nějakém tom obchodě. Na druhou stranu, co se týče těch mladých, třeba tady v tom Gmündu, tak tady mám hodně kamarádů, jak už jsem řekla, kteří jsou tam na škole, jako Češi.

Vlastně se tam učí jenom německy, přes týden se třeba vidíme v hospodě, já se s nimi můžu bavit, třebaže mi nejsou ani moc nesympatičtí, ale já k nim nemám nějak blízko. Tedy ne přímo že řeknu to je Němec, s tím se nebudu bavit, třeba moje kamarádka má přítele Rakušana, a ten je mi sympatický, já sice neumím německy vůbec, ale vždycky se nějak domluvíme, takže ne že bych se jim nějak vyhýbala, ale v té hospodě když jsou mí kamarádi se spolužáky z Rakouska, tak to ne.

Asi určitě kdybych tam taky chodila a seznámila se s nimi, ale já spíš mám zájem třeba o Angličany, s těmi si mám co říct, asi jde o ty sympatie, ty já zrovna k Rakušanům zase nemám. Oni zase někdy mají předsudky, to vím od těch mých spolužáků, že v Rakousku, třeba jak jsou tady teď ty prostitutky, takže tam se říká, že holky z Čech, prostě že berou, že všechny jsou takové povolné, nebo jak bych to řekla. Taky asi myslím, že krádeže, jako to, já jsem se koukala na nějaké statistiky a vím, že Češi jsou jedni z lidí, nebo národností, které hodně kradou, je to asi všude, ale prostě

viděla jsem to, kolikrát mají Rakušané v obchodech nápisy: „Češi nekradte“ a tak, je to ponižující, ale myslím si, že třeba tohle si o nás myslí.

Já jsem byla ještě ve škole na týden v Anglii, vlastně jak ta škola byla zaměřená na jazyky, bylo to v rodině, což je nejlepší, protože se s těmi lidmi potkáš, seznámíš se s nimi a hlavně, můžeš víc mluvit tím jejich jazykem.

Ne jako tam jen odjet a být někde ubytovaný, tohle je lepší způsob, je to o tom se s těmi lidmi seznámit a s nimi komunikovat. On to nebyl přímo výměnný pobyt, byli tam se mnou v té rodině ještě tři lidi, takže tam byla ta čeština, což mi trochu vadilo. No a další rok jsem byla ve Španělsku, protože můj druhý jazyk je španělština. Tam to byla partnerská škola, tak to si ještě mailuju do dneška, oni nám nabízeli brigády a tak podobně. Jako nikdy nevím, kdy se mi to bude hodit, a tak s nimi udržuji kontakt do dneška. Já vím, že se určitě teď na výšce seznámím, když je to to tlumočnictví, že mně třeba někam pošlou nebo tak, ale pořád se s nimi chci seznamovat, nejenom proto, kvůli mně, že chci třeba potom taky někam jet, aby mi pomohli. Prostě chci mít pořád ten kontakt s rodilým mluvčím, tak jim prostě volám, abych to nezapomněla, protože ve škole je to něco jiného.

Třeba, nevím, jestli ve Španělsku lidi přistupují k životu nějak lépe než tady, určitě jsou ale větší pohodáři, nic tam moc neřeší, lidé chodí do práce od devíti, to bude asi individuální, ale žije to hlavně v noci, takže je to vlastně úplně obrácené, myslím si, že Španělé se nebojí tolik lidí jako Češi.

Tam jdeš prostě po ulici a najednou na tebe skočí a povídají si, přitom to není nic nepříjemného, jako že by byli dotěrní nebo tak, já to strašně vítám, protože já sem taková hodně společenská, nevím, někomu by to třeba hodně vadilo, protože oni jsou taková hodně otevření, taková živlová, hodně mluví, pořád někam chodí, hodně se smějí, někomu to třeba vadilo, ale já to zrovna vítám. Nemyslím si jako, hodně lidí říká, že Češi jsou taková, že s nimi nechtěj mluvit, nemyslím si, že je to až tak. Já třeba, lidi co znám, jsou opravdu otevření lidi, ale celkově asi ty starší, asi by jim to vadilo.

Ono totiž, oni jsou (Španělé) přátelští, i ti starší, třeba ti rodiče, co jsem tam byla, ale třeba kdyby přijel Španěl k nám, tak moji rodiče jsou hodně otevření, přátelští, ale určitě by mu nenabízeli návštěvu na příští rok, budeš u nás bydlet, myslím, že mí rodiče by taková nebyli. Byli by pořád taková odměření, i když by byli přátelští, měli by prostě

– jak bych to řekla - podezření, ne podezření, ale prostě by mu nevěřili. Já jsem tam byla a hned mi říkali, přijed', budeš tady u nás a pořád mi volali, třeba i rodiče, což mi přišlo až zvláštní a dost jsem se divila, bylo to hezké.

Na druhou stranu, kdybych tam byla pořád, nevím, jestli by mě to nezačalo štvat, oni jsou takoví rozeřvaní, já jsem se tam ale cítila hodně dobře.

Já třeba vím od mamky, že dřív, když tady byli vojáci (na hranici), že se cítila bezpečnější, ne že by ta doba byla jako dobrá, ale že se na každém kroku cítila bezpečněji než teď, i když to asi nebyl hezký pohled, když byli všude vojáci, ploty, dráty, prostě než teď, když jde na ulici, jako myslím si, že to určitě nemyslí v pozitivním smyslu, jako že to bylo skvělé, ale prostě se tak nebála.

Já si nemyslím, že nám cizinci nějak berou práci, myslím si, že třeba Ukrajinci, ty tady lidi spíš vítají, protože je to levná pracovní síla, a třeba takový Angličané, to si nemyslím, že ty by tady chtěli pracovat, určitě tam mají lepší životní úroveň, třeba co se týká ekonomiky a takhle, ale právě si myslím, že spíš ty majitelé firem, ty v tom vidí ten svůj prospěch, nemyslím si, že mu jde zrovna o ty zaměstnance tolik, že v tom vidí spíš možnost vydělat víc, než v té vlastní zemi. Já mám zkušenost, že když je to cizinec, tak je to většinou majitel něčeho, že spíš tady něco koupí, ale ty cizinci, co tady pracují, to spíš ty Ukrajinci.

My jsme jednou s kamarádem byli venku v noci a viděli jsme lidi, jak běží, nás to nenapadlo, že to jsou Čečenci, oni vlastně tudy utíkají, přes hranice nemůžou, takže tady, jak je ta řeka, tak přes tu utíkají.

To bylo strašně moc vody a oni pořád gestikulovali jako kudy mají přejít, tak jsme jim ukazovali kudy, kde je to mělké, neměla jsem pocit, jako jim říct to nemůžete, jako možná, kdybych do toho víc viděla, kdybych věděla, že je to špatné, teda určitě bych jim v tom ale nezabraňovala, ale třeba bych byla odměřenější, ale takhle, jak do toho nevidím, prostě mně to jen překvapilo. Já jsem o tom do té doby jenom slyšela, že policisté něco kontrolují, akorát spíš to byl takový šok, že jsem je potkala.

Já jsem taková hodně společenská, prostě ráda cestuji, jako nejsem moc na to studovat něco v knížkách, prostě nejsem takový typ, spíš mně baví někam jet a jako tam poznat ty lidi a většinou se s nimi začnu bavit sama.

Je to jedno, že to třeba není Amerika, ale většinou stejně ty lidi anglicky rozumějí. Baví mně to, a proto si myslím, že znát cizí jazyk je určitě hodně důležitý, zase na druhou stranu ale nejsme ten typ, že někdo zmizí třeba na pět let a někde je.

Možná je to tím, že tady mám takové zázemí, že tady mám tolik přátel, jako, kdybych třeba nikoho neměla, nebo mi na nikom tolik nezáleželo, tak bych klidně jela, na dlouho. Ale i když někam chci jet a třeba někde na rok pracovat, tak vím, že by mi to jinak tady hodně chybělo. Když to tak vezmu, že Velenice jako nic moc není, když to tak vezmeš, nejsou tady pracovní příležitosti a jsem si jistá, že tu ani v budoucnu být nemohou, protože práce tady prostě není, nebo třeba je, ale není to, co chci dělat já a prostě bych se tady neuživila, jestli mi to tedy vyjde. Takže do té ciziny chci tedy určitě, myslím, že je to důležité, ale nejsme taková, že bych tam měla zůstat celý život, protože pořád mě to táhne jako sem.

Já tím nechci říct úplně jako Velenice, tady nic není, musím jít pryč, to zase ne, to si nemyslím. Ale třeba můj přítel, ten mě s tím úplně štve, jako, ne že by jsme různě nejezdili, třeba do kempu a tak, ale přijde mi, že někteří lidé jsou tady líný. Ten přítel, třeba, ten tady teďka má práci, v té Magně, jako třeba je i dobře placený, o to nejde, má tady práci, to chápu, ale byli jsme třeba domluvení, že pojedeme do Španělska, nebo on má sestru v Anglii, ale prostě to pořád oddaluje, ty lidi jsou tady, přijde mi, fakt pohodlný. Prostě mají zázemí, mají, já nevím, třeba byt, což mi zrovna nepříjde jako nějaká překážka, tak mám byt, mám byt, odjedu a zase se vrátím, že ano, ale většina mých kamarádů tady, ne že by neměla cíl, to ne, pracují na sobě a chtějí něčeho dosáhnout, ale přijde mi, že jsou prostě líní. Já vlastně tohle nemám, mám školu, to jo, ale třeba, kdybych tady měla práci, tak by to bylo jiné, takhle mě to táhne pryč.

Mám třeba kamarádky, ty hodně cestují, taky chtějí poznávat, nejenom památky, ale třeba jak tam ty lidi žijí, o čem mluví a jaké mají názory třeba oni, takže to mě baví. Neřekla bych ale, že většina vrstevníků má stejný názor jako já.

Já třeba vím, že ne všichni cizinci co jsou tady, že by si s nimi člověk hned povídal, to ne, jsou tady třeba za určitým účelem, a ne třeba za dobrým účelem, takže zase jsem přátelská, ale že bych proti někomu běžela slepě, to ne. U toho cizince je to sice těžší, než třeba prokouknout Čecha, přece jenom ten jazyk a třeba ani nevím, jaké mají chování, ale myslím si, že i mezi nimi jsou lidi, co můžou pro nás představovat nějaké nebezpečí.

Já jsem se teda s takovýma lidmi tady vlastně nesetkala, jenom s lidmi, který třeba byli na dovolené, ale určitě si nemyslím, že všichni cizinci by se měli vítat, mělo by se to určitě nejdřív prověřit, co vlastně ten cizinec vůbec chce, jestli to tady jen poznat a nebo tu pracovat.

Každá národnost má podle mně něco, co si chrání a pak se může stát, že se třeba chová tak, jak my to neznáme, třeba já co jsem slyšela, to jsou ale zprávy, tak třeba nějaká vražda, tak tam roli hrála ukrajinská mafie, takže určitě by jsme neměli těm cizincům slepě důvěřovat všem to ne, abychom se jako obohatili, na druhou stranu si zase myslím, že to samé je i u nás. Zním třeba lidi, co si myslím, že mají předsudky, třeba u nás, někdo z rodiny, rodiče ty předsudky nemají, ale slyším třeba od někoho z rodiny, a kdo to je? A odkud je? A já třeba řeknu odkud je...a ne že by byl špatný, ale najednou mají takový odstup od těch lidí, jako neví, jak by se mohl zachovat, protože mají fakt jinou povahu. Třeba já jsem docela na černochoy a když o tom mluvím doma s mámou, nebo i tátou, že bych si ho jako přivedla domu, že bych s nim začala chodit, tak jim nejde o tu barvu, ale jako spíš o to, že neví, jak se bude chovat, třeba jestli ho něco neurazí, protože každý má jiné zvyky, a spíš jde o to, jak by se potom choval u sebe. Já bych asi taky měla strach, protože podle mě se ti lidi fakt chovají jinak tady a potom doma, to je jako my, když tady třeba lítáme po ulici, smějeme se, děláme hlouposti, ale třeba v té jiné zemi by jsme si to nedovolili, že bych třeba někde křičela na ulici, pořád bych si myslela, že to může někomu vadit. Já si třeba myslím, že kdyby tady třeba někdo chtěl stavět mešitu, tak že by se asi většina lidí bouřila, jako křesťané, já třeba jako nejsem věřící, to ne, ale určitě by mi to nebylo taky příjemné, protože tohle by se mohlo rozrůstat, to samé je jako třeba přijeli Vietnamci, nemyslím si jako, že tady dělají nějaké problémy, ale možná, že to dělají skrytě, jako že do toho nevidíme, ale taky, jak se to rozrůstá a je to pak samozřejmost a pro mě je to nebezpečí, a ještě zrovna islám, oni jsou takoví, jak bych to řekla, hodně zapálení do té své víry a myslím si, že by to mohlo dělat opravdu rozbroje, hlavně tady u nás, to určitě, a nejenom u nás, to by se snad nelíbilo nikde, ani v Americe, takže nevím, neviděla bych to třeba jako přímo nebezpečí, ale určitě bych s tím nesouhlasila, to by se muselo nějak odsouhlasit.

Ale to nikdy nejde, aby to byla úplně většina, takže i kdyby se to odsouhlasilo, tak pořád by tady byly určitě nepokoje. Já nejsme proti tomu, aby šířili svojí víru, kdyby sem třeba přijeli a chtěli oslovit lidi, které to třeba zajímá, a lidi, které by to zajímalo, by třeba přišli, ale aby tady třeba násilně chtěli jako něco šířit, s tím bych nesouhlasila.

Já to pořád беру tak, jako třeba když sem přijedou Němci nebo Angličané, že jsou pořád něco jako my, tam mi to přijde jako větší protiklad, než když sem třeba přijedou ty Angličané, jako třeba co se týká té víry, to si myslím, že ten Východ je hodně velký protiklad. Záleží na tom, proč sem přišli, za jakým účelem, já proti nim nic nemám, ani jako že bych k nim měla větší odstup, to zase ne, neřekla bych zase: „Jéžíš, oni jsou z východu,“ to ne, ani mi nejde o ten jazyk, protože já bych třeba chtěla třeba do Indie, nebo kdyby oni jeli sem, to bych jim určitě nebránila. Kdyby šlo o víru, klidně bych si to poslechla, začala se třeba o to zajímat, ale nechtěla bych, aby se to nějak vymklo z rukou. Já třeba toho moc ani nevím o uprchlících, jako myslím si, že se toho moc neví, oni když tu utíkají, tak o tom nemluví, ale jako myslím si, že je to o hodně větší protiklad, než když sem přijedou lidi ze západu. Ono je to jasné, je to úplně jiné náboženství a všechno, že jo, pořád tam něco vidím, asi je to z těch zpráv, že jsme hodně ovlivnění, že mají lidi strach z nich, ale ne kvůli třeba barvě, ale proto, že neví, jak tam žijí a tak.

Já přímo neznám lidi ze svého okolí, kteří by byly, a to je vlastně zajímavé, nikdy s nikým, co by byli přímo jako pro něco přesně, jako zásadně ano, a zásadně ne, teda jako i xenofobií, to si spíš myslím že je problém té starší generace, možná, že to mají právě od těch Němců, nebo takhle, když to třeba zažili, něco špatného, tak proto třeba mají nedůvěru k cizincům, a taky ten jazyk, že jim to třeba nejde.

Jako hodně lidí má něco proti Cikánům, to ano, ale co se týče třeba nacismu a tak, to si myslím, že ty lidi ani neví, co hlásají. Jako třeba teď, když někteří ti lidé vzývají Hitlera, nebo tak, tak oni ani za té doby nežili, a vůbec nechápu, jak mohou něco takového vyzdvihovat. Podle mě ty lidi o tom nic neví a jen převezmou, co někdo jiný o tom řekl, a pak si to vezmou za své a to si myslím, že není dobré.

Já třeba jsem toho hodně slyšela o komunismu, třeba hodně lidí na ně nadává, ale já na ně nenadávám, jen si třeba myslím něco zlého, protože vím, že to vlastně není můj

názor, že to je názor mých rodičů, nebo takhle. Tak mi to prostě přijde nespravedlivé, že bych měla něco kritizovat, o čem vlastně nic nevím. Zase si myslím, že je u nás spousta lidí, kteří, i kdyby měli peníze a všechno zařízené, tak podle mě jsou stejně takový pohodlní někam cestovat. Já třeba si myslím, že je to taky dané velikostí toho města, třeba co znám lidi z Budějovic, tak mi přijde, že mají větší přehled, není to dané jen velikostí, ale prostě tam mají víc příležitostí.

Já si myslím, mně třeba nevadí ty kontroly, co sou na hranicích, myslím si, že když by vůbec nebyly, že by toho třeba mohla zase nějaká skupina lidí zneužít, já si myslím, že by tam vždycky něco mělo být, prostě by toho ty lidi mohli zneužívat, třeba něco převést nebo takhle, prostě by to nějak mělo zůstat, třeba ne tak, jak je to teď, ale na určitých místech třeba ano.

ANETA

Já si myslím, že je to hodně subjektivní, říct cizinec, protože záleží na tom, z jaké země, takhle to myslím. Já si pamatuji, to mi bylo asi dvanáct let, v Panské ulici, bylo léto, tak konec července, přiběhli za námi Japonci s takovým tím malinkatým foťáčkem, že si chtějí vyfotit české holky, tak mě teď napadlo, že jsem na fotce někde v Japonsku. Já byla vlastně už asi ve čtyřech letech v Itálii, to ani neberu jako cizinu, ani ty lidi mi nepřijdou vysloveně cizí.

Mně ani nepřijde, že by třeba i ostatní s tím měli nějaký problém, snad, když jsme s kamarády na lyžích, jako, když se na českých sjezdovkách objevili Němci, tak to teda... ale třeba Rakušané, možná je to tím, že žiju takhle na jihu, ale mě nepřijde, že by mezi námi byl až takový rozdíl, pomíneme-li řeč, tak i ta kultura a národní zvyky jsou takové dost podobné. Teď ale jak jsem byla ten rok v Americe, tak tam jsem samozřejmě německy nemluvila, tak by asi trochu problém byl, ale jinak jsem se jí věnovala hodně, dokonce jsem byla týden v hostitelské rodině v Německu. To je zpátky asi přes dva roky a odtamtud mám zkušenost dobrou i špatnou.

Naše škola pořádala jednou za dva roky výměnné pobyty pro české i německé studenty, protože s nimi máme partnerskou školu. Prvně se vyberou zájemci z jejich školy, ty jedou k nám na týden, s tím, že my máme možnost si potom toho studenta vybrat, přijdou nám přihlášky s fotkou do školy.

No a já jsem si tenkrát vybrala holčinu, která byla asi o rok mladší, vypadala sympaticky a nemůžu si celkem vzato stěžovat, ale byla týden u nás a přišla mi hodně přecitlivělá, byla hodně nesamostatná, zvyklá mít u sebe tu rodinu neustále a ta maminka asi za ní pořád chodila a uklízela. Ono se to říká, že ty ze západu jsou jako méně samostatní než my. No ale v Německu si mě její maminka moc oblíbila, ona říkala, že už jednou měli na pobyt Češku, ale z té nebyli moc nadšení, protože prý byla taková uzavřená a divná. Takže tam byla jistá nedůvěra, když se dozvěděla, že se její dcera přihlásila do toho programu. Já jsem se tam cítila jako doma a ta dcera mi nakonec přišla taky úplně jiná, takže to bylo asi jenom tím, že byla takhle z domova. Mě jazyky baví a další věc je, že si myslím, že když žijeme v Evropě, Evropské unii, tak že to ani bez těch jazyků nejde. Já jsem o tom ani vlastně nikdy nepřemýšlela, protože si myslím, že tady by měl každý minimálně tu angličtinu zvládat. Vlastně ani neznám nikoho, kdo by neznal alespoň jeden jazyk, u nás na škole jsou povinné dva.

Pro mě byl v těch Spojených státech jednak důležitý jazyk a pak samozřejmě způsob žití, já jsem se o tom zrovna včera bavila s jedním svým profesorem, že vlastně tím, jak jsem tam s nimi žila, tak jsem vnímala jejich způsob žití, jejich myšlení. Taky postoj ke zbytku světa a tak třeba k jejich vnitřní politice. To mě třeba přišlo hodně zajímavý a hodně mě to zajímalo, jak třeba oni, jak je to tady všude po Evropě profláknuté, že oni nemají prezidenta Bushe rádi, tak mě třeba zajímalo, jak se k tomu staví oni. Ona převážná většina Američanů je silně věřících a od toho se všechno ostatní odvíjí. Na všechno se dívají skrz tu víru a co by se s tím nějak neshodovalo, tak to se absolutně zavrhuje. A i v tomhle případě byla ta masterská rodina taková rozhozená, protože většina, rodiče a mladší dcera, byli věřící, na můj vkus tomu byli neskutečně propadlí a jak říkám, všechno se od toho odvíjelo.

Naopak, ta starší dcera, ta s tím absolutně nesouhlasila, ta se od nich trhla v nějakých osmnácti, ta se někdy vyjadřovala tak, když to řeknu neslušně, že je to hloupost, a podobně se vyjadřoval i její manžel, protože už byla vdaná. Takže když to zobecním, tak ti lidé, kteří jsou věřící, jsou patrioti, jsou hrdí na to, že jsou Američani, všechno, co je americké, tak je perfektní, tím pádem i George Bush je perfektní a veškerá jeho činnost je taky perfektní. Ona mě ta starší dcera varovala, abych o tom

doma raději nemluvila a nepouštěla se tak na tenký led, ona sama Bushe vůbec neuznávala a připadalo jí, že všechno, co on dělá je nesmyslné. Já jsem se samozřejmě s tou rodinou vůbec ze začátku neznala, takže tam byla určitá opatrnost, než jsem tam odletěla, tak jsme si napsali pár mailů, to bylo všechno, ani jsem s nimi nemluvila po telefonu.

Fotky to ano, já jsem věděla, jak oni budou vypadat, stejně tak oni mě viděli na různých fotkách protože to byla součást přihlášky. Na mě to ale působilo tak, že mě přijali hrozně mile. Jejich prababička se příjmením jmenovala Tichá a narodila se už ve Spojených státech v roce 1917, takže oni měli české kořeny. Ono je to docela zajímavé, oni byly v roce osmdesát sedm už u nás v Čechách, to vyrazily ta moje hostitelská maminka, její starší dcera, babička a sestra poznávat Evropu. Oni byly, kromě Británie a Skandinávie, snad ve všech zemích a končilo to na východě, na Slovensku, protože dál se už nedostaly. V té době to bylo samozřejmě ještě Československo, pod vlivem komunismu, půjčily si tenkrát i auto a projely to tady celý autem a co jsem tak slyšela ty jejich zkušenosti, tak z toho tehdy byly docela vyplašený, všude byli vojáci, na té hranici jim obrátili všechno vzhůru nohama, ona se jim líbila architektura, kultura, ale zároveň vnímaly pesimismus, pořád se hlídaly, aby něco neudělaly, co by bylo špatně, protože viděly, jak na ulici někoho z ničeho nic sebrali policajti.

No a v Praze už za nimi jelo auto, byli to tenkrát ještě esenbáci, tak oni pochopily, že asi mají zastavit. No a když se ukázalo, že to jsou cizinci, tak se prý ty policajti tvářili dost nepřátelsky, alespoň pani to vyprávěla jako hodně dramatický zážitek, byla to ale jenom běžná kontrola, no a potom jim sebrali pasy.

Když se potom ti mí známí chtěli ubytovat v hotelu, tak po nich ty pasy chtěli a oni to museli potom vyřizovat na ambasádě a vůbec to ale nepochopili.

Tady je zakřiknutá ve vztahu k cizincům spíš ta starší generace, nevím, jestli to tak vnímám jenom já, že jsem někde někdy byla, ale třeba i od spolužáků, my jezdíme hodně do zahraničí, i třeba, jak jsem mluvila o tom Německu, to byl veliký zájem, nebo třeba sportovní kurz v Itálii, nebo jsme byli na zájezdě v Anglii, úplně bez problémů. Já teda myslím, že je to spíš v té starší generaci a že to má trochu asi souvislost s tou naší historií. Češi se fakt na to asi dívají trochu jinak a ti Američani, ty se dívají na cizince, vlastně jak na které. Neustále je tam takové to k Rusku, to teda... těch se bojí, mají k tomu určité předsudky. Oni jsou velmoc, ono se to nezdá, ale pořád je tam takový

vnitřní strach, že by je někdo mohl přemocet. Oni prostě jsou na špici, chtějí být a musí být první. Jinak si myslím že by asi ztratili smysl bytí jako národ. Já myslím, že by to s tím Ruskem nešlo ani na úrovni turistiky, Evropa, oni vlastně převážná část jsou Evropané, tak ta západní... možná východní, tam je trošku nejistota. Ono v první řadě, Američani a zeměpis, to nejde dohromady, tam se zeměpis na školách vůbec nevyučuje, a oni vlastně v podstatě o zbytku světa nic neví, pouze pokud si to sami nastudují, nebo pokud někdy byli, ale jinak děti ve škole, když se řekne nějaká země, tak akorát Kanada a Mexiko.

Tak třeba jedna z reakcí byla Česká republika, co to je ? kde to je ? tak to už jo, Československo, oni to znají vlastně z dějepisu, kde se učí o druhé světové válce, tam byly knížky vydané někdy v roce devadesát pět, devadesát šest a neustále tam bylo na mapě Československo. Hodně lidí si myslelo, že jsme součástí Ruska, nebo, že jsme byli součástí Sovětského svazu a že sousedíme s Ruskem a tak podobně. No a to mě dost překvapila ta jedna holka, když jsem jí řekla, že jsem z České republiky, tak ona jo, jo a pak mně někde představovala a řekla, že jsem z Dominikánské republiky, já jí opravila a ona povídá, a to není někde u sebe? To je něco jiného? Docela mi dalo práci, abych se nesmála, když jsem jí vysvětlovala, že je to na druhé straně zeměkoule.

Češi mají, co se týče toho žít s cizinci, bych řekla mají problém, že se bojí, že to je cizí, nejsou zvyklí, možná je to těmi předsudky, že ani tak nějak nechtějí, se do toho pouštět, tak mi to přijde.

Tak třeba, když se sem cizinec přistěhuje, tak si myslím u těch Čechů až tak extrémní vlídnost se nenajde.

Je taky otázka, odkud se sem stěhují, myslím si že taky jde o to, co ten člověk chce, co očekává, protože když se někdo stěhuje, tak asi chce změnit životní styl, prostředí, otázkou je, kde ten člověk žije, jak žije, jakou má práci a co chce změnit, jestli k lepšímu... nebo horšímu. Já myslím, že spíš záleží na tom člověku, který se sem stěhuje.

Ty lidi, které někdo v cizině třeba pronásleduje, tam je otázka, z jakého je to důvodu, pokud je to bezdůvodné zabíjení, tak v každém případě by jsme takovým lidem měli pomoci, ale pokud je to, že utíká před trestem, nebo před výkonem trestu, tak si myslím, že by jsme neměli být zemí, která by schovávala uprchlíky, která by vlastně podporovala, že se ta kriminalita tady šíří. Já si myslím vůbec, že nějaká hranice by tady

měla být, ne že my měli nějak omezovat lidi, tou kontrolou, ale myslím si, že by neměl být zcela nekontrolovatelný příliv nebo odliv lidí, když to tak řeknu. Buďto z České republiky, nebo do České republiky, jako nějaká kontrola by tam být měla, protože jinak by sem mohl kdokoliv a jako kdo nám potom zaručí, že potom to třeba není nějaký uprchlík, který utíká před výkonem nějakého trestu. Já si myslím, že kdyby se v rámci Evropské unie úplně zrušily hranice, že by se z Evropské unie nebo České republiky mohlo stát takové doupě kriminality. Neříkám, že by mělo, ale ta hrozba tady je. Neměli by jsme sem pustit jen tak někoho. Na druhou stranu netvrdím, že by jsme měli velmi striktně kontrolovat úplně všechno ve smyslu tom, že by jsme sem nepustili nikoho zase.

Kdyby Vietnamci nebyli pilní, tak by určitě nedělali to, co dělají, myslím si, že na můj vkus je jich tady v České republice opravdu hodně, že to byla neskutečná vlna přílivu těch Vietnamců sem a že tak trochu zahlcují trh, na druhou stranu, když to vezmu, jako lidi mi nevadí. V podstatě proti nim nic nemám, taky jsou to lidi. Snad, já byla na brigádě v Panské ulici, v kavárně, tam to bylo neustále, jsou prostě slyšet, ale jako ne, že by to bylo až úplně extrémní, že by se to nedalo vydržet, ono je to hlavně tím, že to je jiný jazyk a že to tam vynikne, mezi tou češtinou, prostě si toho člověk všimne a jak tomu nerozumí, tak mu to přijde takové... spíš jako hluk. S tím množstvím Vietnamců tady u nás, je to tak, že tu nejsou zastoupené jiné národnosti, tím pádem oni tady vyniknou.

Já bych nějaký národ nepreferovala, ale jako, pokud by jich tady bylo víc, tak by mi to nevadilo.

Pokud já mám nějaké předsudky, tak to je spíš k národům, s kterými jsem se v podstatě ani nesešla, že jsem se s nikým ani tak nebavila a pak je tu ten názor, co je zažitý, určitý postoj k tomu národu. To je třeba s tím Ruskem, tak vlastně, buď mi ten předsudek vyvrátí a nebo mi ho potvrdí. Když s tím Ruskem je to tak, že vlastně když žijeme v téhle zemi, tak je k tomu většina z nás vychovaná. Pokud jsme v tom nevyrostli, tak jsme v tom alespoň vychovaní. Takže, dokud jsem tam nebyla, tak těžko si můžu myslet něco jiného.

Já celkově vzato nemám tendenci se odsud stěhovat, že by se mi tady nelíbilo, nebo že bych tady nebyla spokojená, jako když pomíneme naší politiku, což je docela podstatný prvek, ale jinak si nemám na co stěžovat, v podstatě mi to vyhovuje. Myslím si, že jsme

na té zlatý střední úrovni, ve vyspělosti a v úrovni žití, naopak si myslím, že jsme si za těch posledních sedmnáct let dost silně polepšili, hlavně v naší ekonomice a postavení v Evropě a tak. Taky v očích jiných národů stojíme výš, než jsme stáli před tím rokem osmdesátdevět. Česká republika se taky stává pořád atraktivnějším cílem, třeba z hlediska toho turismu. Třeba ta Amerika, tak oni jsou teď na špici, ale jejich historie... to je dvě stě let a pak to končí. Z tohoto hlediska je ten národ opravdu nezajímavý. Já nevím, možná je to taky můj patriotismus, ale oni, teď jak jsou na špici, tak si myslí kdoví co, ale nemají na čem stavět, si myslím a naopak my můžeme být hrdí na to, jak dlouhou máme historii. V určitých historických obdobích, si myslím, byla Česká republika, nebo spíš, když to bylo součástí Rakousko-Uherska, to bylo docela významným prvkem. A ono je to i se vzděláním, když to přeženu, že se říká... blbci z východu, tak když srovnám systém vzdělávání, jeho úroveň a když to srovnám právě s Amerikou... tak si myslím, že jsme někde úplně jinde, oni mají co dohánět.

Všechno je to o těch vztazích s cizinou, jako mezinárodní obchod, vztahy, politika. Jako země nejsme dost velký, aby jsme si vystačili sami a nemáme ani zdroje k tomu a ani prostředky, a naopak nebylo by odbytiště, takže základem si myslím je taková mezinárodní komunikace.

FILIP

Já tedy nemám moc zážitků třeba s Vietnamci, to i přesto, že jsem místní. Víc zážitků mám s Rakušany. Já jsem tam hrál od deseti let fotbal a vlastně... od šesti let taky vyrůstal. Já nemám tátu, a tak se o mně staral známý, on je Rakušan. Máma byla pořád v práci, neměla moc času a tak jsem býval často s tímhle mým známým.

Já jsem se odmalička učil německy, vlastně od těch šesti let, a tak se dá říct, že jí zvládám stejně jako češtinu. Teď už můžu říct, že němčina není pro mě cizí jazyk, je to jako čeština, přijde mi to stejné. Já jsem ještě dělal angličtinu, ale spíš pasivně. Potřebuješ jí, když vypisuješ různé dotazníky a tak. Jinak ale nepatří mezi mé koníčky. Němčinu jsem chtěl dělat už na základní škole, jenže tam mi řekli, že to nepotřebuji, ať jdu na angličtinu, že němčinu už umím. Tak jsem s angličtinou začal až na střední škole. Já si o nich (Rakušanech) myslím, že neumějí moc dobře řídit auta, stačí, když se podíváš tady ve Velenicích. Často se tu opijí, a pak tady klidně jezdí. Ten můj známý

taky, klidně si tady dal tři piva a dvě becherovky a pak vyrazil domů. Vůbec nemá strach, ale to jsou všichni takový. Oni jsou taky daleko víc arogantnější, než Češi. Stačí se podívat tady u nás v obchodech. Taky nám to dávali najevo třeba na hranicích. My jsme tenkrát jeli s kamarádem na fotbal, jeho táta nás vzal svým mercedesem. No a oni, já si myslím, že na to prostě nebyli u Čechů zvyklí, že někdo má takové auto. Hned za hranicí nás zastavili a prohlédali nám celé auto, přitom dokonce rozřezali i sedačky. Nebo se mámě stalo, že po ní chtěli nějaké to minimum, myslím, že dvacet euro, přitom tady nevidíš, že by někdo po nich chtěl třeba dva tisíce na hranicích. Takže já si myslím, že nám to dávají dost najevo, takovou tu nadřazenost. Jsme prostě chudší stát, než oni. To se určitě nezmění v brzké době, to je ještě otázka mnoha let. Já říkám jenom to, co vidím, v čem jsem vyrůstal a co vidím dnes. Já jsem se ani tak nesešel s nějakou přímo nevráživostí, že jsem byl v tom Rakousku, to ne. Předhazovali mi to, to ano, občas. Spíš mi lidé říkali, že nebýt toho mého známého, tak jsem dopadl špatně. Já to tak beru, je to pravda, já jsem měl od něj cokoli, na co jsem si vzpomněl, co jsem chtěl. Jenže ti lidé už neviděli, nebo nechtěli vidět, co jsem zase na druhou stranu dělal pro něj já.

Já jsem mu vlastně pořád pomáhal, když bylo potřeba udělat něco na domě, když mu dovezli dříví, vezmi si, že tomu člověku je už osmdesát let. On už je taky s tím svým myšlením někde úplně jinde, to je hodně stará generace.

Já mám do dneška v Rakousku spoustu kamarádů z fotbalu, já si myslím, že mě nebrali jako že já jsem ten Čech, ale že mně brali úplně v pohodě. To je taky tím, že tam jsme měli všichni respekt z toho fotbalu. My jsme ho hráli dobře a to je potom něco jiného.

Já jsem se bavil jednou o těch přistěhovalcích s tím mým známým. On mi řekl, že není moc rád, že tam ti Turci a ostatní národnosti jsou, ale že nebýt těchto cizinců, tak Rakušané nemají takové domy jako teď. Že vlastně veškerou takovou tu horší práci dělali tihle cizinci.

Když budeš mluvit o tom, co tady ty lidi od sebe pořád ještě dělí, tak je to určitě jazyk a taky finance. To jsou podle mého názoru ta nejdůležitější dělítky. Já si nedovedu představit, že by jsme žili, tedy Češi a Rakušani, nějak pohromadě, tedy bez té hranice. Jednak, Češi jsou dost závistivý národ, a teprve tady, tady ve Velenicích je nejvíce pomluv, co jsem kdy zažil. Češi by to prostě nepřekousli, Rakušani, ti by s tím takový problém neměli. Možná by dokonce byli rádi, že se mají na koho vyvyšovat.

Tady je to vesměs samý sedlák a čím větší sedlák, tím víc ti bude vyprávět, jak je lepší, než Čech. Když budeš v Rakousku na úřadu práce, tak s tím tady v pohodě v Čechách vyžiješ.

Ten můj známý, on slavil narozeniny v Bad Föslau u Vídně u známých, tam jsem byl s ním. Oni samozřejmě koukali, jako že se scházíme a tak, ale na druhou stranu měli opravdový zájem o Česko. Ptali se na spoustu věcí. To jsou lidé, kteří tady jenom projedou, nakoupí si v supermarketu a u Vietnamců, natankují auta, takže oni to tady ani pořádně neznají. Oni sem jezdí rádi, protože všechno je to o ekonomice, je to tady levnější. Když se vyrovnají ceny, díky Unii, tak určitě už jich tady tolik nebude, vyjma štamgastů v hospodách. Ten jejich postoj k nám, to je generační problém. Mladší lidi, ti to tak nevnímají. Když si vezmeš jazyk, tak to je otázka, co je teď důležitější, jestli němčina nebo angličtina.

Čechům může být podle mě úplně jedno, jestli se tady otevře hranice, protože ten zisk, ten z toho budou mít především Rakušané.

Ta výhoda je asi v tom, že třeba ti autodopravci to budou mít lehčí. Alespoň co já vím, strýc má autodopravu a už posledně vlastně nemusel na hranici ukazovat žádné doklady. To já ještě pamatuji fronty tady na hranici, samý nákladák.

To, že se ty hranice otevřely, tak to přineslo jednoznačně prospěch městu, myslím peníze pro město a taky samozřejmě pro Vietnamce. Vietnamci měli teď tady v Besedě svatbu. A vezmi si už jenom to, že jich tam bylo asi pět set, drží prostě spolu, přijedou z celé republiky. Když půjdeš po Velenicích, tak co vidíš... Rakušany a Vietnamce. Ta jejich komunita drží pohromadě, navzájem si pomáhají. Češi jsou jiní, každý si hlídá jen to svoje.

Když pojeděš směrem jako na Nové Hrady, těmi klikatými cestami, tak tam uvidíš podél cesty odpad a je to rakouský odpad. Když tady narazíš na Slováka, tak to bereš jako vlastně našeho, byli jsme dlouho spolu. Co ale mám po pravdě problém, i když jsem tu dobu fakticky nezažil, tak to je... já prostě nemusím Rusy. Kvůli komunismu, že tady byli, kvůli tomu, co se stalo v Praze, když tam přijeli ty tanky. A to, i když vím, že tahle generace, ta co teď je, že ti za to už nemůžou.

Já to znám z televize, ze školy, třeba já měl hroznou radost, když ukazovali, jak jsme je poráželi v hokeji. No a já jsem se v tom ještě tak nějak utvrdil, když jsme byli na dovolené v Řecku. Tam byli dva Rusové, oni tedy byli homosexuálové, byli určitě hodně

bohatí a dávali to dost najevo. Byli samé řetězy a tak a oni to prostě dávali najevo, že mají peníze a že jsou Rusové. Tak si myslím, že oni jsou na sebe dost hrdí.

O uprchlících vím jenom z doslechu, pak jsem to snad někde četl v novinách. Mně jich je spíš líto. Chápu je, že když se jim v té jejich zemi žije špatně, že utíkají. Ovšem není dobře, že je to nelegální. Nejhorší to bude pro ty děti, když si vezmeš, že nosí nějaké malé dítě. Kolikrát jsem viděl ve vlaku, když sem jel třeba z Veselí posledním vlakem, cizince. Nevím, jestli to byli Rumuni nebo tak, ale ženy měly šátky, děti neskutečně brečely, no a pak jsem je viděl jít třeba okolo kolejí, směrem na hranice přes ten most. Mohli to být muslimové, nevím, ty mám spojené především s atentáty. Jsou to fanatici. Já, myslím si, nejsem xenofóbní, ale už bych tady žádné další cizince nechtěl. Plno velenických už teď říká, že jsme vietnamské město.

Ale za to může město, radnice. Hodně lidí tady nadává, ale to je tak asi všechno, co udělají. Já když jsem nastupoval na středí školu a když jsme se představovali... já řekl, že jsem z Velenic. Reakce byla, že řekli: „Aha, Velenice, tam jsou Vietnamci a šlapky.“ To je takový obrázek Velenic.

Tady se nedá sehnat tak kvalitní práce, jako ve velkém městě, jsou tady sice malé fabriky jako Magna, ale já chci poznávat nové lidi, a to tady nejde. V Rakousku bych mohl být, tak v Gmündu, to ano, ale jinak nechci nikam do ciziny.

Velenice jsou nudné samy o sobě. Podle mě tady mladému člověku zbývá jenom ta hospoda. Není tu žádné jiné využití volného času. Tady vlastně jenom nabarvili paneláky a udělali, no, to ani není náměstí.

MARTIN

Tak vlastně první cizinci, které já jsem potkal, byli tady z Gmündu, s kterými se znala mamka, přes nějakou pani, která tam dřív jako emigrovala. Oni k nám chodili na kafe, mamka se učila anglicky, takže si spíš procvičovala angličtinu. Já jsem spíš přišel do kontaktu s jejich dětmi, které byly stejné věkové kategorie, ty byly jako já, sice o malinko mladší, ale tou dobou jsem se s nimi ani nedorozuměl a pak, já k nim měl odstup, já jako nemám moc rád germánské národy. Nevím, kde se ve mně vzal ten odpor, nevím, ale je to tak.

Třeba ten můj odpor k tomu synovi naší známé, já hraji fotbal a nedávno jsme tady měli takový turnaj, kde právě ten známý hrál a tam jsme se trochu sblížili, prostě jsme si mohli popovídat. Tak přitom tu němčinu trochu využiji, ale jinak ne. Na základce jsem se ale učil němčinu, ono je to tak, že já jsem si vlastně ani nemohl vybrat, prostě tu nebyli učitelé, kteří by učili anglicky. Byli tady jenom dva učitelé, kteří učili němčinu, tak mi prostě rovnou natvrdo řekli, že se všichni budou učit německy, že jsme v pohraničí, byla to prostě rozhodně preferovanější řeč s ohledem na to, že budeme bydlet tady. Dneska už to tak není, dneska bych rozhodně chtěl spíš dělat angličtinu, navíc ani nevím, jestli bych tady chtěl bydlet.

Co se týče toho vztahu třeba mezi velenickými a Gmündem to si myslím, že je problém spíš pro ty lidi chudší, nebo i intelektem chudší, protože berou ty Rakušany jako takové české snoby, že jako mají hodně peněz a přišli k nim přitom laciněji. Že si prostě myslí, že ti Rakušané prostě přišli laciněji k penězům. Já myslím, že tady ten národní prvek nehraje roli, to, že jsou to Rakušáci, prostě pro tyhle lidi jsou bohatší.

Co se týče takové té nenávisti, nebo toho nadávání někdy, tak to si myslím, že to dělají spíš ty starší lidi, ty k nim nějak nemůžou najít cestu, jednak je tady ta řeč, už se to asi nechtějí učit, ale třeba i mladší generace, když si vezmeš třeba prostituci, která tady ve Velenicích je, tak si myslím, že právě proto k nim mají takový ten, prostě mají k nějaký skupině Rakušanů odpor. Nevím, ale asi je to hlavně kvůli té prostituci. Ono je to ale hodně rozdílné, třeba ty naši známí, ty Rakušáci, ty mají podle mě k Čechům dobrý vztah, oni nás částečně i obdivují, třeba že se dokážeme učit jejich řeč a třeba ještě angličtinu. Třeba takové ty lidi, jako tady bývá ten ples, kdy přejede pár Rakušanů sem, tak to bývávají lidi jako z té vyšší společenské vrstvy, veleničtí myslím, kteří přijdou na ten ples a dokáží se s nimi bavit. Tak to si myslím, že tyhle ty lidi, který k nám takhle chodí z toho Gmündu a z toho pohraničí, tak ty mají dobrý vztah k Čechům. Takový ti sedláci, tak to nevím.

Já jsem třeba teď v Plzni, už čtyři roky, teď tam budu pátý rok, a jako to větší město se mi zamlouvá víc, je tam víc možností někam zajít, třeba jako za sportem, já jsem třeba zkusil horolezení, hraju squash, to je třeba tady nemožné. Do Gmündu naši lidi podle mě nechodí hlavně kvůli penězům, je to tam dražší, ale taky možná kvůli té nějaký nedůvěře, která tady pořád je. Mě třeba Vietnamci jako takový nevadí, asi budou

pracovitý, sice okrádají stát, ale prostě dejme tomu, kdyby se sundalo veškeré zboží ze stěn do těch kamenných obchodů, do kterých jsou vehnaní jinde, tak si myslím, že by to už bylo na hranici, která by mi už vůbec nevadila.

Takhle je to ještě, že mi to trochu vadí, ale jinak si myslím, že oni tady žijí v takové nějaké komunitě a podle mě žádnému veleničákovi nemůžou překážet. My máme teď jednoho Vietnamce, který s námi hraje fotbal v manšaftu, ten je ale takový málomluvný a vyloženě nezapadl.

To je takový případ, že už tady vystudoval, myslím, že dokonce základku, takže se bez problémů domluví, on je teda o dost mladší jak já, tak se mnou moc nemluví, ale s klukama, kterým je šestnáct, sedmnáct, tak s těma se v pohodě baví a myslím, že není jako vyloženě špatný, jako osobnost myslím.

Pilnost Vietnamců, ta podle mě chybí většině Čechů a navíc si myslím, že oni jsou docela skromní, sice neříkám, že by to vůbec nedávali najevo, že peníze mají, protože si tady kupují a pronajímají vlastně cokoliv, tady ve Velenicích, takže peníze mají, ale přeci jenom si myslím, že jsou skromní.

Je to hodně lidí, který sice brblají, ale chodí k nim nakupovat, já k nim nakupovat nechodím, ale myslím si, že takových lidí bude dost a bude to podle mě hlavně z finančních důvodů.

Hranice tady, myslím, je už momentálně zbytečná, myslím si, že pokud nějaký uprchlíci došli až sem, tak není důvod jim bránit, aby šli do Rakous. Já bych je prostě nechal jít. Pochybuji, že oni jdou z Rakouska sem. Když sem někdo přijde a chce tu zůstat, tak by měl minimálně dodržovat zákony, bez výjimek, to je těžké, jestli říct, že by u nás mohl zůstat každý, asi ano, ale rozhodně bych nepolevoval ze zákonů. Jako někomu něco povolit jenom proto, že má jinou kulturu nebo náboženství, to se mi nelíbí. Ona ta mentální hranice, jako teda ta hranice mezi lidmi, se bude podle mě postupně vytrácet, s každou generací, ale v nějaké podobě tu ta hranice zůstane.

Já bych rád řekl, že dokud nepoznám, tak nehodnotím, ale pravda je, že když se řekne, že to je z germánského národa, třeba někdo, tak si to jako přehodnotím, jako že on by si ke mně měl najít cestu, dokázat mi, že není špatný. Možná je to tím, že jako ta pani, co k nám chodí, je doktorka a Věrka (přítelkyně) taky tam dělá u doktorů, že vlastně neznám nikoho z té jako by spodnější vrstvy.

Já si myslím, že mi ale to, že jsem zrovna z Velenic taky něco dalo, já to vidím na těch klukách, který jsou z nějakého jiného, stejně velkého města, ale třeba ne z Plzně, tak třeba ty na Rakušáky a na Němce mají malinko jiný názor než já. Třeba je berou jako sobě rovné, my je tady bereme jako hlavně ty zbohatlíky. Oni z tohohle pohledu mají jako výhodu, ale já si podle mě spíš dovedu udělat obrázek.

Podle mě ta jejich spodní vrstva bude horší, jak u nás. My jako Češi určitě trochu xenofobní budeme, na druhou stranu spousta národů je taky takových, nejsme to jenom my. I oni mají podle mě strach, jako ty Rakušáci tady, z jiných kultur a tak. Podle mě není dobře, aby jsme se míchali, myslím jako kultury, je dobře, abychom se poznali, je dobrý, abychom se poznali i jako víc do hloubky, jako ne jenom někam jet, na dovolenou do Řecka, ale poznat trošičku tu kulturu, a něco si z ní i třeba vzít, udělat si nějaký obrázek na ty lidi. Takový islám, k tomu mám ještě třeba větší nedůvěru, než k těm Germánům, protože to je opravdu úplně něco jiného. I ty Rakušáci to vidí určitě stejně, že by jako spíš konvergovali sem, než jako k islámu. Já to beru jako hrozbu, i když s tím nemám vlastní zkušenost.

Cizinci by měli mít možnost tady pracovat, když chtěj, ale zrovna tak by jsme i my měli mít možnost pracovat jinde. Pokud by to jako fungovalo tak, že nějaký cizinec z nějakého státu by měl možnost pracovat tady, tak my by jsme měli mít možnost pracovat tam. Ale samozřejmě, kdo bude třeba pracovat na Ukrajinu, to je blbost, takže je to takové... Podle mě, alespoň co jsem měl možnost poznat, tak třeba takoví Ukrajinci jsou opravdu dřiči, myslím si, že málo který Čech by takhle třeba v tom stavebnictví dělal. Já jsem dělal na brigádě na stavbě a teda ač sem docela zdatný, tak sem jim absolutně nestíhal. My jsme jako firma nestíhali, a tak pozvali Ukrajince a ty teda jako asi něco už odpracovali. Můj strejda měl načerno na chalupě zaměstnaného Ukrajince a taky říkal, že ten mu pomohl pomalu nadlidsky.

Určitě je dobře, alespoň teda pro nás, že se Evropská unie rozšiřuje, na druhou stranu z toho asi moc nemají ty bohatší státy, pro nás je to ale dobrá cesta, myslím si, že můžeme tím víc získat, než by jsme ztratili. Mně se teď třeba strašně líbilo ve Skotsku, ale nechtěl bych tam žít napořád. My jsme tam byli se známýma, který žili nedaleko Londýna, asi sedmdesát kilometrů od Londýna a tam už si dovedu představit, že bych tam žil. Jako, je tam život úplně jiný, co jsme se takhle od nich dozvěděli, a

myslím si, že i o hodně lépe. Třeba oni žili životem, který by mi vyhovoval asi nejvíc, třeba tím, že v Anglii nejsou vůbec paneláky, žije se tam jenom v domkách, jsou to sice malé domky, dva obýváky a zahrada tak ve velikosti možná třetího, ale já jsem si tam od nich vyslechl tolik argumentů, proč ne veliký barák.

Oni konkrétně jsou oba orientační běžci, takže o víkendech tak mají čas na svého koníčka, protože takový domek nevyžaduje tolik práce.

Já si myslím, že by tahle zlatá střední cesta byla zajímavá i pro spoustu lidí tady a ne, že jedna část národa žije ve velkých domech a druhá v panelácích, ale to by ty lidi asi taky museli mít nějakou zkušenost, protože co já znám své vrstevníky, tak málo kdo navštívil víc než pět zemí, některý vůbec žádnou. Určitě by si pak udělali lepší obrázek o tom, jak to chodí jinde.

PETRA

Zkušenost s cizinci už mám vlastně ze základky, v šesté třídě jsme byli pozvaní z rakouské strany na výměnný pobyt se základkou v Gresdenu, to je někde u Dunaje. Vlastně jsme se prohodili, ty Rakušané byli týden tady a pak jsme my byli týden tam ve městě a vlastně bydleli jsme každý v rodině. Já se v té době učila už asi rok německy, ale bylo to pro mě docela kruté, protože ostatní chodili do rodiny dva a já jsem byla sama. Docela se to nedalo zvládat a bylo to hodně těžké. Když se člověk učí jazyk, tak potřebuje celý den komunikovat, kdežto ve škole to bylo hodinu, dvě. Potom už vlastně byly otevřené hranice, takže jsme občas chodili do toho Gmündu, a vlastně Rakušané chodili častěji k nám, a tak jsme se vlastně potkávali. Když jsem končila základku, tak přišel ředitel rakouské obchodní akademie k nám do školy. Udělal dohodu s naším ředitelem základky, že nám to rakouské ministerstvo proplatí, že můžeme jít studovat tam a oni zase na gymnázium do Třeboně. Já jsem toho využila. První rok jsme ve třídě byli sami Češi, byl to nultý ročník, kde jsme se učili hlavně tu řeč, základní pojmy z předmětů, takže jsme ještě nebyli tak integrováni s těmi Rakušany. Po nultém ročníku jsme ale dělali přijímačky jako Rakušané a potom už bylo ve třídě patnáct Rakušanů a deset Čechů. Ze začátku byl s Rakušany trochu problém, protože oni na nás koukali skrz prsty, jako třeba teď u nás koukáme na Vietnamce nebo Cikány. Ten první rok byl docela problém, než jsme s nimi začali komunikovat, než oni vlastně poznali, že jsme

normální, jako oni. My jsme poznali, že oni mají podobný problém s Turky, i když ti Turci jsou tam přeci jen trochu déle, než ty Vietnamci třeba u nás.

Oni si na ně tak maličko víc zvykli a hlavně ty Turci se integrovali až tak moc, že oni tam mají sice taky hlavně obchody s levným zbožím, ale už to nemají takhle na těch stánkách, nevisí to na těch domech a takhle, takže to není tolik vidět a řekla bych, že se ta situace malinko uklidnila, ta situace mezi Turky a Rakušany. Především to ale přirovnávali k tomu.

Ted', na vysoké, když se bavíme mezi sebou, tak oni (Rakušané) hodně odsuzují ty Turky, protože ti Turci nechodí na tu vysokou školu, nestudují tolik, a oni je nemají za inteligentní lidi, kdežto těch Čechů je tam méně a oni říkají, vy musíte být chytrý národ, když prostě jdete takhle někam do ciziny, protože na druhou stranu ty Rakušani nejsou takový, že by se sebrali a šli někam, do ciziny třeba studovat nebo pracovat.

Oni většinou jdou do toho Německa, hodně jich chodí tam pracovat, a nebo do Anglie, ale jinak zůstávají v Rakousku, takže oni nás mají na té akademické půdě za inteligentní lidi.

S Vietnamci nebyl ze začátku takový velký problém jako teď, protože, co já si pamatuji, tak oni sem ze začátku posílali lidi s vysokoškolským vzděláním s tím, že oni se tady učili ty postupy na těch strojích, tu výrobu. U nás třeba bydlel jeden, ten byl z Vietnamu, a ten konkrétně studoval na Sorboně ve Francii a na různých vysokých školách. Já jsem to brala tak, že jsou hodně vzdělaní a inteligentní. Potom sem ale začali jezdit ty chudší, z těch chudších vrstev, pak už to bylo troch horší. Ten Vietnamec bydlel přímo u nás doma, my jsme tehdy bydleli v paneláku. Během dvou měsíců se naučil česky, hodně komunikoval se svojí rodinou, měl tady i svojí dceru na čtrnáct dní, té bylo tehdy asi devět let a ta bydlela taky u nás. Nebyl s nimi žádný problém, on měl i dost peněz protože hodně studoval a měl asi dobrou práci. Zajímal se konkrétně o nějaký obráběcí stroje a jak se otevřela Evropa, tak prostě studoval. Bavili jsme se i o jejich kultuře, i když on spíš mluvil o válce ve Vietnamu. Když jsem začala mluvit o dějinách, tak to vždycky zahrál do autu a začal mluvit o té válce.

Na začátku měli jenom ty stánky, ale pak jsme viděli, že skupují domy a je jich tu čím dál tím víc. Člověk si všiml, že na tom stánku byli nejdřív třeba jenom dva a najednou jich tam bylo osm, takže se dalo pochopit, že celá rodina už dorazila za nimi.

A tím vlastně, jak oni začali skupovat ty domy, tak už se dalo cítit to, že to, co bylo řečeno na začátku, že oni si sem jedou vydělat jen peníze a že se pak vrátí domu, není pravda a že tu zůstanou. Musel si vlastně člověk představit, že ty Vietnamci tu budou žít s námi celou dobu. Já s nimi konkrétně žádný problém nemám, myslím si ale, že je to individuální. Mně se naopak líbí, že jsou takový houževnatí, že se učí tu řeč, ty děti jsou zaintegrovaní do toho vzdělání u nás, že je tady nevidíš pobíhat po ulici a hlavně jsou pracovití.

Hodně lidí jim závidí hlavně ty peníze, když člověk vidí, že oni během dvou, tří let si koupí barák, na který si normální člověk nevydělá, tak si myslím, že z té české strany je tam hlavně ta závist pro ty peníze, jenže nikdo nevidí, že oni dělají opravdu každý den od rána, od osmi do osmi do večera.

To tady není nikdo ochotný dělat. Takže já s nimi osobně opravdu žádný problém nemám, naopak, ještě mám kamaráda ve Velenicích, který je naopak vyhledává, ty Vietnamce, určitě osmdesát procent jeho kamarádů jsou Vietnamci, sehnal si dokonce vietnamský slovník, od toho Vietnamce, co u nás bydlel, naučil se perfektně vietnamsky a dneska s nimi létá dvakrát do roka do Vietnamu. Prakticky se dá říct, že s nimi žije. Když si s ním sedneš a bavíš se s ním o nich, tak on prostě proti nim nic nenašel, on říká, že nejsou závistiví, oni se nepodvádějí, že prostě jsou to úplně supr lidi.

Řekla bych ale, že nevráživost vůči Vietnamcům tady byla od začátku, ne až tak velká, ale myslím si konkrétně tady ve Velenicích, že jim lidi záviděli ty peníze. Jak začali kupovat ty domy a ty auta a tak. Starší lidi proti nim určitě nic nemají, protože k nim chodí nakupovat, myslím oblečení a tak. Co slyšíš, tak tyhle starší lidi chodí převážně k Vietnamcům, protože v normálním obchodě by takhle nenakupovali. Myslím si, že problém je převážně u těch mladších, od těch patnácti do pětadvaceti, ty si myslím s nimi mají velký problém, protože tam je člověk přeci jen v takovém věku, kdy hledá ty životní hodnoty a tak, takže ty s nimi mají určitě problém, protože ty v tom pořád něco hledají, hledají v tom něco, co tam není, si myslím.

Naopak, co se týče vzdělání, ty lidi s tím nižším vzděláním s nimi nemají až tak velký problém, protože ty nemají tolik peněz, a tak k nim chodí taky nakupovat, ani jsem

takhle neslyšela, že by někdo na ně nějak extra nadával. Myslím si ale, že ty lidi se střední školou od toho života očekávají něco víc, co nemůžou dosáhnout s tou střední školou, tak ty s nimi mají problém. Vysokoškoláci až tak ne, protože ty si ty peníze potom vydělají, takže oni jdou do normálních obchodů a nějaký Vietnamci jim absolutně neleží v žaludku.

Třeba v Praze jsou lidi dost proti cizincům, přitom si myslím, že tam to není tak strašné jako v těch Velenicích, kde jsou roztahaní po celém městě, tam mají přeci jen ty tržnice. Co byli ty běženci, konkrétně teda Čečenci, tak s nimi nebyl až tak velký problém, protože člověk na ulici je nepotkával, oni přebíhali hranice hlavně v noci, ale potom co se povídalo, jak je teda zatýkala policie na těch hranicích, tak to jsem byla strašně proti nim, protože tam vznikaly různé příběhy, jako že oni jsou schopní hodit malé, novorozené dítě do řeky, protože vlastně na druhé straně té řeky je vlastně Rakousko a tam vlastně museli rakouský policisté vytáhnout to dítě z té řeky a tím pádem se i oni dostali na tu rakouskou stranu.

Tam si myslím, že oni vlastně měli tu možnost zůstat tady v České republice v tom utečeneckém táboře a nebylo jim to dost dobré, takže oni vlastně utíkají dál na západ.

Myslím si, že když ten člověk žije v nějaké bídě, utíká před válkou a tak, je rád za každou možnost a myslím si, že kdyby žil až v takové bídě a chtěl někam odejít, tak myslím že by sáhnul po první šanci a ne že by si takhle vybíral. Mě to docela zajímalo, a když jsem třeba sledovala televizi, tak tam mluvili z té policie, že oni vlastně mají tu možnost tady zůstat a že azyl dostanou, takže kvůli tomu jsem si na to udělala tenhle názor. Na plný čáře odsuzují lidi, které třeba převádějí za peníze.

Zneužívat toho, že třeba člověk žije v chudobě, že musí utíkat s celou rodinou přes několik států kvůli tomu, aby je někdo ve vlastním státě nezabil, protože je tam nějaká válka, a to si brát jejich veškeré celoživotní úspory, to si myslím, že je něco úplně strašného. Nehledě na to, že je ani nepřevádí, že jim jen ukážou cestu, kudy mají jít, a tam, když je někdo chytne, tak oni je vrátí a oni tak vlastně nemají peníze a nejsou nikde.

Já mám zkušenost z Vídně, já jsem bydlela kousek od toho Treiskirchen, tam je utečenecký tábor a tam jsou ti obyvatelé z toho docela divocí, protože říkají, že to je úplně neskutečné, co tam se děje v noci, oni že utíkají ti černoši přes ty ploty a ostatné dráty a vlastně v tom okolí je strašně vysoká kriminalita, tam se vraždí, tam se krade,

jako myslím si, že pro to okolí to není nic dobrého. Když už, tak ten utečenecký tábor, ne nějaký smíšený, pro každého kdo potřebuje ten azyl, ale určitě to nějakým způsobem rozdělit, buď podle toho náboženství, nebo podle národnosti, ale nedělat určitě tyhle smíšené tábory.

Mně úplně strašně vadí, taky nevím proč, je to takové zakořeněné, vadí mi ve Vídni u těch muslimek, že nosí ty šátky, hodně se to tam teď probíralo. Já jsem třeba zvyklá se koupat v plavkách, a když budu chtít se přistěhovat do Saudské Arábie nebo do nějakého státu v Asii a vím, že oni se tam koupou v těch šatech, a nosí tam ty šátky, tak určitě nepůjdu a nebudu se tam koupat v plavkách. To je to, co já nechápu u nich, ono, když si řeknou, budu bydlet v Evropě, tam se dělá tohle a tohle a tohle se tam nedělá a není to jejich zvyk, není to normální, prostě bych se vzdala toho. Proto mně se tohle malinko přičí. Když třeba by šli do té mešity se někam modlit, prosím, tam jsou mezi svými, ale pokud ten člověk jde někam do kina, sedí někde v hospodě, a oni jsou ještě takoví, že nadávají, co na nás koukáte a tak, je to takové...

Třeba v tom Egyptě když jsme byli, tak tam byla restaurace, americká restaurace a tam to bylo rozdělené, tady byly ty muslimky, ty teda neměly jen šátek, ty byly zahalené celé, a pro normální lidi, no a to se mi líbilo, protože to není smíchané, oni vědí že to je jejich prostor, ostatně je to jejich země, tak ať si chodí, jak chtějí, a my jsme byli daní stranou.

Když ale ta muslimka nebo ten muslim chce žít v té Anglii, nebo nějakém evropském státě, tak se nemůže divit, že ta vláda se zabývá tím, jestli mají do školy nosit šátky nebo nemají.

Já si myslím, že ty lidi utíkají do Evropy hlavně kvůli penězům, já nevím, ale já tam pořád nějak mám ty muslimy, u muslimů mě to úplně zaráží... já vlastně znám hodně lidí třeba z té Saudské Arábie, kde ta chudoba zas není tak strašná, ba naopak, a když si s tím člověkem o tom povídáš, tak on ti ani sám na to nedokáže odpovědět.

Oni se prostě seberou a jdou. Mně prostě řekla konkrétně ta holka, my to máme v krvi, prostě když nás to tady nebaví, my se sebereme a jdeme někam jinam, jako nic jiného v tom nehledej. To mi malinko zaráží, já teda, když chci někam jít, tak vím vždycky proč a co tam budu dělat, je to takové, jako víc se to plánuje. Kdežto oni jsou takoví, že se sebereme a jdeme.

Problém si myslím že je tady s tím náboženstvím, protože jak se tady začnou usazovat větší skupiny s tím stejným náboženstvím, tak z toho vznikají ty konflikty. Já třeba nechápu to, když si představím, že bych se rozhodla žít v nějakém jiném státě, což je třeba v Rakousku případ těch Turků, tak oni tam přijdou celá rodina a oni třeba ty rodiče po dvaceti letech neumí slovo německy. Tohle já odsuzuji. Myslím si, že pokud se člověk rozhodne jít do nějaké jiné země, tak by měl respektovat jejich zákony, měl by se začít učit jejich řeč, měl by chodit do práce, prostě žít, jako ti lidé tam žijí, a ne se nějak vymykat a diktovat si nějaký svoje podmínky.

Já jsem hodně cestovala a v každém tom státě jsem našla prostě lidi, kteří byli, dá se říct, do písmene tupci a blbci, a na druhou stranu zase lidi, kteří byli supr, to je zase individuální věc. Jako jasně, že člověk řekne nějaký stát a všichni řeknou, tam žijí samí muslimové, tam žijí špatní lidé a tak a pak zase se všichni ženou do Ameriky, že tam je to všechno supr, že jsou tam všichni šťastný a tak.

Ale z mojí vlastní zkušenosti, když jsem někde byla, tak jsem všude poznala lidi, který byli úplně skvělý, s kterými jsem se mohla úplně normálně bavit, kteří mi rozuměli a já jsem si rozuměla s nimi, jako kdybych žila v Čechách, a zase lidi, kteří tě prostě neberou, který tě odsuzují i když jsi tam jenom jako turista, co tam hledáš a tak. Takže je to všude různé. Já jsem osobně hodně dlouho inklinovala k Finům, jako ve Finsku jsou úplně skvělí, co se cizinců týče. Tam jsou úplně supr, vítají je s otevřenou náručí. Nevím proč, kde se to v nich bere, nepátrala jsem po tom, ale je to tak.

Já si myslím, že ve Velenicích je konkrétně ten problém, že tady málo lidí má vysokoškolské vzdělání, což se potom odráží na charakteru těch lidí.

Tady znám tak dvacet lidí s vysokou školou a podobnými názory, ale u mě je to tak, že mám kamarády ze všech věkových vrstev, třeba Alča, (18 let) ale i starší, a přijde mi, že v názoru na tuhle věc se vždycky shodneme.

Ty kamarádi, co studují, učí se jazyky, cestují, tak s těmi se shodneme. Ty mladší, ze středních škol, spíš jenom poslouchají, občas se do toho vloží, ale je vidět, že nemají úplně opačný názor. A dá se říct, že mi přijde, že občas ta velenická strana malinko bojuje s tou gmündskou stranou, protože zase z té gmündské strany žijí lidé na těch statcích, taky s tím vzděláním to není nic moc a ono se to na tom odráží, mně to přijde jako dvě zrcadla, který jsou proti sobě a oni neustále jsou mezi těmi zrcadly a bojují proti sobě. Vlastně jedna strana pomlouvá tu druhou stranu. Myslím si, že tohle

přežívá ještě z té minulé doby, protože třeba z té rakouské strany si stěžují, že ta českovelenická strana měla zůstat na té rakouské straně, protože oni sem chodili do školy na tu základku, měli tady domy postavené a tak a Češi jim tu půlku sebrali. A zase naopak, co jsou ti starší lidé ve Velenicích, tak ty nadávají na starší Rakušany, prostě že oni si chtějí přivlastňovat něco, co jim nepatří. Tam si myslím, že je neustále konflikt mezi oběma stranami. Z Velenic chodí do Gmündu hlavně mladší lidi, ty starší tam málokdy potkáte, to je úplně jako zřídka. Potom je tu vlastně taková menší skupinka ve Velenicích těch starších lidí, jsou to konkrétně ženy, tak ty, já nevím, jak to doopravdy bylo, ale ty nějak chodily na tu základní školu do toho Gmündu, ale jsou to veleničandy, a ty se neustále stýkají s těmi svými spolužáky z toho Gmündu, a dělají jednou za měsíc takové různé zájezdy, takže oni si pronajmou autobus a jedou spolu třeba do Vídně, další měsíc jedou do Prahy nebo do Krumlova.

Mně se líbí, že vydržely ty vztahy mezi nimi přes to všechno, že ty vztahy těch starších lidí jsou takové zapšklé pro tu válku a to všechno. Ve Velenicích jde opravdu o to, že jsou tady ty jedinci, který se naučí tu řeč a mají ten zájem, chtějí prostě s těmi Rakušany komunikovat. Těch osmdesát pět procent z těch velenických lidí nechce, prostě odepírají to a od té doby, co jsou otevřené ty hranice, tak bych řekla, že na začátku ty vztahy byly úplně nejlepší. To tenkrát vlastně každý měsíc jezdili rakouští hasiči do Velenic, veleničáci jezdili do Gmündu, oni celý večer pili, druhý den se udělaly závody, tam byli fotbalisti, a to všechno už skončilo. Ty hasiči sem přijedou jednou za rok, fotbalisti už nejezdí vůbec, takže mně to přijde, že to je čím dál horší a horší.

Hlavně je problém, což mi přijde hodně divné, s tím jazykem, že třeba, mně se to teda zdá divné, protože já tu němčinu ovládám, ale sedíš tady někde v restauraci, přijde tam rakouská rodina, ta restaurace je otevřená dejme tomu deset let, pracuje tam neustále stejná servírka nebo ten stejný hospodský, a ten člověk není schopný na ně promluvit německy. On ti prostě řekne: „Já jsem se německy nenaučil,“ a mně přijde hrozně divné, když všichni stejně ví, že ta němčina je o hodně lehčí, než ta čeština pro ně, že se to můžou naučit, ale trvalo by to déle a je to určitě náročnější, tak jako já tam vidím malinko nechut z té české strany se ten jazyk učit.

To si myslím, že je velká chyba, protože dokud ty obě strany nenajdou společnou řeč, tak oni spolu nebudou moc komunikovat. Já to nechápu, protože celý život si naše rodiče stěžovali na to, že ty hranice byly zavřené, že člověk tam nemohl, že se nemohl učit jiný jazyk než ruštinu, a teď teda všichni mají obrovské možnosti a nikdo nic nedělá. To mi přijde divné. Oni tu žijí x let, vlastně co jsou ty hranice otevřené, a nejsou schopní se ten jazyk naučit. Sami pro sebe, není to kvůli těm Rakušanům, ale už pro ten pocit, přijde mi to zvláštní od nich, od těch velenických lidí. My jsme v dětství hodně cestovali, mně to bavilo někam jezdit a zvlášť, když se otevřely ty hranice, tak já jsem byla naprosto všude a věděla jsem, že když člověk někam jede, tak že se tam musí taky nějakým způsobem domluvit, takže proto jsem se začala učit ty jazyky, protože jak už jsem řekla, nemám ráda to, že když se člověk rozhodne někam odjet, nebo tam delší dobu být, a jede tam s tím, já jsem Čech, já budu mluvit jenom česky, i když jsem v jiném státě, tak prostě se to učit nebudu, takže částečně to bylo dané tím, že jsme odmalička cestovali a byli jsme k tomu vychovávaní.

A potom vlastně tím, že jsem šla do té školy, do toho Rakouska, takže tam už nic jiného nezbývalo, než se začít opravdu učit. Když někde jsem, teda v té cizině, a bavíme se takhle s těmi lidmi, tak se ptají hodně na Českou republiku, tak první s čím já vlastně začnu je, že, což mně často zaráží, že si vzpomenu na ty Velenice a začnu popisovat, jak jsou tady nádherné lesy, a rybníky, což tedy já když jsem v těch Velenicích, tak mě nenapadne vzít si kolo a jet do toho lesa nebo někam, ale to je jediné, když oni se ptají na Českou republiku, tak to prostě vidím.

Vybaví se mi obrázek s těmi Velenicemi, ty pískovny a já jim začnu popisovat, na druhém místě je Praha, že by tam měli jet, že je to tam hrozně pěkné, ale vlastně někde v tom podvědomí mám zafixováno to, tu přírodu a to okolí těch Velenic.

Konkrétně město se mi nikdy nevybaví, když se mně někdo zeptá rychle, Česká republika, to město se mi nevybavuje, ale hlavně to okolí, ta příroda.

To už nějakých čtyřicet, šedesát kilometrů, když člověk jede někam hodně daleko, třeba do Itálie, nebo do Chorvatska, tak potom, teď jsme se o tom zrovna bavili s tátou, protože jsme jeli do Pasova a přijížděli jsme do Lince a on mi říká: „V Linci vždycky, když už jsme, když jedeme po té dálnici, tak už si říkám, za chvíli jsme doma.“

Když člověk jede z toho Chorvatska, z té Makarské, tak on už za tím Lincem si říká, už budu doma, a to už je tady cítit, já když třeba jedu tím vlakem z té Vídně, tak, když už jsem nějakých dvacet, třicet kilometrů od toho Gmündu, tak já už si říkám, už budu doma, je to tam víc cítit, než když je člověk dál, v tom Gmündu když jsem, tak to už automaticky říkám, že jsem doma, když mi někdo volá.

S hranicí je to trošku těžší, protože zase hranice, co to je, vlastně na té hranici nic není, takže kdybychom řekli, že ta hranice tady nemusí být, tak si myslím, že by všichni ti utečenci běhali přes ty hranice. Věděli by, že je tady nikdo nezastaví, a to si myslím, že by to městu nepřidalo, protože tím, že jde hlavně o chudší lidi a to, tak bych možná měla v těch nočních hodinách malinko strach, že mně někdo někde přepadne kvůli padesáti korunám nebo dokonce zabije a nebo něco. Na druhou stranu zase když člověk řekne, ve Velenicích že je hranice mezi Rakouskou a Českou republikou, je to jenom slovo, podle mě, já říkám že jdu do Gmündu, a ne do Rakouska.

Myslím si ale, že kdyby tam ta hranice vůbec nebyla, že ten národ ztratí identitu, protože každý má to svoje nějakým způsobem ohraničené, když je třeba rodinný dům, ten má taky většinou okolo sebe plot, prostě člověk potřebuje cítit, že to jeho je kolem něj nějakým způsobem ohraničené, a tam by nikdo neměl do toho zasahovat. Takže si myslím, že třeba úplně odstranit hranice není dobrý nápad, že malinko by ten národ ztratil svojí identitu.

Tady je úplně jiný generační vývoj v těch Velenicích, než třeba na těch větších městech nebo v Budějovicích, tady teď je hrozně nová móda v těch dvaceti letech, jako to bylo za mých rodičů, se vzít a mít děti, nemyslím si, že je to špatné, to ne, ale vlastně tam, kde začíná člověk trochu myslet, jde studovat, učit se ty jazyky, tak tam on vlastně skončí a přerušuje se to, nejde to vlastně dál, a proto ty lidi jsou tu takový malinko zaseklý.

RADKA

Já jsem nějakou první větší zkušenost s cizinci udělala asi až jako brigádník, dělala jsem tady v létě na bowlingu, tak když ty lidi obsluhuješ, tak samozřejmě ten kontakt

tady je. Já můžu říct, tedy obecně, že mi cizinci nevadí, snažím se je brát jako kohokoliv jiného. Já jsem tam vlastně taky začala dělat proto, že jsem se učila dva jazyky, angličtinu a francouzštinu. Němčina, teda, ta mě vůbec neoslovila, i když tady v pohraničí je to asi běžnější. Ne že bych vůbec nerozuměla, to ne, ale jsou to spíš jenom ty základy. Ta francouzština, to je tak, mně se to vždycky moc líbilo, jak jsou oni ti Francouzi elegantní a tak. Začala jsem s tímhle jazykem v prváku na gymplu, když jsme se měli rozhodnout, jaký jazyk si zvolíme. Já jsem tehdy rozhodně odmítla právě tu němčinu a šla raději do té francouzštiny. Mně se to fakt líbilo, když se jako dítě díváš na televizi a slyšíš to jejich „r“, to se mi opravdu moc líbilo.

Víš ono to s tou němčinou má asi důvod v tom, že na základce nás do ní nutila taková hrozná komunistická učitelka, byla strašně zlá, já jsem byla jenom na jedné její hodině a pak jsem z toho měla asi měsíc trauma. Takže si spíš myslím, že to bylo tou osobou a ne až tak tou mluvou, prostě mi ta osoba tu řeč zprotivila.

Teď tu angličtinu můžu dobře využít, byla jsem zrovna pět měsíců v Dublinu, tam je hodně emigrantů a já musím říct, že se mi líbilo, že je tam spousta kultury.

Různé rasy, od černochoů až po Čechy. Tady v Čechách to chybí, ta pestrost, ale oni jsou na to podle mně vychovávaní, být kamarádští a tak. Irové jsou podle mě docela líní, nechtějí moc pracovat, a tak jsou rádi, že tam mají cizince.

Tady v Čechách si to nedovedu takhle představit. Přitom konkrétně k Čechům mají Irové dobrý vztah, třeba teď na Silvestra jsme byli slavit ve městě a oni se samozřejmě ptají, odkud jsi. No a když řekneš, že jsi Čech, tak to kvitují a mají z toho radost, přitom to nejsou žádní přistěhovalci, ale opravdu rodilí Irové. Co jsem si ale všimla, co podle mě tam začíná, tak to je nenávist vůči Polákům. Já jsem teď četla, že je jich tam legálně dvě stě tisíc a nelegálně až čtyři sta. Oni už si tam vydávají vlastní noviny, mají vlastní obchody. To je tak, prostě těch Poláků je pro ty Iry už tam moc, a tak začínají mít problémy. Češi, to je něco jiného, alespoň zatím, já jsem si to sama zjišťovala a v samotném Dublinu je jich asi dvacet tisíc. Už je to ale taky znát, jdeš po ulici na nákupy, teď se s partnerem hádáš, co koupíte a najednou se ozve prodavačka: „Jé, vy jste taky Češi?“ Všechno je to ale o penězích, ví se, že je v Irsku volný trh práce a dá se tam za málo práce vydělat oproti Čechám hodně peněz.

Říká se jim „evropský tygr“, ale já si myslím, že oni bez Evropské unie nic nezmůžou, teď mají nějakou investici, most nebo co, a to určitě sami nezvládnou. Nikdo u nich totiž nechce pracovat, tedy vyjma nás, cizinců.

Jako jsou v tom Dublinu ti Poláci, tak to si myslím, že je podobný příklad u nás s Vietnamci. Prostě se sem valí masy Vietnamců a dalších Asiatů a je jich tady opravdu moc. Oni jsou strašně, strašně šikovní. Umí i vydělat peníze, i když vím, že je to na úkor českých podnikatelů. Já sama to můžu potvrdit, co jsem měla spolužačku na gymnáziu. Vezmi si to, oni se sem přistěhovali z Vietnamu a ona už za tři měsíce uměla česky, mluvila, psala, a to bez chyb! Po večerech se svým mladším bratrem učili rodiče česky. Přitom jí nikdo nenutil, ona chtěla sama. Měla jedničky z diktátů, oni prostě musí a taky chtějí být dobří. Já si myslím, že tohle, ta píle, je obecně jejich vlastnost, to u nás málokdy najdeš. To se mi na nich líbí. Prostě se naučí jazyk a nevyžadují, že s nimi budeš třeba mluvit anglicky. To je tak, jsi v té zemi, tak by jsi se měl snažit mluvit tím jazykem, kterým se tam mluví.

Já studuji v Praze a tam se zase teď setkáváš s takovým fenoménem, jsou to gangy mladých Asiatů, oni chodí, vykrádají..., to je zase už jiná generace. Ty jejich rodiče, ti vydělávají v těch stáncích, a kluci si dokazují, jak jsou úžasní.

Ostatně to jsem zažila i tady na tom bowlingu, to byla veliká „story“. Přišla taková parta hodně opilých Asiatů, nevím, neřeknu ti, co to bylo za národ, ale prostě jsme je odmítli obsloužit. Vyhazovači je vyvedli a oni si tam před tou restaurací vyhlédli úplně cizího kluka, strašně ho zmlátili, dokonce si na něj ještě jeden z nich donesl takový ten klíč z auta a tím ho dorazil... to byla hrůza. Oni nic nemusí, ty jejich rodiče, ty se ještě museli starat, aby tady něco vybudovali, ale teď tihle mladí si už jenom užívají. Kdyby se vrátili domů do Asie, tak by se určitě neměli tak, jako se mají tady, takže oni jsou tady a dokazují si, že jsou lepší.

Já bydlím teď v podnájmu na Modřanech a tam vlastně kousek odtud je celá komunita Asiatů a oni tam mají vlastní kino, ten nápis toho kina svítí do dálky, obchody, restaurace a je to přímo uzavřená komunita. Kousek dál jsou tržnice, v Holešovicích. Tam když jedeš tím autobusem, okolo toho sídliště, tak se ti stane třeba, že jsi společně s řidičem jediný Čech v autobuse. Tady u nás doma je to jiné, tady mi nepřijde, že by se ti Vietnamci nějak přímo shlukovali. Beru je tak nějak normálně,

jako třeba Slováky, ty jsou vlastně jako Češi, já to zažila jen chvíli, ten společný stát, ale přijde mi to tak.

Na ty tady narazíš hlavně jako na stavební dělníky a tak, to je ten rozdíl oproti těm Vietnamcům, že ty se sem stěhují celé rodiny, včetně babiček a dědečků.

Tihle Slováci nechávají svoje rodiny na tom jejich území a jezdí každý týden za tou prací. To si myslím, že je podstatný rozdíl.

Vím, že někdo dá na názor rodičů, ale mě tohle absolutně neovlivňuje, třeba když rodiče začnou o Sovětském svazu a tak. To já spíš vidím ty ruské zbohatlíky, ty kočichy a na druhé straně zase ty chudáky tady v Čechách, co pijí někde „okenu“ a jsou na dlažbě. Mně ten národ, tedy Rusové, tak nějak přijdou strašně rozporuplní, velkoměsta, Moskva a pak ta chudoba. Jako komunita tady u nás mi nevádí, fajn, chtějí tady být, potíží je spíš s těmi agresory. Někteří se chovají opravdu hrozně, když jsou tady v Čechách, Rusové a Ukrajinci... Já nemám naštěstí osobní zkušenost, ale víš, jak jsem teď v Praze, tak to prostě pořád slyšíš, když někoho z mých známých přepadli, tak to většinou byli tihle Ukrajinci nebo Rusové.

Kamarádi, nechci říct přímo, že ti hloupější, ale dost lidí si prostě řekne, že když se takhle chová jeden, tak že jsou všichni takoví. Tenhle Rus prostě pije, mlátí a znásilňuje, bere výpalné, tak jsou všichni takoví.

Já třeba, když vidím Rusky, mě se zdají takové upravené, uhlazené oproti Češkám, máme ve škole asi čtyři a to hned poznáš, když se potom s ní začneš bavit, tak má ten ruský přízvuk.

Mně jsou prostě sympatické, milé, příjemné... i když třeba v televizi vidím nějaký dokument, tak se mi to většinou líbí. Přijde mi ale, že ten národ je celkově hodně špatně vzdělaný.

Já jsem slyšela, že my jsme pro uprchlíky spíš nějaká ta přestupní stanice. To je těžké, jak se k nim stavět. Pokud to není nějaký kriminálník, který utíká před nějakou tou vyšší mocí, ale obyčejný, dá se říct otrok, tak takovým lidem by jsme měli pomáhat. Když to bude opravdu člověk, který utíká před tím kriminálem, protože spáchal něco špatného, tak takovému člověku bych tedy určitě nepomohla. Je mi jasné, že to takhle hned asi stejně nezjistíš, co to je za člověka. Třeba to je radikální islamista. Já jsem se s tím teď zrovna setkala, protože moje jedna kamarádka chodí s klukem

z Afghánistánu. Pro mě bylo třeba překvapení, že oni vůbec nepijí alkohol. My jsme byli u nich na návštěvě a samozřejmě se pil nějaký alkohol. Ta kamarádka pila alkohol a z pet lahve ještě přitom zapíjela minerálku. Pak nám vyprávěla, že se ráno vzbudili, přítel měl žízeň, ona mu nabídla vodu z té pet lahve. On to odmítl s tím, že včera pila alkohol a vodou z té pet lahve to zapíjela a že takovou vodu nemůže pít. Nebo třeba oni jí maso, které je upravené jenom po jejich „dobrém“ způsobu, takže nehrozí, že by si ho koupili třeba někde v Tesco.

Oni ti řeknou, ne, já si to maso půjdu koupit sám, tohle si sněz ty, já musím mít maso podle našeho rituálu. Ale přitom, vždyť oni to nemůžou vědět, jestli to maso, které kupují, bylo opravdu připravené v tom obchodě tím správným způsobem. Tahle kamarádka má s tím přítelem takový zvláštní vztah. Ona ze všech stran slyší, aby s ním nikdy neodjížděla do jeho země. Tam by se on musel chovat docela jinak a myslím si, že už by jí nemohl na veřejnosti objímat a líbat, jako to dělá tady v Čechách.

On se tady narodil, takže vyrostl v téhle kultuře, ale kdyby se vrátil domů, tak se bude muset chovat podle té jejich etiky. Kamarádka mi vyprávěla, že se jednou docela vylekala, oni se jako milovali a jemu najednou začal zvonit budík na telefonu. On se zvedl, z pod postele vytáhl kobereček a začal se nahlas modlit. Kamarádka tehdy nevěděla, jestli nemá utéct, ale už si zvykla. Jeho rodiče jsou taky tak přísní, myslím, co se víry týče.

On je to hodný kluk, ale když ti jeho bratranec začne povídat, proč nepije alkohol, proč je terorismus dobrý a pak jde kouřit trávu... tak, je to přece droga. Oni si podle mého prostě přizpůsobí tu víru situaci. Teď spolu (s kamarádkou) žijí v Londýně. Pracují v Burgerkingu, on tam má docela dobrou pozici, protože je dost ctižádostivý, ale to chci říct, že oni mají v práci normálně místnost, kam se chodí modlit. To je myslím si velký rozdíl, když si vezmeš třeba proti Francii, kde brojí proti tomu, aby tam chodily ty slečny zahalené. Ta společnost se jim prostě přizpůsobila.

Ono je to tak, že rodiče toho chlapce kdysi uprchli nejdříve do Anglie a pak se přestěhovali do Čech. No a teď se zase vrátili do Anglie. Víš, on není ten, co by jako znovu objevil islám, třeba jako byl případ těch bombových útoků v Londýně. Oni jsou takový pořád. Jednou mi povídal, že spousta jeho krajanů je negramotných, takže vlastně jim to někdo jenom přeřikává. Pak stačí, že se v té dané komunitě objeví nějaký

terorista, který začne ten Korán přeříkávat úplně jinak, než je. Vynechá spoustu věcí, něco naopak přidá a tak. Oni to potom berou, jako že to tak je a už jim nikdo nevysvětlí, že to v tom Koránu tak není. To mi povídal i jeden známý, co se o to teď hodně zajímá, že ten Korán si prostě tihle lidé upravují tak, aby se jim hodil.

Ten přítel mojí kamarádky samozřejmě už zažil mockrát, že ho někdo nebral proto, jak vypadá. On je samozřejmě tmavší, ne jako vysloveně černocho, ale je to vidět, a když třeba přijde do restaurace, tak prý cítí, jak ho ostatní pozorují. Je to taky těmi útoky, to jistě. Tuhle zrovna kamarádka říkala, že se po vstupu do letadla hned rozhlédla, jestli tam není někdo zahalený.

Já si ale myslím, že to takhle nejde dělat, nikdy nevíš, kdo to bude, kamarádka si myslí, že jenom tihle islamisté, ale on to může být kdokoliv. Ještě mám kamarádku, která chodí s Albáncem, a to už mi přijde opravdu jako extrém.

On se té své mentality vůbec nevzdá, oni jsou spolu čtyři roky, prakticky denně. Neexistuje, že by někam šla sama, bavit se, na to může zapomenout. Když jdeme spolu na kafe, tak on jí každou čtvrt hodinu volá a ptá se, jak se má, co dělá, s kým je. Ona mi říkala, že tak to dělají všichni ti jejich známí Albánci a ona to vnímá jako projev lásky. Já si ale myslím, že to je vězení. Oni jsou neuvěřitelně žárliví, žádná z těch jejich žen nesmí někam sama, to prostě nejde. Za hodinu na tom kafi jí ten přítel tak pětkrát volá, každou čtvrt hodinu, to je pro mě něco nepředstavitelného. Dělat to Čech, tak si řeknu, že tady bude nějaká psychická chyba, protože u nás to prostě není normální.

Já bych ještě chtěla chodit na španělštinu, mě to přijde hodně podobné s tou francouzštinou, já jsem si všimla, že mi v Dublinu jedna Španělka rozuměla, když jsem mluvila francouzsky, takže ta podoba tam určitě je. Dneska to nejde, aby jsi neuměl nějaký jazyk, určitě tedy angličtina, to je základ, ten by měl ovládat každý. Je univerzální a co si budeme povídat, i jednoduchý, oproti francouzštině nebo němčině. Čínština je rozšířenější, jasně, jedna miliarda lidí, ale když je nějaký problém, tak se hodí angličtina.

Najednou máte stejný problém a je to jinak, než když já mluvím s rodilým mluvčím a musím se mu přizpůsobovat. Takoví Francouzi jsou obrovští patrioti, oni umí anglicky, kolikrát i víc jazyků, ale prostě se s tebou nebudou bavit jinak než francouzsky.

Mně teď hodně překvapilo, já znám hodně Čechů a Slováků, kteří chtějí odjet do ciziny na pět let s tím, že tam pak dostanou jejich pas. Chtějí toho využít a pak dál

cestovat do Ameriky nebo Austrálie. Jenomže mým kamarádům v Irsku řekli, že když jsme teď v Unii, tak už žádný pas nedostaneme, že jsme prostě jen osídlenci. Irové žijí jenom z peněz Unie, ono se jim vůbec nevyplatí pracovat, oni mají týdně tři sta Euro, to jsou pro nás neuvěřitelné peníze. Jenže stejně, i dnes tam uvidíš chlapa s povozem a oslem uprostřed Dublinu na hlavní třídě a veze brambory. Mladá generace tam vyrůstá ve stylu, že nemusí pracovat. Bratr mého přítele dělá v jedné uklízací firmě teamleadera a dostali na starost jednoho Ira, který tam byl za trest. Ten samozřejmě vůbec nechtěl nic dělat, oni se jenom tak poflakují po ulici, mladí od šestnácti do dvaceti, opravdu nemají co dělat.

Je tam hodně drog, to mně opravdu překvapilo, mají velice brzo děti, věřící katolíci, na druhou stranu neuvěřitelně vstřícní vůči cizincům. Do restaurace, která je asijská, kde sedí velká rodina Asiatů, přijdou a jdou se posadit k nim, nejdou někam zvlášť.

Já myslím že je to proto, že oni (Irové) vždycky museli s někým soupeřit, s nějakou vládou, nikdy nebyli sami, vždycky pod někoho patřili. Tak se prostě tahle výchova předává z generace na generaci. Myslím si, že mají podobný problém jako my Češi, pořád byli pod někým...

Já se snažím teď využít toho, že si něco vydělám, budu mít praxi z ciziny, ale chtěla bych se usadit tady v Čechách. Pro mě jako pro studentku je to teď výhodné, vyděláš si, máš na nový počítač do školy a tak.

Žít v cizině... možná rok, dva někde a pak úplně jinde. Já nejsem zase úplně přívrženec třeba EU, já k tomu mám takový hodně rozporuplný názor. Ještě mi totiž nikdo neukázal to úplně špatné, nebo naopak to úplně dobré. A to, že můžeš jít pracovat někam do Ameriky, jenom proto, že máš někde dvě stě tisíc vojáků, to mi tedy také nepřijde fér.

V Čechách je určitě xenofobie, ne tak ani vůči cizincům, jako vůči Romům. Pak určitě Vietnamci, to i moje máma. Ta ti řekne, že na historickém náměstí jsou jejich obchody s neonovými nápisy, nonstop herny a tak. Tak možná taky trochu vzrůstá ta xenofobie vůči těm cizincům. Možná je to silné slovo, ale opatrní určitě Češi jsou. Když dám příklad s výměnným pobytem, spousta lidí si nedovede představit, že by třeba měli doma nějakého cizince, hned se ptají, co je to zač. Co kdyby nám tu něco ukradl, nebo udělal, to jsem opravdu už slyšela. Já bych řekla, že Češi jsou rasisté jen do té doby, než

jde o peníze. Taky by bylo docela zajímavé, kdyby tady bylo třeba víc černochoů, cizinců vůbec, jak by jsme se potom chovali.

Já jsem pro hranice, vůbec si nedovedu představit, že by hranice nebyly, že by sem mohl, kdo by chtěl, vozil drogy a tak... to jsem kategoricky proti, aby to takhle bylo. To jako že půjdeš do Rakouska na houby, já vím, že to je pěkné, ale na druhou stranu tomu moc nefandím právě proto, co jsem řekla. Já nevěřím, že, zvláště Češi, když zjistí, že není nikdo nad nimi, že tu není kontrola, že něco nevyvedou.

Teď jsem měla příležitost sedět v letadle vedle kluka, působil jako každý druhý kluk, kterého potkáš na ulici. Tak jsme se seznámili, když jsme jako zjistili, že jsme Češi, on byl docela v pohodě, ale... za námi seděla rodina černochoů, asi to byli Francouzi, mluvili francouzsky. Povídali si a ten jejich chlapeček plakal, já jsem zpozorovala, že ten kluk, prostě vždy dal ruce v pěst. Já jsem se ho ptala, co mu vadí, jestli křik dětí, ten mi vadí taky, ale jeho reakce mi přišla přehnaná.

On to neřekl přímo, že je nácek, ale dostali jsme se na to téma. Já musím říct, že s jedním názorem jsem souhlasila. To když říkal, že když se tady budeme navzájem mísit, myslím rasy, jako černý s bílým a žlutým, tak budeme za chvíli všichni hnědoocí a tmavovlasí a že mezi námi nebude taková ta přirozená diverzita. To je přece hezké, když vidíš blondýnu, nebo naopak černošku. Dnes chce mít každá holka dítě s černochem, malého mulata, černochoům, těm se zase líbí malé blondýny.

Tak prostě s tímhle názorem o tom mísení jsem souhlasila. On najednou ale povídá, že se v létě nerad koupe, že ho vždycky zatkne policie. Když jsem se ptala proč, tak mi řekl, že má po těle všude vytetované hákové kříže, asi osmdesát, dokonce mi to ukazoval na ruce. To mě teda zamrazilo. Prostě si v létě polepí tělo náplastí. Já jsem se ty dvě hodiny letu, když jsem zjistila, co je to za člověka a to dítě víc a víc křičelo, opravdu bála. On i na konci letu povídal, že kdyby ti za námi nebyli, že by to jako bylo lepší, já to nechápala, ale on povídá: „Ať si padaj do své země.“ On mi říkal, že je jeden z hlavních aktérů takových těch průvodů tady v Čechách a že ho určitě v televizi poznám, že je vždycky v první řadě. Já to pochopila, že se vrací z Irska, že ho tam pozvala ta komunita nácků, oni jsou po celém světě, všude mají známé. To si ale vezmi, že to přitom byl nějaký inženýr, měl vystudováno ČVUT, vzdělaný kluk na úrovni... opravdu jsem měla z toho mráz po zádech.

TEREZA

Já jsem vlastně začala poprvé vnímat cizince už na základní škole, šlo o Vietnamce. Když sem vlastně začaly jejich děti chodit do školy. Byly to menší děti, to znamená, že nebyly se mnou přímo ve třídě, ale stýkali jsme se hodně.

Mě fascinovalo, že oni byli úplně stejní jako my, uměli perfektně česky a byli chytrí. Já si myslím, že oni sem neposílají hloupé děti, oni vybírají jenom ty chytré. To se tady všeobecně ví, nevím, jestli si třeba nechtějí dělat ostudu, ale tady si oni drží jenom děti, co jsou na školách. Ty děti vesměs už uměly česky a pokud náhodou ne, tak chodily na doučování a postupně se česky naučily. Komunikace nebyl žádný problém, pokud nepřišly z Vietnamu a hned nenastoupily třeba do páté třídy. Nebyly to tedy vždy děti, co by se narodily tady. Ale oni jsou inteligentní a klidně mohly nastoupit rovnou třeba do té páté třídy. Spousta jich pak ze šesté třídy jde na gymnázium a ani tak základní školu nedodělají. Dokázaly se přizpůsobit a to přesto, že doma mají podle mého úplně jiný život, prostředí a tak. Já si myslím, že taková ta vytrvalost a pilnost, že to mají prostě vrozené.

Mimo školu jsme se ale prakticky vůbec nekamarádili, oni na to prostě nejsou. Já tedy, kdybych byla na místě jejich rodičů, tak bych je pouštěla víc mezi ostatní děti. Tedy, pokud bych chtěla, aby sem nějak zapadly.

Češi by s tím určitě neměli žádný problém, já to беру z pohledu Velenic a tady je ti lidé už tak беру, ti by je vzali úplně normálně. Spíš si myslím, že tady bude problém v jejich rodičích, ti je v tomhle omezují. Mně nevadí Vietnamci v tom smyslu, že oni opravdu pracují, že nejsou konfliktní, že tu nevytvářejí mezi námi nějaké spory. Oni se naopak snaží jakoby dát s námi víc dohromady. Prostě nejsou problémoví, nejsou s nimi problémy. Co se týče Velenic, tak oni to tady úplně ovládli. Mně se třeba vůbec nelíbí, že velenický člověk se jde ptát k Vietnamci po práci. Tím, že tady mají už takovou spoustu obchodů a jiných věcí, že jsou jakoby už nad námi. Přitom oni se nechovají tak nějak, že by tě chtěli třeba ponížit nebo tak, to zase ne.

Je tu málo místních lidí, na ulici už většinou nepoznáš skoro nikoho, snad jen, když je to někdo z Rakouska, kdo sem jezdí pravidelně nakupovat, ale jinak jsou to samí cizí lidé. Je to kasinem, hernami... to je tady výhradně kvůli Turkům, ti jsou na to vysazení.

Ti jsou tady schopní prohrát neuvěřitelné peníze a to na nich právě Vietnamci poznali, proto je tady nechali postavit.

Slováky tu teď vidáme, ti jsou tu podle všeho jenom za prací, to znamená, že tu chtějí opravdu pracovat.

To není problém, určitě si s ním budeš víc rozumět, jak s Vietnamcem. Já nemám tu zkušenost ze společného státu, ale pořád si myslím, že tam nebude až takový rozdíl. No a najdeš i pár Rusů. A Rusko, to mi přijde, že je na jednu stranu hodně bohaté a na druhou stranu tam žije spousta lidí v bídě. Není tam žádná střední vrstva a oni se tím pádem nemůžou jako národ spojit. Já nevím, mám k nim taky takový odpor. To slyšíš v televizi, že to je zlý, krutý národ, mafie. Řekneš Rusko a mně se první vybaví mafie a všechno okolo toho.

Rakušani, čím je to větší buran, tak tím víc si myslí, že je nad tebou. Určitě tady v pohraničí, když pojedíš trochu dál, tak ti lidé jsou jiní.

Tam by nás třeba i chtěli opravdu poznat. Mě rozčiluje, že když jdeš do Rakouska, třeba nakupovat, tak že oni to vnímají jako samozřejmost, že budeš mluvit německy. Pro mě to problém není, já německy umím, ale ostatní. Už naše babičky uměly perfektně německy. A zase když přijedou sem, tak zase čekají, že budeš mluvit německy. Že je tu ta naše povinnost nebo co, se s nimi domluvit. To mi vadí a vím, že oni Čechy jakoby za to pomlouvají, že se s nimi nedohovoří.

Kdyby mohli, tak si s námi udělají, co budou chtít. To na nich plně vidíš, když jdeš přes hranici, že by ti nejraději něco udělali, něco našli... myslím policisty na hranicích. Na druhou stranu je fakt, že spousta velenických je (Rakušany) prostě ignoruje, nemluví německy, tak co... je to divné, ale je to tak.

Ten rozdíl mezi námi se ale postupně podle mého vyrovnává, třeba kvalita obchodů, prodeje v nich, to je kolikrát už lepší než u nich doma. Nemyslím si prostě, že ten rozdíl je takový, aby oni z toho mohli dělat nějakou aféru.

Já myslím, že Vietnamci a Rakušani, že to spolu souvisí, protože kdyby tady nebyli Rakušani, tak tu nejsou ani Vietnamci. Ti totiž vydělávají především na nich. Z Čechů by nikdy neměli tolik peněz jako z Rakušanů. Přitom Rakušani se tady někdy chovají taky hrozně, to je ale vizitka našeho státu, tohle, že oni se tady můžou takhle chovat a nic se jim nestane. U nich si tohleto nikdo netroufne, protože u nich se ti lidé prostě bojí.

Tady ale nemají žádný respekt před českou policií, nebo vůbec před nějakými orgány. Nebojí se nějaké pokuty, tu snadno zaplatí, naše pokuta je pro ně nic.

Ještě namyšlenější jsou Němci, protože mají ještě víc, než ti Rakušané, je to všechno o penězích.

Já jsem o uprchlících slyšela doma hlavně od táty, ale párkrát se mi stalo, a to byl pro mě mrazivý zážitek... jsem třeba šla pozdě večer domů a potkala jsem zahalenou ženu se zahaleným dítětem v náručí. Na první pohled bylo vidět, že sem nepatří, ty tašky a tak. Já jsem z toho měla takový divný pocit, na jednu stranu mi jí bylo líto, že asi neví, kam má jít a co má dělat. Z druhé strany... nevím. Já mám třeba zkušenost, nebo vlastně jsem slyšela od táty, že oni jsou nemocní, to mě napadá, že mají taky tuberkulózu nebo žloutenku. Jenže když vidíš, jak ta žena jde se strachem, aby jí nikdo neviděl, přijde mi to divné, jenže, jak jí můžeš pomoci. Nikdy mně třeba nenapadlo zavolat policii, nemyslím, že bych z toho měla špatný pocit, přeci jenom nějaký ten tábor je přeci jen lepší, než se toulat někde po lese, v zimě, s dítětem. A oni je vlastně ještě lékařsky vyšetří, jestli nejsou nemocní...

Když jsem tady na diskotéce za barem, tak tady je vždycky spousta muslimů. Když někdo řekne muslim, tak se mi vybaví tihle lidé, jsou to mladí kluci. Jsou to podle mě už potomci lidí, kteří sem přišli. Lidé je tu nemají moc rádi, protože jsou dost otravní vůči českým holkám.

Hned je poznáš, jednak jsou si dost podobní a potom chování... je to o tom, že poznáš jednoho a on najednou přijde s pěti dalšími. Oni chodí ve skupinkách, nestane se, že by šli někam sami. Oni jsou taky takový hodně do sebe. To, co si dovolí tady, by si určitě doma nedovolil, je to jako s Rakušany.

Já si myslím, že kdyby někdo z rodiny takového Turka viděl, jak se tady chovají, tak by asi nevěřil. Oni tady teď asi nejvíc využívají prostituce, přitom mají doma ženy, které se jim starají o děti a oni si užívají. Teď asi tvoří většinu, víc než Rakušané.

Kdyby tu bylo ještě víc cizinců, jako víc národností, tak si myslím, že by tady už byl takový zmatek, že by nikdo nevěděl ani kam pořádně patří. Vietnamci si nás tu svým způsobem ovládli. Veleničtí to asi berou tak, že z toho město má asi nejvíc peněz. Jenže kdo z města. Tohle mi říká spousta lidí, co sem jezdí a nejsou z Velenic. Tak se ptají třeba, proč to město není hezčí, když sem jezdí Rakušané a my z toho musíme mít obrovské peníze, a máme tady Vietnamce, kteří taky musejí hodně platit.

Oni si pronajmou celý velký dům, ale stejně to není vidět. Já tady určitě nezůstanu, myslím si, že bych tady neměla vůbec žádnou budoucnost. Ani vedle v Gmündu, já nepočítám s tím, že bych dělala něco, co by se třeba týkalo německého jazyka. Já bych chtěla spíš pracovat s angličtinou. Láká mě Praha.

TOMÁŠ

Já si myslím, že v naší republice vyjma těch Vietnamců skoro vůbec k žádným cizincům nepřijdeme. Takže ani já si myslím, že nemůžu mluvit o nějaké konkrétní zkušenosti. Spíš, když se pak jede do toho zahraničí, tak až tam. Co se třeba týče těch Vietnamců, tak já myslím, že sem skoro už tak nějak patří, oni jsou vlastně po celém světě, to se dá takhle říct. To je taková skupina lidí, bez kterých si to už snad ani nedovedu představit, přijde mi to normální, jako by to byli normálně Češi, už je prostě ani nějak nevyčleňuji. Určitě je to taky tím, že se nějak špatně neprojevují, jinak by byl názor na ně určitě trošku někde jinde. Oni nám de facto jenom prospívají, a tak si myslím, že ten názor na ně by neměl být špatný. Třeba já k nim chodím normálně nakupovat a nemám s tím problém. Je fakt, že jsou tady tak nějak sami pro sebe, nedá se k nim nějak proniknout, prostě se to neprolíná.

Oni si drží jakoby to svoje, ale přijdete k nim do obchodu a mluví česky, sice je to taková ta jejich zkomolená čeština, ale můžete se domluvit česky.

To mi přijde jako takové to zapadnutí do toho národa. Ne takové to, „tak já teď s tebou budu mluvit vietnamsky a když ne, tak si dělej, co chceš“.

On ten postoj k cizincům podle mě vytvářejí dost média, ty hrají velkou roli, třeba co si někdo přečte se pak šíří už jenom ústně a každý si už udělá ten obrázek svůj a pak už je na každém tom člověku, jestli tomu věří, nebo nevěří. Je to o informovanosti, když si třeba přečtu Blesk, tak co si z toho můžu vybrat.

Nebo naopak třeba Jihočeské listy, tak to je zase o něčem jiném. Na střední škole jsme se o takových věcech bavili, když byla nějaká ta bomba nebo tak, to potom samozřejmě tou školou projelo, ale na vysoké škole jsem teprve tři týdny, tam jsme se na podobný téma ještě nedostali. Já sám jsem třeba nedávno byl v Itálii a já si myslím, že jsou tam ty lidi tak nějak laskavější, milejší.

Ať je to v obchodech, nebo na ulici. Třeba, když jsme zašli do těch obchodů, tak ten prodavač se snaží vyjít hrozně vstříc, zatímco tady u nás je spíš otrávený, že mu zase

přišli lidi. Šli jsme třeba ulicí a zastavili se u aquaparku, kde něco promítali. Hned se u mě zastavil chlapík a začal se bavit, pak z něj vypadlo, že tam dělá, pak jsme měli nějaký slevy. On když viděl, že mně to zajímá, tak se prostě snažil domluvit, a když viděl, že neumím italsky, tak to zkoušel německy, anglicky. Prostě se snažil domluvit.

Řekl bych celkově, že jsou ti cizinci milejší, byl jsem třeba i v Chorvatsku a i tam jsme měli ty vztahy úplně jiné. Určitě je to jejich mentalitou, na druhou stranu si myslím, že to jsou letoviska, oni z toho žijí, a proto jsou taková příjemnější. Tady u nás, když ten cizinec promluví česky nebo vietnamsky, už ten první obrázek o něm je jiný. Já myslím, že je správné, že třeba ty Vietnamci tady chodí do škol. Já myslím, že to ale není tak, že si v Česku, tak budeš mluvit česky, to ne, oni si to určitě hlídají a doma mluví Vietnamsky. Já jsem se učil osm let německy, ale ten jazyk se mi nelíbí, je takový drsný a nepříjemný, a tak raději mluvím anglicky, angličtina je taková zvučná, baví mě. Všechno je dneska v angličtině, je to světový jazyk, to je základ, umět anglicky. Tenhle jazyk podle mě převládá celý svět.

Každá generace bude mít ten názor jiný, to každopádně. Mně je dvacet, až mi bude čtyřicet, tak budu mít zase ty zkušenosti jiné. Já myslím, že ti mladí lidé, jelikož právě nemají tolik zkušeností, že ty cizince zase neberou jako nějaký negativní článek tady u nás. V zahraničí určitě jsou někdy radši, než tady u nás v republice.

Já jsem třeba fotbalista, tak mě samozřejmě láká Španělsko, pak také Anglie, Londýn, to mně dost láká.

Každá země si v rámci svého bezpečí, jak vidíme ty teroristické útoky, to je každý druhý týden, že někde něco vybuchne. Tak si myslím, že každá země by si měla hlídat ty cestující, kteří přicházejí do té země, to je správné. Hranice by se měly alespoň částečně zachovat, protože, dám příklad, pokud budu terorista, tak mám ohromný pohyb po té Unii. Když byly ty hranice, tak bylo všechno takové hledanější, teď je to takové otevřenější.

Na jednu stranu je to hezké, že ty státy se jakoby sjednocují do jednoho celku, zas na druhou stranu... nevím, jestli je to dobře.

My jsme třeba ještě na střední škole hodně probírali téma islámu. V rámci společenských věd jsme na podobná témata hodně s učiteli diskutovali. Pouštěli jsme si ty videa, ty dokumenty, co jsou dobře udělané, BBC a tak. Každý si mohl udělat ten

obrázek svůj. Tam je ta mentalita těch lidí úplně jiná, to, co je pro nás špatné, to je třeba pro ně dobré.

Jim to třeba vůbec nedochází, že by dělali něco špatného, tam ten střet bude podle mě pořád, ten konflikt tam je a ten se nevyřeší, protože těm se nedá jednoduše říct, tohle děláš špatně, nebo tohle nesmíš dělat. Pro něj je to jeho náboženství, je to všechno, proto se těch válek na tom východě asi nezbavíme. Většina známých si myslí, že vzhledem k tomu, co tam provádí, tak... postřílet je všechny.

My jsme měli ještě na gymplu družbu s Němci, tak jsme tam taky jezdili, oni nás provedli třeba po Pasově, hráli jsme košíkovou a tak. Pak zase oni přijeli k nám. Nikdy nebyl žádný problém, vždycky jsme se dali rychle dohromady. Ano, byli lidi, jako taková víc pro sebe, oni taky jsou, jako my jsme Němci, tak jako musíte mluvit německy, je to tím jazykem, jako že oni přijeli sem a nesnažili se jako moc česky. Taky třeba holky brácha odjel na výměnný pobyt do Ameriky a místo něj přijel kluk, tak jako když jdeme do hospody, tak ona ho bere s sebou, snaží se ho jako začlenit mezi nás. Když je sám tak to nic, ale když jsme pohromadě, tak to se snaží mluvit, jako my jsme z angličtiny většinou maturovali, tak to jako není problém, ale on se snaží mluvit i česky.

Nám to prostě ani nepřijde, že je Američan a to je tady asi měsíc. Když jsem loni maturoval, tak byly v ročníku pode mnou dvě Američanky a taky v pohodě, chodily s námi do hospody, nebyl žádný problém, teda oni si taky podle mě dávají pozor, aby nějaký problém nebyl, jsou takový opatrné.

Pořád jsou prostě, i po půl roce, takové zakřiknuté, půl rok je podle mě málo, aby si tu jako zvykli. Zase obráceně, já bych u nich asi byl taky trochu nesvůj.

Ta Francie teď, ty nepokoje, já když se nedostanu s nimi do styku, nebydlím tam s nimi, tak nevím, co oni tam provádí. Už je to zase střet dvou odlišných mentalit, názorů na život a na všechno. To náboženství... Já bych rozhodně nebyl pro nějaké takové mešity tady u nás, protože říkám, vzniklo by tady přesně to, co v té Francii, kde si to nechali moc pustit.

Oni by se tu začali jako rozmnožovat, prostě bylo by jich čím dál tím víc a zase by ten střet tu byl pořád a dokola. Je to sice jakoby je trochu diskriminovat, ale ten konflikt by stejně nastal. Chtěli by víc a víc a najednou by jsme zjistili, že jsme půl na půl, no a byli by jsme na tom, jak na tom východě.

Ty co utíkají, uprchlíci...to je o tom, co je to za člověka, pokud je to člověk, já nevím, prostě tam ho pronásledují a u nás by to dopadlo de facto stejně. Když by byl pro tu společnost ne přínos, ale spíš zátěž. To se musí řešit individuálně, nedá se říct nějaká skupina ano a jiná ne. Tahle skupina by byla pro naši společnost dobrá a tahle zase ne, tak ji zavřeme do nějaké ohrádky, to by asi nešlo.

Je to o té inteligenci, když ten člověk na to jakoby má, tak si ho stáhneme z toho zahraničí, protože než abych tam dal nějakého Honzu od stroje, tak si tam dám někoho lepšího a zaplatím ho. Ten odchod českých lidí do zahraničí, tomu se nedivím, když jim tam nabídnou takové vysněné platy, mají na to, museli studovat, vydřeli si to, tak proč ne. Já sám nevím, jestli bych se dokázal přizpůsobit, to by musela přijít ta nabídka.

Mně přijde, že ti čeští nezaměstnaní, že se jim do toho jakoby moc nechce, že jsou rádi, že ten Ukrajinec, který sice nedostane plat královský, ale pro něj je to pořád víc, než by dostal u nich, ty si prostě řeknou, nepůjdu támhle k lopatě, makat za pár korun. To je ale tím sociálním systémem tady. Já tyhle lidi vidím jako přínos, nejenom Ukrajince, ale všechny, co tady dělají. Opravdu problém je hlavně v televizi vždycky, ale to je s jedním z tisíce. Lidé se nedají posuzovat jinak než podle toho, co o nich vím.

Když postavím vedle sebe dva lidi, jednoho cizího a pak kamaráda, tak co o tomhle člověku vím?... nic.

Ty Němci a Rakušani, co sem jezdí, taky nejsou všichni stejní a myslím si, že spousta Čechů je ještě horších, když teda budeme mluvit o tom, že sem taky jezdí za holkami. S těma Rakušany přicházíme hodně do styku, já si myslím, že tam nějaká zrovna velká láska nebude, co se týče té jejich historie, tak mi tíhneme spíš víc k Němcům. On ten jazyk je vlastně stejný, a tak se to nějak pytlíkuje dohromady. No a ten náš vztah k Němcům není celkově moc dobrý ve společnosti. Vyjma teda mladých, kteří to třeba neprožili a pro které je to (historie) jen nějaký popsany list papíru.

Já mám třeba babičku v Rybníku u Dolního Dvořiště a ta má hned vedle domu noční klub, tak to máme vlastně hned na očích. Ale to je ta naše mentalita, že jako vidíme, že by se z toho dalo hrabat, tak proč ne noční klub?

Pokud se najdou ženské, které tam půjdou. Já to ale nevidím zas až tak jako veliký problém, pokud na to máš a chceš tam zajít, zatím jsem se nesetkal tedy s něčím, co by mi konkrétně vadilo.

Ti starší... to je hodně individuální, už je to ten přístup, jak nahlíží na toho cizince, už to není jenom ten jazyk, ale samozřejmě, pokud mu bude rozumět, tak ten obrázek bude lepší.

Když mu rozumět nebude, tak to bude samozřejmě horší. Něco si žvatlá... tak si prostě něco žvatlej.

Třeba teď, jak se mluví o Rumunsku a Bulharsku, že budou v Unii. Ti jsou východě, to jsou takové ty horké země. Já bych ale proti nim nic jako neměl, já si myslím, že mají ty konflikty jen mezi sebou. Myslím si, že kdyby přišla nějaká ta jejich menšina k nám, tak že by jako zkrotli. Oni jsou takový jako povahově prostě temperamentnější, než my. Ale myslím si, že se tady přizpůsobí víc než tam někde v Rumunsku, kde jsou takový ty horké hlavy. Taky, že ano, je to o té zkušenosti, já nemám nic ani třeba proti Rusům. Jako když budu mít špatnou zkušenost se třemi, tak to hned nevztáhnou na všechny, musela by to být nějaká zkušenost s celou skupinou. Historie ty mladé už tak nebere, takže, když to ty staří nějak ve vztahu třeba k těm Rusům prožívají, tak nám to už moc neříká.

Kdyby tady bylo víc cizinců, tak by to bylo asi ze začátku divné, ale je to asi o zvyku, časem by nám to přišlo jako něco úplně přirozeného.

Tady jde o to, kolik jich bude, když přijdou do třídy třeba dva, tak je to v pohodě. Jasně, když budou nějak jiní, třeba to náboženství, tak se ta třída určitě rozdělí.

Někdo to bude tolerovat a někomu budou pro smích. Ale já si myslím, že nás už od školy připravují na to, že jsou různé kultury, abychom se třeba nedivili, že se někdo v rohu modlí a tak. A pro ně je to vlastně něco normálního, jako když my se jdeme napít, tak on se pomodlí. Jasně, ta výuka byla nějak daná, ale pořád si myslím, že je to lepší, než se o tom nebavit vůbec.

Koho to nezajímá, tak mu to stejně jedním uchem vlétne dovnitř a druhým ven, nedá se to učit třeba půl roku, ale koho to zajímá. Já jsem se tomu třeba potom věnoval dál, pak jsem z toho maturoval, tak jsme si pouštěli takové ty dokumenty. To bylo tak, že jsme si pustili dokument, koukli, jak to tam vypadá, a pak jsme o tom dvě, tři hodiny mluvili.

Tak ti kantoři to podávali docela dobře, jasně, že si to taky sami nastudovali, asi těžko tam pojedou z učitelského platu, třeba do Pákistánu, ale myslím si, že to bylo

dobré a že se nás fakt snažili nějak informovat. Maximálně se snažili zaplnit ten prostor k tomu, abychom si udělali obrázek o tom, jak to v té dané zemi vypadá.

Já bych docela rád s cizincem i diskutoval, protože pro nás je kolikrát nepochopitelné, proč tam jako tolik šaškují. Mně by třeba zajímalo, jako co on v tom vidí, protože jedna věc je to, přečíst si to v knížce, a druhá s tím člověkem mluvit. Prostě ale, že jsou jiní, to nevidím jako něco záporného. Mně nepřijde jako moc dobré řešení, protože je nás čím dál tím míň, říct, pojď sem. Já bych radši podporoval naše rodiny.

Zase to ale není tak jednoduché, mít na to názor rychle, to chce mít podle mě něco nastudováno. Tedy jako co by bylo dobré řešení a co špatné. Já osobně bych ale neviděl jako dobré řešení říct, tak vaše skupina půjde sem a tím pádem to máme dobré. Ty země, jak třeba Itálie, ty řekly, ty tisíce cizinců, co jsou už tady, jsou jako naši a my si ohlídáme ty desítky těch, co sem teď jdou.

Oni asi počítají, že ty lidi, co tam už dlouho žijí, jsou stejně zvyklí, nehledě na to, že se začlení, taky časem umřou a tak. Takže oni si hlídají ty nové, to je taky jeden ze způsobů řešení. To ale ukáže čas, jestli je to řešení dobré nebo špatné. Je to takový risk, buď prostě zkusíme tohle, a nebo ne...

Anotace

Diplomová práce „My a cizinci, a nebo také život mezi nastavenými zrcadly“ se v teoretické části snaží podat ucelený přehled o fenoménu migrace. V empirické části práce je za pomoci kvalitativní výzkumné metody zakotvené teorie zkoumán postoj současné mladé generace středoškoláků a vysokoškoláků k otázce bezproblémového soužití s cizinci.

Annotation

Diploma thesis “We and the foreigners, or else the life in between pre-set mirrors” tries to give you a comprehensive view of the migration phenomenon in its theoretical part. In the experiential part of the thesis, there is, by the aid of first-rate-research method of grounded theory, an examination of attitude of the young generation of secondary-school and university students to the question of easy-going common life with foreigners.

Klíčová slova

Migrace, postoje, uprchlictví, xenofobie, majorita, minorita.

Keywords

Migration, positions, xenophobia, majority, minor.

Bibliografický záznam

Ptáček, Pavel. My a cizinci, a nebo také život mezi nastavenými zrcadly: *diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2007. Vedoucí diplomové práce Lenka Gulová.